

Հ. Գրադարան.

Արգան Գրադարան

19/90

891,99

4-15

9p

12827

-6 NOV 2011

Վ. ՎԱԼՍ. ԳԵԱՆ

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Դրամ 4 արան

ԿԱՌՈՒՄ - ՀԱՅԿԱԿԵՐ

891.99

4-15

1919 p.

07.08.2013

56.468

Ներում եմ

ՍՏԵՓԱՆ ՔԱՓԱՆԱԿԵԱՆԻՆ,

իմ խիստ, շատ խիստ բնադասին
և անկեղծ, հազագիս անկեղծ
բարեկամիս,

յարգանքով ու սիրով՝
Վ. ՎԱՆԱԴԵԱՆ

Տպարան «Դամուր»—տնօրեն Մ. Էփրեկեան և Յ. Մայիլեան,
Թիֆլիս, Լորիս-Մելիքեան փողոց № 22.
1919.

12827

1395-2001

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Նիկոլ Մանասեան, բանկային հաշապահ:

Վարսենիկ, կինը:

Նատալիա, մայրը:

Աշխէն, քոյրը:

Արտաւազդ, եղբայրը:

Կարապետ Աղամիրզեան, ընկերը:

Եակով Լամդարով:

Եւփրաքսի, աղախին:

Պ

Դրամայի անդրանիկ ներկայացումը տեղի ունեցաւ Թիֆ-
լիսում, Արշիսական Ընկերութեան քասրոնում, 1917 թ.
նոյեմբերի 13-ին՝ դերասան Սեւուսեանի բեմադրու-
թեամբ եւ ռեժիսորութեամբ: Դերակատարներն էին՝ Տ.
Արուս-Ոսկանեան (Վարսենիկ), Տ. Յասմիկ (Նա-
սալիա), օր. Կարախանեան (Աշխէն), օր. Հրաչիկ
(Եւփրաքսի), պ. պ. Իս. Ալիխանեան (Նիկոլ), Ոս-
կանեան (Կարապետ), Սեւուսեան (Լամդարով) եւ
Ռեսուցի (Արտաւազդ):

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐ

Փոքրիկ սենեակ՝ խամքով և համեստ կահաւորւած: Մէջտեղում
ճաշասեղան, շուրջը բարձրամէջք աթոռներ: Աջ կողմում, մի
առանձին անկիւնում, թախտ է դրւած՝ վրան մութքաներ և ա-
սեղնագործ բարձեր: Թախտի գլխին պատից կախած են աղգա-
յին գործիչների պատկերներ և ձեռագործ նկարներ, նաև մի թառ:
Խորքում՝ բուֆետ, ձախ կողմում՝ մի հասարակ զրասեղան: զրքեր,
զանազան թղթեր, համբիշ և այլ պարագաներ: Մի կլոր սեղան,
չրի ամանով ու բաժակով: Բուֆետի քով, ցածրիկ սեղանի վրայ,
մի ինքնակա՝ իրա պարագաներով: Պատի հայելի: Տնային զանա-
զան բոյսեր՝ թղթազարդ ամանների մէջ: Ճաշասեղանի մօտ դըր-
ւած է կարի մեքենայ, քովը՝ կիսաւարտ բլուզ և այլ լաթեր: Պա-
տի ժամացոյց: Դռներ՝ աջակողմում (դէպի դահլիճ), ձախ կողմում
(դէպի ննջարան) և խորքում (դէպի խոհանոց):

ՆԱՏԱԼԻԱ: ամաններ է դարսում բուֆետի մէջ: ՄԻՏԱԻԱՋԻՆ,
զրասեղանի առաջ հստած, բան է գրում և նեղ դրութեան մէջ՝
գլուխն է քորում: ԱՇԽԷՆԸ ճաշասեղանի մօտ պասեաճա է բաց
անում: ՎԱՐՍԵՆԻԿԸ խոհանոցում զարթ երգում է:

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Նոր լացած ամաններ է ընրում: Ու-
րախ է. կրկին ու կրկին հրճում է բուֆետի տեսքից):
Հիանալի բան. տեսարան բան: Տունը հարստանում է ար-
դէն կատարեալ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աշխարհ ա. աղքատութիւն էլ կլինի, հա-
րստութիւն էլ:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Այո: Որովհետև արդէն, այ, էսպէս ուղիղ

կանգնած կատարեալ ամանները կհանեմ ու կդնեմ արդէն:
ՆԱՏԱԼԻԱ. Էսօր բուժէտ առանք, էքուց էլ-օր մի ու-
 րիշ բան կառնենք. ու էդպէսով կամաց-կամաց առաջ կեր-
 թայ օջախի գործը: (Փակում է բուժէտի դռնակները: Ապա
 յոգնած նստում է մօտակայ աթոռին եւ ծնկները մեղմ
 տրորում):

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Թրվոուն գնում է խոհանոց):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Անհանգիստ, սրտնեղ շարժում է ա-
 նում):

ԱՇԽԷՆ. (Ժաղրանքով) Ասում եմ քեզ՝ դուր է, թող,
 քեզանից բանաստեղծ դուրս չի գայ. շնորհք չունես:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Ի՞՞՞՞՞ ցաւ քեզ... Գալչի: Առաւօտից ե-
 րեկոյ մի գլճուկ թուղթ: Ծոյլ, անպիտան արարած: Փալ ես
 անում, որ հարուստ մարդ առնես հա՛մ, փուշ կենդանի:

ԱՇԽԷՆ. Մամա՛, այս սրիկային ասա՛՛ ձայնը կտրի թող,
 թէ չէ...

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Ուզիր էլի՛ Կարապետին. փող չունի հա՛:
 (Երեսը ծոկով) Անգործ դքսուհի, անգործ դքսուհի ..

ԱՇԽԷՆ. (Վրայ է վազում, որ պատռի նրա թղթերը):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Արգելում է բարձր պրոտավով):

ԱՇԽԷՆ. Ապուշ, սեմինարիստ... ապուշ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հերիք ա իրար միս ուտէք:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Հաւաքում է թղթերը. լեզու ցոյց տա-
 ւով Սշխէնին՝ ձախակողմի սենեակն է անցնում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բոլորը նրանիցն ա, որ պարապ ես կե-
 նում: Բաւական արա, ձեռքդ մի բանի կպցրու: Գնա, օգնի
 Վարսենիկին. էսօր գործ շատ կայ ձեռին: Տանու մարդ ես,
 զօնաղ չես: Մէկ ուրիշ հարս որ լինէր Վարսենիկի տեղակ՝
 չէր համբերի:

ԱՇԽԷՆ. Անվերջ ու անվերջ գովում եմ՝ Վարսենիկ,
 Վարսենիկ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Գովալուն միշտ էլ գովալ պիտի: Վարսե-
 նիկը որ կայ՝ մեր օջախի աչքն ու կրակն ա: Դու նրանից
 շատ բան սովորես պիտի:

ԱՇԽԷՆ. (Հեզներով շարունակում է պատեանար):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Օտար աղջիկ՝ եկաւ տունս, իմ միսն ու
 արիւնը դառաւ: Նա որ էսքան աշխատում ա, որդի, օջա-
 խիս համար՝ ես ուզում եմ, որ դու էլ պարապ չնստես:
 Ինքս իմ հիւանդ հալով, տեսնում ես, էս եմ անում—էն
 եմ անում: Յոգնում եմ:

ԱՇԽԷՆ. Քեզ ստիպող չկայ: Օրինաւոր ծառայ վարձել
 տուր:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դեռ հալա նեղ ապրենք պիտի, մինչև որ
 Նիկօլի մէջքը պնդանայ մի քիչ: Իսկի չես հարցնում: Ան-
 հագս, դու քեզ համար ման ես գալիս:

ԱՇԽԷՆ. Որ մեռնէք էլ, ծառայութեան չեմ մտնի ոչ
 մի տեղ: Բոլորովին էլ կարիք չեմ դգում: Այ, Վարսենիկը
 շուտով ժառանգութիւնը կստանայ և մենք կապրենք հա-
 բուստ... (Բարձր ծիծաղում է, Վարսենիկին նկատելով):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գալիս է խոհանոցից, բշտած թեւերը
 մաքրելով ու երգելով):

ԱՇԽԷՆ. Վարսենիկ, չնւտ արա, ժառանգութիւնդ ստա-
 ցիր, որ հարստանանք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անտարքեր ժպտում է՝ ուսերը վեր
 քաշելով): Յամառ կերպով կրկնում ես շարունակ միշտ
 միևնոյնը: (Ո՞տենում է կարի մեքենային):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Սոված մարդը միշտ երազներ ա տեսնում:
 (Նստում է թախտին, մութաքայի տակից ակնոցները հա-
 նում եւ սկսում լրագիր կարդալ):

ԱՇԽԷՆ. (Նշանակալից) Շուտով կերեայ՝ ասածներս
 երա՞զ են թէ իրականութիւն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Վերցնում է մեքենայի վրայից կիսա-
 ւարտ քուզը եւ բարձր ու զւարթ ձայն տալիս). Արտիկ!
 եկ տեսնեմ: Ե՛կ, անուշիկս: (Եռանդով սկսում է աշխատել):

ԱՇԽԷՆ. Ես մանրամասն իմացել եմ. ամենքին հարցու-
 փորձ եմ անում: Եակով Գրիգորիչը երէկ որ չեկաւ՝ այսօր
 կգայ անպատճառ. ինքը ասաց այդպէս... Կրթւած, ջէնտըլ-
 մէն մարդ է: Ես շատ եմ հաւանում քո ազգականին:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ Արտիկ!

ՆԱՏԱԼԻԱ. Թող, որդի. էդ գործն էլ յետոյ արա. հիմա հանգստացի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Այսօր վեջացնեմ պիտի, մամա:

ԱՇԽԷՆ. Ես անհամբեր սպասում եմ Եակով Գրիգորիչին այ, այ՝ կգայ. այ, այ՝ կգայ... (Զարթ ծիծաղում է):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Գալիս է, ձեռքին մատիտ, զուխը քոշերով): Օվվէ, Վարսենիկ, դու ինձ տանջեցիր շոր կարելով:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Հագցնում է ըլուզը, որի մի թելը չըկայ դեռ): Հագիր, հագիր: Շատ մի խօսի, պարոն բանաստեղծ:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Հա, բանաստեղծ: Յիմար դրուժեան մէջ եմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ուղիղ կանգնիր (զարկում է ուսին. ըլուզի վրայ շիտկումներ է անում): Այդ ի՞նչ յիմար դրուժիւն է, յիմար տղայ:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Քո արեւը, Վարսենիկ, շատ նեղն եմ լծել. ուզում եմ նկարագրել ծովը խաղաղ ժամանակին... հարկաւոր ա է՛ք. պօէմայիս հերոսունին գնում ա ու մենակ, տըխուր նստում ա խաղաղ ծովի ափին: Բայց ես ծով չեմ տեսած կեանքումս:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Նստալիս յին) Մէջքը լաւ է նստած, չէ, մամա: (Նստալիս զլիտով է անում). Միայն կոնատակից մի քիչ կտրեմ պիտի, մի կէս սանտիմետր... Խեղճ կանգնիր:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Հը՞, Վարսենիկ, ախր հնց անեմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Շուռ եկ, տեսնեմ (զարկում է թշին): Մի շարժի:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Խաղաղ ծովը ի՞նչ գոյնի է լինում. բոլորովին կապոյտ:

ԱՇԽԷՆ. Այսպէս գրիր. (փրուն)—և խաղաղ ծովը իսպառ կապոյտ էր և աստղազարդ երկնակամարը անդրադառնում էր անծայրածիր ովկիանոսի խորունկ կապուտակութեան մէջ... (քրքշում է):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Պոռալով) Ծով իսկի չեմ տեսել, չեմ եմ տես: Սակաւ տեղը գրեմ:

ԱՇԽԷՆ. Բանաստեղծները միշտ սուտ բաներ են գրում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Հանիր:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Բլուզը հանելով) Սա ֆալ չի, որ տակից-գլխից դուրս տաս. այլ սա բանաստեղծութիւն է. Հոգուս մէջ կատարում է սրբազան արարողութիւն... Ես իմ կեանքի նշանաբանը կգործնեմ՝ աշխատանք և յառաջագիմութիւն: Ես կգործեմ հասարակութեան համար... կընւիրեմ իմ մատաղ հոգու ամբողջ զօրութեամբ:

ԱՇԽԷՆ. Հա հա-հա-հա... երեխայ, սեմինարիիստ...

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Փնէ կենդանի, իմ ասածները բղիտում են խորը համոզմունքից, որովհետեւ... (Աշխէնը շարունակում է ծիծաղել): Վարսենիկ, ջանիկ, ինձ օգնութեան հասիր: (Սեղմում է Վարսենիկին ու վստահ դառնում է Աշխէնին): Այո, այո, կեանքը առանց գաղափարի ոչինչ է. մարդ պէտք է իրէտալիտ լինի: Կեանքը գնում է անդադար դէպի լաւագոյն ապագան... ազգերի համերաշխութիւն... որովհետեւ բնական օրէնքները պահանջում են... այսինքն կեանքը փոխում է շարունակ... Այո, անգլիական հռչակաւոր փիլիսոփա-սօցիոլոգ Հերբերտ Սպենսեր...

ԱՇԽԷՆ. (Ականջները խցած՝ չարանհօրէն պտոյտ է զալիս սեղանի շուրջը):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Է՛ք. դու միայն քո մասին ես մտածում, փուչ կենդանի: Մէկ միլիօն ուրբի որ տան քեզ՝ ի՞նչ կանես... բոլորը ինքդ կլափես մեն մենակ, անպիտան զբեղ:

ԱՇԽԷՆ. Ապրէ՛. դու փողի համը չես առել, խօսում ես դատարկ-դատարկ: Փողը ամէն ինչ է աշխարհիս երեսին:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Լսեցի՞ր, Վարսենիկ, ի՞նչ ասաց այս ծոյլ անգգամբ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Եարով զբաղւած՝ ժպտում է): Մենք որ շատ հարուստ չենք, պակաս լաւ ենք ապրում, պակաս գոհ ենք: Ծշմարիտ որ, երբ մարդ գոհ է լինում՝ ամեն ինչ լաւ կերեայ աչքին էլ, սրտին էլ. չէ մամա:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ, (Թաղթական նայում է Աշխէնին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դու գուր չես ասել, մամա, թէ գոհու-
թիւնը ընտանիքի մէջ՝ օջախի արևն է:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Լաւ օջախն էլ՝ էս կեանքի արքայութիւնն ա:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Աշխէնին). Կերա՞ր ապուրը, կերա՞ր:
(Պատից վեր է առնում թատը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մարդ ապրի առանց զրկանքների—ահա
գլխաւորը: Մեզ հարկաւոր եղածից աւելին՝ ուրիշներին
թող ֆախ:

ԱՇԽԷՆ. Օհօ, օհօ: Եթէ ուրեմն, ժառանգութիւնդ
ստանաս՝ իսկոյն ուրիշներին կբաժանես... հապա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ժիծաղելով) Զարմանում եմ, Աշխէն, որ
դու անդադար ժառանգութեան մասին ես խօսում: Զեւ
ձանձրանում, սիրելիս:

ԱՇԽԷՆ. (Շեշտով) Եակով Գրիգորիչը կգայ այսօր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կգայ ու կգնայ. յետոյ ինչ: Ախ, դա
լինելու բան չէ: Ինքզ որ լուրջ մտածես՝ կտեսնես, որ չի
կարող պատահել:

ԱՇԽԷՆ. (Հատընդատ) Կարող է պատահել և կպատահի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Իսկ ես ասում եմ՝ այդիսի բան պատա-
հել չի կարող և չի էլ պատահի:

ԱՇԽԷՆ. Այ, ես հիմա թուղթ բաց կանեմ! (Եռանդով
վերսկսում է պատեանար):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աշխար ա, հազար ու մի ջուռա բան ա
լինում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զարթ) Դո՞ւ էլ ես հաւատում, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Քու էն ազգականը էնպէս մարդ չի երեա-
ցել աչքիս, որ անօգուտ տեղը քար քցի ծառի յետեից: Կը-
տակի գործին խիստ ա հետամուտ. նշանակում ա՝ արան-
քումը մի բան կայ անպատճառ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Բայց ես նրան այնքան էլ չեմ հաւա-
տում, մամա... առհասարակ: (Գնում նստում է նրա քով):
Մինչև հիմա նա չէր էլ ուզում մի օրինաւոր բարե տալ

ինձ ու Նիկոլին, լայեղ չէր անում: Նոր եմ դարձել նրա
համար ազգական ու բարեկամ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Փողի հոտ ա առել, որդի: Նա իմանում ա՝
որտեղ ա հարկաւոր բարով տալն ու ծառայութիւն անելը:
Մարդ ա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես չեմ ուզում ոչ նրա ծառայութիւնները,
ոչ էլ այցելութիւնները:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Քու չուզենալ-ուզենալը՝ ջուկ, նրա գործն
ու հաշիւը՝ ջուկ: Էլի եմ ասում, նա որ էդքան ոտ ու ձեռք
ա ընդել, նշանակում ա՝ ձեր էն մեռած խորասանովի կը-
տակից քեզ էլ ա բաժին համեկու:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Տատանում է): Սակայն խորասանեանը
իմ գոյութեան մասին լուր անգամ չի ունեցել:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դէ, մարդը յանկարծ ա մեռել ու գնացել՝
անկնիկ, անզաւակ: Սաղ կարողութիւնը անցնելու ա իրա
ազգականներին, հարուստ թէ չուներ—միւսին ա՝ օրէնքը
ջոկողութիւն չի անում...

ԱՇԽԷՆ. (Բացակայելու է) Կստանաս, Վարսենիկ,
կստանաս... այ, այ, այ, այ, թուղթը բացւեց: Իմ գուշակու-
թիւնները միշտ արդարանում են... Կստանաս!

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Թատը լարելով) Հազարներ, տասը հա-
զար, հարիւր հազար, հազար հազար...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անուշ—սրտնեղ բացասօրէն թափաճա-
րում է ձեռքերը եւ գնում նորից նստում է մեքենայի
ստալ):

ԱՇԽԷՆ. Եւ եթէ ստանաս իսկապէս, ինձ միջոց կը-
տաս, որ գիմագիան վերջացնեմ, յետոյ գնամ Մօսկվա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անուշ) Թէ Կարապետին կառնես...

ԱՇԽԷՆ. (Բարկացած ու յամառ) Խօսք տուր, կու-
ղարկեմ Մօսկվա:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Ոռուցիկ) Իսկ ինձ կուղարկես՝ աէրօ-
պլանով սլանամ դէպի Սաղաղ ովկիանոս... Ամերիկա...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ո՞քրիկս, Հնդկաստան...

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Յէյլօն, Ճաւա, Բօնէօ, Յէլէրէս, Մարիա-

նեան կղզիներ .. (Արագ-արագ, դաս սերտելու ծնով)
Արեւելեան Զինաց ծով, Հարաւային Զինաց ծով, Հիմալայեան
լեռնաշղթայ, Էվէրէստ, Բրահմապուտրա... (բարձր) Բրահ-
մա-պուտրա-պուտրա... Բրահմա-պուտրա-պուտրա-պուտրա:
(Քառ է նւագում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զարթ-զարթ բանեցնում է մերենան):
ԱՇԽԷՆ. Կարդ թող մի ըստէ (ընում է թեւից).
պատասխանիր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անուշադիր) Լաւ, լաւ, կուղարկեմ:

ԱՇԽԷՆ. (Ժափ է զարկում):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (յախուռն նւագում է պարի եղանակ):
Հօյ-հօյ, օխայ, օխայ... հօյ-հօյ, օխայ, օխայ... (Նւագելով
ինքն էլ պարում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Շարժ... (Թափ է տալիս բլուզը եւ
տարածում օդի մէջ): Զան: Ահա, միշտ այսպէս ուրախ
լինենք. քիչ բան է... չէ, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հա, որդի, ուրախութիւնը մարդու համար
արեւի լոյսի պէս լաւ բան ա:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Պոռում է) Բրահմա-պուտրա-պուտրա-
պուտրա. .

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բլուզը վեր տարածած՝ սկսում է ան-
վստահ ու նազանքով շարժել, որ պարի):

ԱՇԽԷՆ. (Խլացուցիչ ծափ է զարկում): Ժառանգու-
թիւն, հարստութիւն...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ժպտում է ու սկսում յուշիկ ծափ տալ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բլուզը նետում է մէկդի եւ աշխուժով
պարում):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Զան, Վարսենիկ, ջան. պրիմա բալէրինա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Լիաթոք ծիծաղով, պտոյտ-պտոյտ է
զալիս շարանճիօրէն):

S t a r a n i

(Դրսից զանգահարում են, բայց լսող չկայ):

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է խոհանոցից, ձեռքերը մաքրե-

լով եւ դիմում է դէպի աջ): (Կրկին զանգահարութիւն):

ԱՇԽԷՆ. Զանգն էր, եփրօ:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Այո, օրիորդ. ես արդէն գնում եմ:

ԱՇԽԷՆ. Վարսենիկ, նա կլինի անպատճառ. նա է...
գնամ նայեմ... (Շտապում է աջ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (կանգ է առնում): Ո՞վ է:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Օվվէ, մեր խրախճանքը խախտեց:
(Թառը կախում է պատից եւ նոյնպէս գնում աջ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Սպասողական դրութեան մէջ անուշ
նայում է ծառալիային):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ոչինչ չի ասում):

(Լռութիւն):

ԱՇԽԷՆ. (Վերադառնում է հեւհեւ): Գուշակութիւն-
ներս միշտ արդարանում են... Աւետաբեր հրեշտակն է ե-
կել, Վարսիկ ջան:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Վերադառնում է՝ ձեռքին այցետոմս):
Ներս գնի արդէն:

ԱՇԽԷՆ. (Խլում է նրա ձեռքից այցետոմսը եւ բարձ-
րաձայն կարդում). Եակով Գրիգորյեիչ Լամբարով: Հեռախօս
համար 584.. Իսկոյն ներս հրաւիրիր:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ (Գնում է, ապա վերադառնալով՝ անցը-
նում է խոհանոց: Ուրախացել է):

ԱՇԽԷՆ. (Փութկոտ շիտկում է հայելու առաջ): Ա՛յ,
իսկական գեղեցիկ տղամարդ... արիստօկրատ անձնաւորու-
թիւն. եղել է Անգլիայում, Ֆրանսիայում... և ամեն տեղ:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Դանդիկ) Այո, իսկոյն: (Շէմքից)
Վարսենիկ, քեզ հարցնում են...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զբաղւած է ծեւսնում): Այստեղ հրա-
ւիրիր:

ԱՇԽԷՆ. Ի՛նքդ գնա՛ Խնչ անքաղաքավարութիւն ես
անում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բարձր) Համեցէք այստեղ:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Դէպի դանդիկ) Ա՛յս սենեակը համեցէք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ուզում է ելնել թախտից): Ես գնամ, կե-
րակրին մտիկ տամ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Արգելում է): Կաց, մամա, դու կաց
մօտս: (Առաջանում է դեպի դարձի շէմքը): Բարե ձեզ...
խնդրեմ, խնդրեմ ներս եկեք: Ամենքս այստեղ ենք:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Երկու քայլ առաջ գալով զուխ է տա-
լիս): Ես եկել եմ՝ կարևոր գործ ունեմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Խնդրեմ... Այստեղ օտար մարդ չկայ,
բոլորն էլ մերոնք են՝ մեր մաման, Աշխէնին... Սա էլ մեր
Արտաւազդն է. անցեալ անգամ չհանդիպեցիր իրար—ամուս-
նուս փոքր եղբայրն է, թեմականի աշակերտ, այս տարի
աւարտում է:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Սեղմում է Վարսենիկի ձեռքը: Հետից
զուխ է տալիս նստալիս յին՝ յարգալից, Աշխէնին ան-
փուլ թորէն քաղաքավարի, իսկ Արտաւազդի վրայ ուշա-
դրութիւն չի դարձնում):

ԱՇԽԷՆ. (Նստել, զիրք էր ձեռքն առել ծանր կեցած-
քով):

ԱՐՏԱՒԱԶԻ. (Վերադառնալով է եւ սկսում խէթ-խէթ
դիտել Լամդարովին):

(Բոլորն էլ մի պահ լռում են):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Նստելով, փութկոտ): Նստեցէք, խնդրեմ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Մէրսի: (Նստում է եւ ծխախոտ հանում):
Թոյլ կտամ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Խնդրեմ, խնդրեմ... Արտիկ, մոխրամանը:

ԱՐՏԱՒԱԶԻ. (Մոխրամանը դնում է Լամդարովի
առաջ):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Անուշադիր) Մէրսի:

(Կրկին լռութիւն):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ի՞նչպէս էք, լաւ էք... (Զարթ) սովորա-
կան հարց է, երբ մարդիկ հանդիպում են իրար:

ԲԱՄԴԱՐՈՎ. Այո կանէ՛նք: Մէրսի: Լաւ եմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դուք այսքան ժամանակ քաղաքս են
էիք շարունակ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո: Ժառանգութեան գործի պատճառով:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ոտքի ելնելով): Պէ՛տք է կիսմէ՛ր, թէ՛ կակաօ:
Վայրկենապէս պատրաստ կլինի: (Բարձր): Եփրօ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Շնորհակալութիւն է յայտնում ժպտե-
րես): Երկար չեմ մնալու. ուրիշ կարևոր գործեր շատ
ունեմ որովհետեւ: Ես եկայ... (Ծոցի մէջ թուղթ է որոնում):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է անյապաղ: Կօքէտաբար շիտ-
կել է մազերն ու հագուստը): Ի՞նչ կհրամայէք, տիկին:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ոչինչ, այլևս հարկաւոր չէ:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Դժկամ հեռանում է: Լամդարովը դուր է
եկել նրան):

ԱՇԽԷՆ. (Անհամբեր) Կտակի գործն է, այո՞:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Վարսենիկին) Այսօր ես բերում եմ
ձեզ վերջնական եզրակացութիւն: Մինչև այսօր բաւական
պարզ չէր: Իսկ այժմ բոլորովին պարզ է: Ահա և ձեզ ապա-
ցոյցներ: (Ծոցից մի թուղթ է հանում՝ եւ պահում ձեռքին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անկողմ) Ասացէք խնդրեմ, եակով
Գեորգիիչ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Փափուկ) Գրիգորիիչ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. ...Ինչի՞ մէջն է գործի էութիւնը: Ես մին-
չև հիմա, ճշմարիտ որ, չեմ կարողացել հասկանալ: Նշկեղծն
ասած, շատ էլ չեմ մտածել այդ մասին: Ի՞նչ կտակ, ի՞նչ
ժառանգութիւն: Ես ի՞նչ կապ ունեմ: Դե՛ք ինչ կապ ունէք...
Ոչինչ չեմ հասկանում: Եւ չեմ կամենում հաւատալ: Սա-
կայն հետաքրքրական է, թէ ի՞նչ դործ է դա:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Հիմա անկարելի է մանրամասնաբար
պատմել:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ժպտուն) Ես մերոնցից գաղտնիքներ
չեմ պահում:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ծրբին) Այո, կանէ՛նք: Բայց պատճառը
ուրիշ է: Ժամանակ չունեմ: Այժմ ես միայն կարող եմ հա-
ղորդել ձեզ ուրախալի բան, միանգամայն ուրախալի: Լծն-
դօնից հեռագիր կայ...

ԱՇԽԷՆ. Ախ ինչ լաւ է:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Վարսենիկին) Անգլիական բանակը յայտնում է, որ ուրիշ ժառանգներ չեն երևացել: Միայն երկու հոգի կան. այսինքն՝ դուք և ես (ժպտում է թեթեւակի):

ԱՇԽԷՆ. (Անհանգիստ). Օհո, օհո...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Մուրը հեգնական հայեացք է նետում վրան եւ ապա շարունակում իւր խօսքը): Կտակի զօրութեամբ, անգլիական բանակը պարտաւոր է ճանաչել իսկական օրինաւոր ժառանգներ ձեզ և ինձ: Հաւասար ժառանգներ:

ԱՇԽԷՆ. (Հիացմունքի քայքայանքով. է արձակում):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Մեր հանգուցեալ ազգական Միխայիլ Օսիպովիչ Խորասանովի թողած ամբողջ կարողութիւնը մեզ կպատկանի:

ԱՇԽԷՆ. (Անզուսպ) Ճիշտ է, որ երեք հարիւր հազար ռուբլուց աւելի է:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Վաղը առաւօտ, ուղիղ ժամի տասին, դուք պէտք է որ դաք նօտարիուսի կանտօրան: Նօտարիուս Սախինսկի, Թատրոնի ղեմացը: Այնտեղ ձեր անձնաւորութիւնը վաւերացնել է հարկաւոր: Բոլոր թղթերը պատրաստ են: Կտակը, զանազան ուրիշ զոկումէնտներ և այլն... և այլն... (Զուսպ ժպտում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ուրեմն լժւրջ բան է եղել:

ԱՇԽԷՆ. Ի հարկէ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես կարծում եմ... ես կարծում էի, որ... Ուրեմն ես մի տեսակ... հանգուցեալ Խորասանեանի ժառանգն եմ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէջնը. ինձ հետ միասին, ինձ հետ հաւասար:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Այնքան զարմանալի բան է... Զարթուարթ շփում է ճակատը): Ճշմարիտ որ չեմ հասկանում... դեռ չեմ հասկանում:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Թուղթը նրա առաջն է դնում): Ահա. այժմ անշուշտ կհասկանաք: Անգլիական բանակը դիմում է մեր նահանգապետին. (կարդում է). «Վաւերացրէք Միխայիլ Խորասանովի երկու ժառանգների՝ Եակով

Գրիգորեիչ Լամդարովի և Վարսենիկ Մանասեանի, ծնեալ Մուրադեանի: Այժմ պարզ է: Այս էլ առաջին հեռագիրը: (Ուրիշ թուղթ է դնում առաջը) Թողնում եմ ձեզ մօտ: Սա կօպիան է, նահանգապետի կողմից վաւերացած: Ձեզ համար եմ վերցրել:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մտազբաղւած, մեքենաբար առնում է նրա մեկնած թուղթը: Աչքը շարունակ Լամդարովի բերանին է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Վեր է կենում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Գնաւ էք արդէն:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո: Զմոռանաք՝ վաղը, ժամի տասին: ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Դիտով է անում):

ԱՇԽԷՆ. Տեսնեմ, Վարսենիկ ջան... (Ուզում է առնել թուղթը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զի տալիս: Ուշքը Լամդարովի կողմն է: Ոտքի է ելել):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Առայժմ ցտեսութիւն: (Թողցիկ ու վարպետ հայացքով նայում է աչքերին): Ցտեսութիւն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մոր-նոր սթափւած) Ցտեսութիւն... Ուրեմն վաղը: Շատ գեղեցիկ, ես վաղը կգամ այնտեղ՝ ճիշտ ժամանակին, չեմ ուշանայ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օլ՝ ուայտ: Ցտեսութիւն: (Սղմում է Վարսենիկի ձեռքը: Նստալիային ու Աշխէնին զլուխ է տալիս հետից):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ցտեսութիւն... Իմ անկեղծ հնորհակալութիւնս եմ յայտնում ձեր սիրալի աջակցութեան համար: Եւ ես այս ամենը կպատմեմ իմ ամուսնուն... Դուք նրա հետ եւ խօսէիք այսօր...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ես սաստիկ դրադւած եմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ախ, ճշմարիտ որ... անշուշտ, անշուշտ... Աւրաիկ, ճանապարհ դիր Եակով Գեօրգեիչին:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժպտուն) Գրիգորեիչ: Եակով Գրիգորեիչ: Այդքան դժուար պէտք է սովորէք իմ անունը:

1395-2001

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զարթ) Սովորեցի, սովորեցի... (Ծրա
հետքայլելով հասնում է դահլիճի շէմքին): Երեւակայեցէք,
եակով Գրիգորիչ, ես դեռ կարծում եմ թէ երազի մէջ եմ.
ինչ որ կախարդանք է կատարւում... (Ժիծաղում է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէջն: Ահագին հարստութիւն:
եթէ մենք մանրամասնաբար... (Անցնում է դահլիճ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Հետեւում է նրան):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Խուսափելով յետ է մնացել: Զարմա-
ցած՝ ծովում է ընթանք): Մամա...

ԱՇԽԷՆ. Լռիր... (Մօտենում է դահլիճի շէմքին եւ
զգուշութեամբ ու հետաքրքրութեամբ ականջ դնում):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Ժաղրանքով). Լաւ փեսացու է. կարմա՛
տաջարկութիւն արա:

ԱՇԽԷՆ. (Ոտքը զարկում է յատակին):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Նոյնն է անում, աւելի ամուր): Հարուստ
մարդ տեսնելուց՝ աչքերդ պսպղում են, մկան աչքերի պէս:
ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ակնոցները դնում է մութաքայի տակ
եւ ելնամ թախտից, որ զնայ խոհանոց):

ԱՇԽԷՆ. Այսօրւանից մեր կեանքը ուրիշ կերպարանք
կաննի, կփոխի բոլորովին:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Փոխելը տեսակ տեսակ ա լինում: Մի
բան փոխելիս՝ դաւ լաւ փոխի, թէ չէ՝ իսկի էլ թող
չփոխի:

ԱՇԽԷՆ. Մենք կը հաւրըստանանք:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Դա ինչով կհարստանաս, յիմարութիւն-
ներով:

ԱՇԽԷՆ. (Հրճում է). Մօսկւա էլ կերթամ, արտասահ-
ման էլ կերթամ... ամեն տեղ, ամեն տեղ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բանը լէն լէն մի բռնէք:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Հարստութիւնը շատ էլ մեծ բան եւ
կարծում, անպիտան դեղ: Պրուդօնը ասել է, որ հարստու-
թիւնը գողութիւն է: Գիտես, ով է Պրուդօնը: Պրուդօնը
Ֆրանսիացի է, միջազգային սօցիալիզմի ռաճկիրաններից
մէկը: Պրուդօնը... էէ, դու ամենին չես հետաքրքրում

հասարակական դիտութիւններով, թանթիկ կատու: (Բռնում
է յանկարծ քթից ու պինդ հպում): Լաւ բռնեցի: Այսպէս
հուպ տւած կպահեմ, մինչեւ որ Կարապետը գայ... (Ժիծա.
ղում է): Այո՛, ոայա!

ԱՇԽԷՆ. Թող, վայրենի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գալիս է, արագ արագ յուզում է. ծեղը
հպում է ճակատին, ապա կրծքին): Արտիկ, Արտիկ, եկ,
կարգա այս թուղթը: (Տալիս է թուղթը նրան, իսկ ինքը
տարւում է մտքերով): Ուշադրութեամբ կարգա... Մամա:

ԱՇԽԷՆ. Դէ պարզ է էլի... (Մէկէն). Շորերս փոխեմ...
(Շտապ անցնում է դէպի ծախ):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Նստում է գրասեղանի քով եւ սկսում
կարդալ թուղթը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կանգնում է խոհանոցի շէմքին). Մամա,
մեր ես գնացել, եկ, մտածենք: (Կրկին մօտենում է Արտա-
ւազին). Կարգա, ամբողջը կարգա... (Դառնում է յետ՝
նորից դէպի խոհանոցը: Անհանգիստ է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շէմքին). Զուրը եփ գալիս՝ իմաց արա,
եփրօ, որ միսը քցեմ: (Առաջ է գալիս):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, լսեցիր հօ բոլորը: Հիմա արդէն
ես ես սկսում եմ հաւատալ... բայց թէ մտքերս խառնւում
են: Անպատճառ ուզում եմ իմանալ, թէ այս անգամ ինչ
տպաւորութիւն ստացար իմ ազգականից:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դէ ազգական ա էլի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ո՛հ, մամա, մի քիչ շարժւիր, բացւիր,
ուրախացիր... Նիկօն այսուհետեւ ազատ կլինի, օր ու գի-
շեր չի չարչարի՝ մեր ապրուստը հողաւու համար... Եկ,
նստենք, քո թախտին: Նստիր: (Նստեցնում է): Ես կողքիդ
կնստեմ, ահա այսպէս (Նստում է եւ փաթաթւում վզով).
Մամա ջան, եթէ ճշմարիտ որ փող ստանամ, թէկուզ մի-
այն մի հազար ռուբլի, դու այդ փողով կգնաս լաւ կրճի-
ւես, իմ հրաշալի, իմ անգին մամա... (Ժիծաղում է եւ
մէկէն հեկեկում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Մի լաց լինի, որդի. ես քու էդ հաշխուն աչքերին մատաղ: (Բարձրացնում է նրա գլուխը եւ համբուրում աչքերից):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Խորունկ). Միշտ այնպէս եմ գոռւմ, թէ դու իմ իսկական մայրն ես... որովհետեւ առանց մայր եմ մեծացել՝ երեք տարեկան ժամանակից: Ես քեզ սիրել եմ, մամա, որ ինձ հարազատ մայր լինես... (Պողթկուն ոտքի ելնելով). Ախ, մամա, չգիտեմ... չգիտեմ... չգիտեմ... (Ձեռքերն իրար զարկելով, մօտենում է Արտաւազին): Արտիկ:

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Շինծու խորխտ). Հը՞ .. հալա կաց մի նորից կարգամ, որ հաւատս գայ... (Կմշտում է իր թեր). Ձէ, երազ չի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ժիծաղելով՝ քաշում է նրա ականջից):

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Ձեռքով զարկում է իր գլխին): Ձէ, երազ չի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Փորձում է հստակ մեքենայի մօտ որ աշխատանքը վերսկսի, քայց յուզւած՝ շարունակում է քայլել): Մամա... ինչո՞ւ եմ այսպէս յուզւում, Տէր Աստուած: Իսկ դու այդպէս խաղաղ, բոլորովին հանգիստ: (Մտում է սեղանի առաջ եւ մտքերով տարւում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Փող տեսած կամ, որդի: Նիկօլիս հօր կենդանութեան ժամանակ՝ լաւ ենք ապրել: (Լռում է մի պահ): Հիմա փողը նորից ա տուն գալիս՝ մի ուրիշ ճամփով: Աստուած...

(Դանդիկ կողմից դռան ճոռոց է հասնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մէկէն) Նիկօլն եկաւ, մամա, նրա ոտքի ձայնը: Ինչպէ՞ս ասեմ, չգիտեմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ինքն իրան կասի. խօսքը ճամբէն կլսոնի:

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Շտապել է դէպի աջ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դեռ չէ, դեռ չէ, Արտիկ:

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Մի վայրկյան նայում է դէպի դանդիկ):

Կարապետն էլ է գալիս:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Սուս, սուս: (Հասարում է ինքզինքը):

ԱՇԽԷՆ. (Վերադառնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Աշխէն, գալիս եմ: Ձայն չհանես, իբրեւ թէ ոչինչ չի պատահել:

ԱՇԽԷՆ. Հա, իսկապէս, շատ պիկանտ կը լինի: Ոչինչ չասենք, հայ, ոչինչ չասենք... Արտիկ, ձայն չհանես:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մինչև որ ես աչքով չանեմ՝ ոչ մի խօսք այս թղթի մասին: (Առնում է թուղթը Արտաւազի ձեռքից ու իր գրպանը խոթում): Մամա, դու էլ լրագիրը ձեռքդ առ. ահա: (Լրագիրը ձեռքն է դնում):

ԱՇԽԷՆ. Հա, հա, ես էլ կգրադեմ: (Մտնում է սեղանի առաջ ու վերցնում խաղաթղթերի կալօղը):

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Շարեւ, կանգնել, կօմիկ շարժումներ է անում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ժպտով) Պատիկ երեխորց պէս աչքակապուկ խաղանք: Մի-մին լաւ ա, մարդ հոգով դնջանում ա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Արտիկ, դէ երեսդ լուրջ պահիր. հիմիկ-ւանից ատամներդ մի ցոյց տայ:

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Սօլիդ ձեւանալով). Հա, լուրջ կմնամ, շատ լուրջ: (Հագիւ է ծիծաղը պահում):

(Խօսակցութեան ձայն է հասնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բլուզը շտապ ձեռքն է առնում ու նրստում: Բռնադատում է ինքն իրան, որ հանգիստ երեւայ):

ԱՇԽԷՆ. Սա... (Շոանդով պասեմանս է քայց անում):

(Միանգամից լուրջին է տիրում: Գալիս են Նիկօլն ու Կարապետը):

ՆԻԿՕԼ. (Կապոցներ է քերում ու ծփում սեղանին: Ու քախ շացնում է): Ցուրտ է դուրսը, սառնամանիք. մուշտակ ունեցողներին երանի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Բարի ողջոյն ամենքիդ... Մայրիկ ջան, բարի ողջոյն (Ակնածուութեամբ համբուրում է ձեռքը): Ագաթան-բարազան՝ լրագիրը միշտ ձեռիդ:

ՆԻԿՕԼ. (Վարսենիկի հասցէին). Մա էլ միշտ կարի ու ձկն հետ: (Աշխէնին, հեռից). Իսկ դու ինչ ես այդքան խոր-խոր սուգել տիեզերական մտքերի ծովի մէջ: (Մօտենում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Բարի ողջոյն, Վարսենիկ քուրիկ: (Մտերմաբար ծնոք է տալիս):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զարթոյթ թափահարում է ծնոքը): Բարե, բարե... Մամա, բլուզի կոճակները սև՝ անեմ, թէ սպիտակ: ԿԱՐԱՊԵՏ. (Անվատահ քայլում է դէպի Աշխէնին):

ՆԻԿՕԼ. Ինձ համար էլ ֆալ բաց արա, տեսնեմ: Մեր զահլան տանում ես թէ՛ գուշակութիւններդ արդարանում են: Դէ, գուշակիր՝ մարտի մէկից պաշտօնս կրարձրացնեն: Հը՞. շատ ես լուրջ-լուրջ բերանդ պինդ կողպել:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Անհամարձակ ծիծաղում է: Զգիտէ՛ ինչպէս ծնոք մեկնի Աշխէնին):

ԱՇԽԷՆ. (Աւելի է լրջանում):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Բերանը երկու ծնոքով պինդ հպած, անցնում է ծախ):

ՆԻԿՕԼ. (Վարսենիկին մօտենալով) Դու էլ՝ բարեկացածի պէս ես երևում աչքիս: Հը՞ (մատով զարկում է քրթին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ասա, մամա ջան, սև՝ անեմ կոճակները:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աչքդ ոնց յարմար ա տեսնում՝ էն արա: (Կախում է գլուխը):

ՆԻԿՕԼ. (Զարմացած ու ժպտուն նայում է մերթ ծառայիս եւ մերթ Վարսենիկին):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ի վերջոյ ծնոք է տալիս Աշխէնին): Բարի ողջոյն, օրիորդ Աշխէն... արդեօք չխանդարեցի:

ԱՇԽԷՆ. (Պատասխանում է թեթեւակի, համարեա արհամարհանքով):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ի՞նչ նորութիւն կասես, Կարապետ:

ՆԻԿՕԼ. Ա՛յ նորութիւն (ծնոքը ծոցն է տանում ու հանում երկու հարիւրանոց):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ (նկատում է, քայց չի նայում): Պատմիր, տեսնե՛ք:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Մեր քեֆը էսօր շատ լաւ է, արեւս վկայ:

ՆԻԿՕԼ. (Հարիւրանոցները ուրախ ուրախ վեր է բարձրացնում): Տես, Վարսենիկ, ջուխտակ հարիւրանոց, նապրա-

դնօյ, սոճիկիս յաւելումից բացի: Մէկը քեզ (հարիւրանոցը նետում է Վարսենիկին. դրամն ընկնում է նրա ոտքերի տակ): Դէ բռնիր, անշնորհք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զրուում է ծեւանում, չի շարժում տեղից):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Գետնից վերցնում է դրամը եւ դնում նրա առաջ): Հալալ աշխատանք է:

ՆԱԿՕԼ. Այս մէկն էլ, մամա, քեզ (քովն է նստում եւ դրամը ծոցը դնում): Տան համար լինի, քեզ համար լինի՝ ինչ որ կամենաս ինքդ առ քո ձեռքով: Կարապետից էլ հարիւր ուսուրի փող կալայ՝ տարայ, յոճուարի մասնավճարը մոցրի բանկը, տան պարտքի հաշիւն: Քեզ խօսք եմ տալիս, մամա, մինչեւ աշուն տունը թափեմ ամբողջ վին. մարտի մէկից սոճիկս կգալձնեն հարիւր եօթանասուն հինգ ուսուրի: Կարապետինն արդէն աւելացրին՝ հարիւր տասը ուսուրի կստանայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ (Կարմրած նայում է Աշխէնի կողմը). Շուտով էլի կաւելացնեն...

ԱՇԽԷՆ. Ահա չէ՞ք զարմացնի ձեր սոճիկներով ու հարիւրանոցներով:

ՆԻԿՕԼ. Զարմացնելու համար եօ չեմ ասում. այլ միայն արդարայառում եմ իմ սրտի գոհունակութիւնը: Ես իմ սեփական վաստակով չեմ կարող ուրախանալ ինչ է: (Վարսենիկին) էյ, իմանում, կապոյտ փողկապս մաքրե՛լ ես:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գլուխը կախ, անուշ. Հաբըրբան...)

ՆԻԿՕԼ. Զանէջան:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Գլուխը զգուշութեամբ ներս է խոթում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Հաբըրբանը քեզ զուրբան... (Միասին երկօայն երգում են. «Քեզ պէս նազանի աղջիկ ինձ պէս աղին ոնց սպայ»):

ՆԻԿՕԼ. (Շոյում է Վարսենիկի ուսերը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զարթոյթ ցատկում է ոտքի, ծնոքերը դրնում մէջքին ու շտկում):

ԱՇԽԷՆ. Նիկօ, Վարսենի՛ք ժառանգութիւն է ստա-

ցի՛ն՝ ահագին գումար, ահագին գումար: Եակօվ Գրիգորիչը...

ԱՐՏԱԻԱՁԴ. (Ներս է ընկնում): Ճիշտ է, Նիկօլ, ճիշտ է... Ձի հաւատում, Վարսենիկ, թուղթը ցոյց տուր... Լօն-
դօնից հեռադիր ենք ստացել, Լօնդօնից:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Այո, Նիկօլ: Ահա, նայիր (թուղթը դողդոջ
մեկնում է նրան):

ՆԻԿՕԼ. Ինչե՛ր էք դուրս տալիս անմիտ անմիտ: Սա
խնչ թուղթ է:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կարդա: Կարապետ, դու էլ կարդա, միա-
սին կարդացէք:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Մի հինգ-տաս միլիօն հօ կլինի... հա, հա,
հա. (ժօտենում է Նիկօլի հետ միասին եւ սկսում թուղթը
կարդալ):

ԱՇԽԷՆ. (Հեւհեւ, հրճած շիտկում է մազերը
հայելու առաջ): Ուրախութիւնից խելքօ կորցնում եմ:

ԱՐՏԱԻԱՁԴ. Խելք ունե՞ս, որ կորցնես, փուշ կենդանի:
ԵՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է. Նատալիային քսն է ուզում
ասել):

ԱՇԽԷՆ. Եփրօ, Եփրօ, մենք հարստացանք... գնամ
ամենքին պատմեմ... (շտապ գնում է աջ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Աչքի տակով նայում է յետելից):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Նփրօյին) Ձուրը Բփ եկաւ: (Եկնում է
Թախտից):

ԵՓՐԱՔՍԻ. (Պլշած մտիկ է տւել): Արդէն, այո:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կասկածելի չէ, խաբէութիւն չէ, Նիկօլ...

Ես ինքս միտք կածեմ, մամա .. (Նփրօյին) դու գնա, գալիս

եմ... Դէ, Նիկօլ, խօսիր. լեզուդ կապւեց, ինչ է... Կարա-

պետ, լաւ քննեցէք, օրէնքներն իմացէք... (Գնում է խո-

հանոց փութկոտ քայլերով):

ԵՓՐԱՔՍԻ. (Տարակուսած գնացել է):

ՆԻԿՕԼ. (Նայում է Կարապետի երեսին): Հը՞:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ապշած) Չարմանալի երեւոյթ:

ԱՐՏԱԻԱՁԴ. (Ձի կարողանում տեղ գտնել ոչ նրս-

տելու, ոչ կանգնելու):

ՆԻԿՕԼ. Մամա, Այս ինչ է նշանակում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բախտ ա էլի, էդպէս մի-մին գալիս՝ դու
ա թաղում: (Նայում է ժամացոյցին, գնում, բռնափէտից
սփողոց է հանում ու փոռում սեղանին՝ վրայի սփողոցը
կանխապէս վերցնելով):

ՆԻԿՕԼ. Հը՞, Կարապետ. դու ինչ կասես՝ հաւատանք:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Խօսք է որոնում): Մաքիս միջինը չեմ

կարում արտայայտել...

ՆԻԿՕԼ. Յիշում եմ, երկու ամիս առաջ ծիծաղում

էինք, էն Լամդարովի ասածներին չէինք հաւատում: Մամա...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Կանխելով) Հա, էդ թուղթը նա ա բերել.

էստեղ էր քիչ առաջ:

ՆԻԿՕԼ. Ինչո՞ւ չպահեցիր, գայի՛ խօսէինք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Խուսափուն) Եկաւ, յայտնեց ու գնաց...

իրա գործը ինքն ա իմանում:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Թուղթը ձեռքին) Չարմանալի երեւոյթ:

ՆԻԿՕԼ. Ես իսկոյն կը գտնեմ նրան, լաւ մանրամասն

հարց ու փորձ կանեմ: Հարկաւոր է, հարկաւոր է հետեւել

այս գործին:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հիմիսկեթ ուզում ես գնաս:

ՆԻԿՕԼ. Երկաթը տաք-տաք ծեծենք: Չէ, Կարապետ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էդ գործը թէ որ ինքը հաստատ ա՞ քու

փռաղին աւելորդ ա: Թէ որ հաստատ չի՛ ինչքան կուգես

թե առ, թո՛ւր Կնց, որդի. ճաշն էս ա պատրաստ կլինի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Շտապ վերադառնում է):

ԱՐՏԱԻԱՁԴ. Վարսենիկ ջան, մեր աշակերտական

միութեանը հազար ուրբի կուիրես:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կանգնում է Նիկօլի եւ Կարապետի ա-

րանքում): Դէ:

ՆԻԿՕԼ. (Մեղմ, ցրիւ). Նշանակում է, դու պէտք է

ստանաս մի լաւ խոշոր ժառանգութիւն, թերեւ հարիւր

հազարներ: Դու, Նշանակում է՝ ես եմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ժպտում է երեսին՝ սիրով ու աճող
յուզմունքով):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Թուղթը ծնոքին մծտենում է սեղանին
և հարցականորեն նայում նստալիային):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Կանգնում է քովը):

ՆԻԿՕԼ. Եւ եթէ ճիշտ որ ստանաս, նշանակում է՝ ես
այլ ևս ստիպւած չեմ լինի կոպէկ-կոպէկ փող վաստակել:
Ես ազատ չունչ կքաշեմ: Նշանակում է՝ ես... ես... (ուրա-
խուծիւնից աղայլում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Չնոքերը յաշիկ դնում է նրա ուսերին:
ծիծաղում է):

ՆԻԿՕԼ. Վարսենիկ... (Ուզում է զրկել):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Չարանճիորէն մի քալ յետ է գնում):

ՆԻԿՕԼ. Եթէ իսկապէս... Եթէ իսկապէս ճիշտ լինի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Խորը զգացւած) Երբ փողերը ստանամ
բոլորը կը բերեմ և ահա այսպէս... բոլորը, բոլորը գիրկդ
կածեմ՝ ահա այսպէս... (գիրկն է ընկնում):

ՆԻԿՕԼ. (Հիացած) Այսուհետեւ մենք կլինենք...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Աւելի ուրախ:

ՆԻԿՕԼ. Այսուհետեւ մենք կը լինենք...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Աւելի ազատ:

ՆԻԿՕԼ. Այսուհետեւ մենք կլինենք...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Աւելի... (խորհելուց յետոյ) աւելի եր-
ջանիկ. հա:

(Լուռ հիացմունքով նայում են իրար):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Մօտեցել է պատից կախած թատին
զարկում, ծրնզացնում է աննպատակ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Բարձր) Եփրօ, արի: (Բաց է անում
բուֆէտը):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Չարմանալի երեւոյթ:

Վ ա Ր ա գ ո յ Ր

Ե Ր Կ Բ Ո Ր Գ Ի Ա Ր Ա Ր

Միևնոյն սենեակը՝ աճափափա ՆԱՏԱԼԻԱՆ թախտի առաջ, վերմակի ե-
րեսն է կարում: Պատուհանը բաց է արել: Լաւթիւն: Դրսից զանգա-
հարում են: ԵՐԿՐՍԻՆ խոհանոցից գալիս, անցնում է աջ և ապա յետ
նորից խոհանոցն է գնում բաւական էրաթափուած:

Գալիս է ԿԱՐԱՊԵՏԸ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Բարի ողջոյն, մայրիկ ջան:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աստու բարին: Նստի: Էս ա՛ վերջացրել
եմ (ծաղում է վերմակը, դնում թախտին): Նստի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Պատուհանդ բաց արել՝ մտիկ ես տալիս
գարուններին ու աշխարհքին... Հը՞, մայրիկ ջան (ծիծաղում
է): Հիմա, ո՞վ է իմանում, սիրտդ լիքն է ուրախութիւնով:
ՆԱՏԱԼԻԱ. Նիկօլին ու Վարսենիկին ուրախ տեսնելիս
ինքս էլ ուրախանամ պիտի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Գաղտուկ նայել է դէպի ծախ): Բա՛ ճր-
տեղ են... տանեցիք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Նիկօլն ու Վարսենիկը գնացել են բանկը:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Հա իմացել եմ... (տատանւում է եւ սպա-
յանկարծ) Արտաւանդը բա, Արտաւանդը...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Խորամանկ) Աշխէնը ներսն ա... (նստում
է թախտին): Նստի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Կարմրած ու զարթացած) Իսկի մտքիդ
միջով երբևիցէ կանցնէր, մայրիկ ջան, թէ Վարսենիկն ու
Նիկօլը մի օր էսպէս յանկարծ կհարստանան: Դու չէս
զարմանում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Կեանքը էնքան քունջ ու պուճախ ունի,
էնքան ջուռա-ջուռա փոխում ա ամեն տարի, ամեն ամիս,
որ—ի՜նչ զարմանամ:

ԿՈՐԱՊԵՏ. Ճշմարիտ ես ասում, մայրիկ ջան, դրուստ որ աշխարհք մի զարմանալի երևոյթ աւ Այ, օրինակի համար՝ Խորասանովը: Ասում են, որ նա մի երեսուն-քառասուն տարի առաջ մարդ է սպանել ու փախել Պարսկաստան, որ իրան չբռնեն: Պարսկաստանից անց ա կենում Աֆղանստան ու ընդիրան. դէնը՝ ընկնում ա Հնդկաստան: Հնդկաստանում, ասում են, լաւ-բարաթ հարստանում ա: Փողերը դնում ա անգլիական բանկը ու մի հինգ-վեց տարի առաջ նորից Կովկաս է գալիս ու ապրում իրա համար հանդիստ: Հիմա նա՝ մեռաւ, իսկ մեր Վարսենիկն ու էն Լամդարեանցը՝ նրա մեռնելուց օգուեցին, հարստացան...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Կենդանը՝ մեռելի հետ, կենդանը՝ կենդանի հետ կապած, կապկապած են՝ ես փողով, ես ուրիշ ուրիշ հաշիւներով ու էդպէս իրար մէջ ապրում են... Պինջակիդ կոճակը կախ ա ընգել, որդի, բեր, մի ձեռաց պնդացնեմ, որ չպոկւի—կորչի (կրծքից ապեղ-թել է վերցնում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Նեղութիւն մի քաշի, մայրիկ ջան... (անհամարձակ) Մենակ ազամարդու վիճակը այսպէս է լինում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Փափուկ) Խի՛ ես մենակ մնում. (կարում է կոճակը):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Է, մայրիկ ջան, մտքիս մէջ շատ լաւ-լաւ բաներ ունեմ, բայց... (խօսք է որոնում) Էնէնց...

ԱՇԽԷՆ. (Փութկոտ քայլերով գալիս է ձախակողմից դուրս գնալու պատրաստ): Մամա, ես գնում եմ... ա, բարե ձեզ, պ. Կարապետ (զլուխ է տալիս հնուից՝ մի քիչ սիրալիւր, մի քիչ հեգնօրէն. սալա հայելու առաջ՝ գլխարկը դնում, քողը քաշում է երեսին):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Վեր է կացել): Բարի ողջոյն... (Խօսք չունի. անպատահ գնում, կանգնում է ճաշասեղանի անկիւնում: Յուշիկ նայում է մերթ ծառայիային, մերթ Աշխէնին):

ԱՇԽԷՆ. Ինչպէ՛ս էք, պ. Կարապետ: ձեր տրամադրութիւնը լաւ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Էնէնց...

ԱՇԽԷՆ. Ինձ ներեցէք, ես շտապում եմ. իմ ճաշակով մի զոյգ ընտիր փողկապ պէտք է գնեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Անձկանօք, աչքերը ձգում է յատակին):

ԱՇԽԷՆ. Եակով Գրիգորիչի համար: Հինգշաբթի՝ նրա ծննդեան օրն է: Սեղանի անկիւնում մի կանգնէք, թէ չէ եօթ տարի չէք ամուսնանայ (ծիծաղելով գնում է աջ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Առնւած, վշտացած) Մայրիկ ջան, ճշմարիտ ասած, դու, հոնց ա, հաւանձում ես էն Լամդարեանցին: **ՆԱՏԱԼԻԱ.** Դէ մարդ ա իրա համար:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Գոռոզ ա, է, գոռոզ: Մարդկանց մէջ ամենից առաջ աղնութիւնը պէտք է գնահատուի... Ի՛նչ անենք, որ Լամդարեանցը ինձանից հարուստ ա... (Վայրկենսապէս զսպում է յուզմունքը): Ձէ, Էնէնց... դա ինքնըստինքեան էլ հասկանալի է: Լամդարեանցը որ չլինէր՝ ով է իմանում՝ Վարսենիկը կստանար ժառանգութիւնը թէ ոչ... Վարսենիկի բաժինը, տոկոսներն աւելացրած ու ծախսերը հանած, երեք հարիւր հազարից շատ ա անց կենում: Վարսենիկը միանգամից, կախարդական գաւազանի հարածով, թռաւ... (Լիաթօք ծիծաղում է): Ամենքդ հարստացաք:

ՆԻԿՕԼ. (Գալիս է: Գոհ է, երջանիկ: Կանգնում է մօր առաջ եւ ժպտում): Մամա!

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Մօտենում է, նրա գլուխը տղմում իր կրծքին): Ասուած քեզ միշտ էդպէս ուրախ պահի, որդի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Շնորհաւոր լինի, շատ շնորհաւոր... արեւ վկայ: (Համբուրում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դուշմանի սրտով չդառնանք: Ամեն քաղցր բան՝ քաղցր էլ մնայ մինչև վերջ: Դուշմանի աչքը՝ բոռ, ականջը՝ խուր, լեզուն՝ մունջ: Չար մտքից հեռու, չար սրբոցից հեռու, չար տեսքից հեռու... (արտասւում է):

ՆԻԿՕԼ. Ի՛նչ է, լաց ես լինում, մամա:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ուրախութեան արտասուք է:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ասուած ուրիշ արտասուքից մեզ պահի...

Ձեռն իմանում, ծերութիւնիցս ա բաղքեամ, աչք ա, թուլանում ա... (Վերցնում է վերմակը):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Տուր, տուր, մայրիկ ջան...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Մերժում է). Ձեռաց կայֆա անեմ, միասին խմէք: Վարսենիկը բա ինչ եղաւ:

ՆԻԿՕԼ. Նրանց թողի բանկում, որ գնամ կայարան՝ տոմսակներ առնեմ վաղուայ համար: Բանկում արդէն բոլոր ձեռնաութիւնները կատարւած—վերջացած էին. մնում էր միայն, որ փողը տային: Դէ, ես հիմա շտապեմ կայարան: Մտայ, որ բոլէ առաջ յայտնեմ քեզ—աւետիք, ականջ-բռնուկ: Որտեղ որ է, Վարսենիկն ու Եակով Գրիգորիչը կպան: Մամա, դու Եակով Գրիգորիչի համար էլ լաւ համով սուրճ ու ձուածեղ պատրաստիր, սոված կլինի, յոգնեց խեղճ մարդը: (Ժիծաղում): Կարծիք ես, մամա, մի լաւ խելօք, գեղեցիկ աղջիկ ճարիր նրա համար. մի թաթարեախնի հարսանիք անենք, խաչն էլ ես բռնեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Լուռ անհանգստանում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շէմքին կանգ առնելով). Նա էնպէսը չի, որ իմ ճարելուն կարիք ունենայ: Էսքան ժամանակ որ անփոակ ա մնացել՝ երևում ա, որ օջախ սիրող մարդ չի, ուրիշների հացին ա աչքը քցում (գնում է):

ՆԻԿՕԼ. (Ժիծաղում է) «Ուրիշների հացին... Լաւ, ես նրա համար հարսնացու կճարեմ. (Կարապետին) Ձէ, չէ, դու մի վախենայ, Աշխէնի մասին չէ խօսքս (մտերմաբար թակում է նրա ուտը): Թերահաւատ Պետրոս առաքեալ... Դէ, դու կաց, ես տոմսակներն առնեմ՝ իսկոյն յետ գամ:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Գալիս է՝ ձեռքին զրքեր: Գոհ է):

ՆԻԿՕԼ. Օ՛, հայ ազգի ապագայ (զլխին քամփում է):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Հա, պօէմս տպեմ՝ յետոյ կխօսեմ: Բուրժուան (Ջարթ Կարապետին) Բարե, էֆէնդըմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Բարի ողջոյն, սիրելիս:

ՆԻԿՕԼ. (Գնում է երգելով):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Արդէն աւարտեցի. Կարապետ, այ ատեա-

տատը: Դատմութիւնից՝ Ծ, զրականութիւնից՝ Ծ, հոգեբանութիւնից՝ Ծ, արդէրբայից՝ Ծ...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Վերադառնում է):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Սեպտեմբերին գնում եմ արտասահման: Երէկ Վարսենիկի հետ միասին վերջնականապէս սրտեցինք: Հասարակական գիտութիւններ եմ ուսումնասիրելու ես բանաստեղծ-գիտնական կդառնամ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Փայտուն) Բերանով տակը հեշտ ա: (Մօտեցել է մի ծաղիւրամանի. շիտկում է հողը: Բարձր կանչում է) Եփրօ:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Ես անկասկածելի շնորք սննեմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ինքդ քեզ մի գովի: Ուրիշները թող դովան: Եփրօ!

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Դէպի խոհանոց) Եփրօ, մայրիկը կանչում է:

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Ջարթ) Է՛, մամա, դու միշտ սառցնում ես իմ եռանդը:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ես չէ, որդի, կեանքի փորձն ա էդպէս անում:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Առաւօտը քեզ չաւի, որ ջուր ածես: Սկսել ես ծուլանալ: Բեր, ածա:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Նամիջապէս...

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Եփրօ, այդ ինչ կոկորուել, ջարդուկաւոր ես գալիս նորահարսի պէս:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Ի հարկէ, արդէն մենք հարստացանք (գնում է):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Փէշտ... Ընխին մտիկ, Վարսենիկի հարստանալուց՝ ինքն է հպարտանում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Նայել է ժամացոյցին). ճրպպի տակին շաք ա լինում, օրէնք ա... (գնում է խոհանոց):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Դէ, Կարապետ, արի հիմա, ես մի ձեռաց մատ անեմ քեզ (Բարձրանում է ակոռոյն եւ բռնէտի զլխից շախմատը վայր ընրում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Աշխուժանում է): Ես՝ քեզ, ես՝ քեզ... դա ինքնըստինքեան էլ հասկանալի է: (Ուրախ նստում, սկսում է դաստորեւ ֆիզուրաները):

ԱՐՏԱԻԱՋԻ. Ջան, հինգ տարի սովորելու եմ արտասահմանում: Մի լաւ հարուստ գրադարան կըկազմեմ: Ամեն գատկական ու ամառւայ տօներին կճամբորդեմ Շւէյցարիա, Իտալիա, Բէլգիա... Վարսենիկն ասաց, որ փող չխնայեմ բոլորովին: Բայց ես, ի հարկէ, աննպատակ ծախսեր չեմ անի բնաւ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Շատ ուրախ եմ, արեւս վկայ .. թէ չէ շատ էի մտածում քո համալսարան գնալու մասին, որ գնաս, է, բարձրագոյն կըթուրիւն ստանաս: (Անհամարձակ) Եթէ Վարսենիկի ժառանգութիւնը չլինէր, ես մաքիս միջին վըճուել էի՝ քեզ ամսական 25 ուլբի օգնութիւն անեմ:

ԱՐՏԱԻԱՋԻ. Տարօրինակ մարդ ես, աօ. ինքդ ոչինչ չունես՝ ուրիշներին ես ուզում շարունակ օգնել:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Կարմրած) Էնէնց... (Պատրաստում է խաղի՝ լուրջ եւ խոնում):

ԱՐՏԱԻԱՋԻ. Ես եմ սկսում — ահա.

(Խաղում են):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Եկել է ջուր է. ածում ծաղկամանների մէջ. Զթի տակ երգ է մրմուռացնում):

Տ ե ս ա Ր ա Ն

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գալիս է դրսից՝ կարմրած, աշխոյժ: Ջարթ խօսում է). Եկէք, եկէք ներս, եակով Գրիգորյեի... Բարե, Կարապետ (Թափահարում է ձեռքը):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Բարի ողջոյն... (Ուրախ) Փողը ստացանք, Վարսենիկ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Արտիկ ջան, Արտիկ, այս կապոցը տար ներս... Կաց, սիրելիս, զխարկս էլ վերցրու... Համեցէք, եակով Գրիգորյեի:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ներս է գալիս հանդարտ քայլերով, անփութօրէն):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Անհամբեր սպասել է նրա մտնելուն. Խիստ զրադած է ձեւանում):

ԱՐՏԱԻԱՋԻ. Ջիսանես, Կարապետ: (Խէթ հայեացք է ձգում Լամդարովի կողմը եւ գնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ծանօթ էք իրար, չէ: (Ուղղում է մագերը հայելու առաջ):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէչը... (Հեզմական քայքայութեամբ ձեռք է մեկնում). Բարե ձեզ, պ. Փաղէոսեանց:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Աղամիրզեան... Կարապետ Աղամիրզեան (սկսածայ ժպտում է եւ ձեռքը սեղմում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Եփրօ, շուտ արա, սուրճ մեզ համար:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Ի հարկէ, արդէն...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մաման խոհանոցում է:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Այո, խոհանոցում: (Գնում է փութկոտ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Խօսում է խոհանոցի դռնից ներս).

Մամա ջան, այնպէս համով սուրճ պատրաստիր, որ Եակով Գրիգորյեիչը հաւանի և ուզենայ միշտ խմել... Ինքդ էլ շուտ եկ, մամա: Ինչ (սկսում է դնում):

ԱՐՏԱԻԱՋԻ. (Վերադարձել է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Սիրալիք ձեռք է տալիս): Մեր սիրելի երիտասարդ... Խնդրեմ, խնդրեմ, պարոններ, շարունակեցէք ձեր պարտիան: Ես հաճոյքով կնայեմ: (Ջուղ-մտեր-մօրէն շփում է Արտասագրի կզակը): Շախմատիստ, մ: Ձէմպիճն, մ:

ԱՐՏԱԻԱՋԻ. (Յօնքերը քայքայում են): Իսկ դուք լաւ էք խաղում...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժխախտաւ է. առաջարկում Կարապետին: Նստում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Դէպի խոհանոց). Շատ գեղեցիկ, մամա... (աղաջ գալով) Նստեցէք, եակով Գրիգորյեիչ... ահ, դուք նստած էք արդէն:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, ես արդէն նստած եմ և սպասում եմ ձեր ուշադրութեանը (զուսպ ժպտում է եւ զննօրէն դիտում Կարապետին):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Աշխատում է ջնայել Լամդարովին):
Վարսենիկ, փողը ստացա՞ր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ստացայ, ստացայ. բայց առայժմ միայն
հինգ հազար ութըլի՝ իմ բաժնի տոկոսների հաշվից. ահա:
(Ռիդիկիլից կապոց է հանում ու ձգում սեղանին: Նրա-
տում է): 50 հատ հարիւրանոց: (Մէկէն) Ուրեմն, ես կով
Գրիգորյեիչ, դուք հենց հիմա էք ուզում, որ պատասխան
տամ վերջնական... Նստիր, Կարապետ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Եթէ կամենաք...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ձի կարելի վաղը:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օ՛ր ապա! Վաղը լինի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Գիտէ՞ք ինչու... Նստիր, Կարապետ...
Որպէս զի խորհրդակցեմ ամուսնուս հետ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէջնր:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Հարցն ինչի՞ մասին է, Վարսենիկ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Լամդարովին) Ես ցանկանում եմ, որ
Նիկոլը գիտենայ ամեն ինչ: Կգայ հիմա, խօսեցէք միասին...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Գլխով է անում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գալիս է զոգնոց կապած. Հեռից քա-
ղաքավարի գլուխ է տալիս Լամդարովին): Ներողութիւն,
ձեռքերս մաքուր չեն: (Մօտենում է ըուֆէտին):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ոտքի է ելնում): Յարգանքներս:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա ջան, գիտե՞ս, ես կով Գրիգորյեիչը
միանգամայն հիացած է քեզանով (անուշ ծիծաղում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Բուֆէտից արկղիկ է հանում եւ զնում):
Ներողութիւն...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Անուշ ժպտում է Նատալիայի յետե-
ւից): Ձահէլ ժամանակ պէտք է որ շատ գեղեցիկ կին լինի
եղած:

ԱՐՏԱԽԱԶԴ. (Կոշտ) Մեր ցեղը յայտնի է:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Բարձր, սրտալի ծիծաղում է) Կեցցես,
Արտաւազ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Վեհանձնօրէն, Թեթևակի ժպտում է
ու լուում):

(Բոլորն էլ մի պահ լուռ են մնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Արագ) Հայդէ, գործի մասին խօսենք...
Շարունակենք, ես կով Գրիգորյեիչ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Տնած շարժում է անում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Քաշելով, կարմրած): Ես ձեզ կխանգա-
րեմ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դձ... (Ակամայից նայում է Լամդա-
րովի երեսին): Ոչ, ինչո՞ւ պիտի խանգարես որ...

ԱՐՏԱԽԱԶԴ. (Յանկարծ) Գնանք, այն սենեակում
խաղանք. վեր կաց (հաւաքում է շախմատը եւ զնում
ծախ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ինչ հերեցէք, պ. Լամդարեանց... Էսէնց...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Սիրալիր ժպտում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ես յետոյ կգամ, Վարսենիկ (զնում է հա-
մարեա յետ-յետ, անվստահ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Լա... (Լուում է եւ ապա կանչում) Եփ-
րօ!... Ո՛հ, ինչ անյարմար բան է, որ սենեակում էլէքորա-
կան զանգ չկայ:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Իսկոյն գալիս է, Ի՞նչ կհրամայէք, տի-
կին:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Աննպատակ) Սուրճը... սուրճը...

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Պատրաստում ենք արդէն... (Գնում է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ուշադիր զննել է նրան):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դուք հօ չվերաւորեցի՞ք, ես կով Գրի-
գորյեիչ... այն, որ մեր Արտաւազը քիչ առաջ... բայց,
հաւատացէք, շատ ազնիւ պատանի է՝ միամիտ և անշար:
Ես նրան սաստիկ սիրում եմ, իմ հարազատ եղբոր պէս...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Հաւատում եմ: Համոզւած եմ. Իսկ Ար-
տաւազի մեծ եղբորը շատ էք սիրում. այսինքն ձեր ա-
մուսնուն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դձ ինչ հարց է... (Ուզում է ժպտալ,
բայց յօնքերն է կիտում): Ձեզ չի վերաբերում, չէ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օ՛ր, կանացի՜ նեղսրտութիւն: Կնոջը մի
բան ես հարցնում և նա իսկոյն յուզւում, զանազան ենթա-

դրութիւններ է անում: Եւ ի՞նչ կայ ինձ «չվերաբերելու»:
Միթէ՞ չի կարելի հետաքրքրել՝ այժմ, երբ մենք այսպէս
կապեցինք միմեանց հետ... ժառանգական իրաւունքներով
և երջանկութեամբ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Այնուամենայնիւ... Չվիրաւորէք, խնդ-
րեմ... Բնաւորութիւնս է այսպէս՝ սիրում եմ կոպիտ պա-
տասխաններ տալ... (Ժպտում) Ինձ մի բարկացնէք, ապա
թէ ոչ... այ, ճշմարիտ որ կբարկանամ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Գեղեցիկ կանայք սիրում են այդպէս
խօսել: Եւ դուք իսկական ընտիր կին էք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Չգիտէ՝ քարկանա՞յ արդեօք):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այս ձմեռ ես ձեզ նորից տեսայ առաջին
անգամ, ուղղակի զարմացայ և հիացայ: Ես չէի կարող երե-
ւակայել՝ Յիշում եմ, այնպէս՝ մութ կերպով. տասը-տաս
նեղկու տարի առաջ էր՝ տեսել եմ ձեզ. պատիկ չարածճի-
աղիկ էիք՝ ցիգանի աչքերով ու պոջներով, մաղերը շաղ-
անցած, անկարգ... հա-հա-հա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ախորժած ծիծաղում է կարճ):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Մինչդեռ այժմ! Եւ մանաւանդ այսուհե-
տե՛... Օ՛, հարստութիւնը գեղեցիկ կնոջ համար մի երկ-
րորդ գեղեցկութիւն է: Արծաթը՝ սկեզօծւած, սակին՝ բո-
լեաններով զարդարւած...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կտրուկ) Մենք գործի մասին պիտի խօ-
սենք, Եակով Դրիգորյեիչ: Ուրեմն դուք նպատակայարմար
էք գտնում, որ մայր գումարը մենք ամբողջովին թողնենք
անձեռնմխելի և միայն տոկոսները ստանանք՝ կէսը դուք,
կէսը ես: Շատ գեղեցիկ: Եթէ ես եւս գտնեմ, որ այդպէս
աւելի յարմար է՝ այն ժամանակ, այո, ես կտամ իմ զրա-
ւոր համաձայնութիւնը: Սակայն, ասում եմ կրկին, որ ան-
հրաժեշտ է ամուսնուս համաձայնութիւնն առնել:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օլ ուսյու:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես չեմ ուզում ինքնագլուխ բաներ անել.
չէ՞ որ կարող եմ սխալել... Կին եմ, զրամական հաշիւների

մէջ բոլորովին անփորձ: (Լռում է՝ նրա շեշտակի հայեաց-
քից ազդւած):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ասում էք՝ «կին եմ»։ Այո, կանէջնր! այն
էլ գեղեցիկ կին: Դուք գեղեցիկ էք մանաւանդ հիմա, երբ
ա՜հա՛ կամենում էք բարկանալ ինձ վրայ... հա-հա-հա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Եակով Դրիգորյեիչ, եթէ ցանկանում էք
անկեղծօրէն լինել բարեկամ ինձ հետ և իմ ամուսնուս հետ՝
ապա դուք բոլորովին թողնէք պիտի ձեր յիմար կօմպլի-
մէնտները:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ես միայն ասում եմ, որ դուք գեղեցիկ
էք առանց այլևայլութեանց: Խարելի է նախանձել ձեր ա-
մուսնուն...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ոտքի է ելնում): Ես անմիջապէս գուրս
կերթամ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Խնդրեմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ցամկոտ ու ապշած նայում է նրա ե-
րեսին): Դուք չափազանց... չափազանց յանդուգն էք երե-
ւում, պարոն ազգական:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Դուք, կնշանակի, լմբջ ընդունեցիք
դովքս՝ թէ դուք շատ և շատ գեղեցիկ էք: Հաւատացի՞ք:
Ես միայն այնպէս՝ կատակ արի: Ուզեցի փորձել ձեր հա-
մաստութիւնը: Ձեր տեմպերամենտը: Ձեր հոգին:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կարմրում է եւ ակամայ ժպտում,
իւ տափելով նրա հայեացքից):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օ՛, կանայք, կանայք: Դուք միշտ այն-
պէս էք կարծում, թէ տղամարդիկ բոլորն էլ պարտաւոր են
հիանալ ձեզանով: Ամենատղեղ կինն էլ ինքն իրան համա-
րում է խիստ գեղեցիկ, հրաշալի, զրախտային: Կանայք
էգօիստ են: Կանայք կամենում են, պահանջում են առանց
այլևայլութեանց, որ տղամարդիկ նրանց ստրուկները զառ-
նան, հլու-հնազանդ փառաբանողներ, խելագար սիրահար-
ներ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մեղմացած եւ հետաքրքրւած): Դուք,
անշուշտ, շատ էք սիրում կատակներ անել. հա՛... Սակայն

ներեցէք, ոչ բոլոր կանայք այդպէս են, ինչպէս որ դուք ասացիք: Կին էլ կայ, կին էլ: Ձե՛ք որ տարբերութիւն պիտի դնէի:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Միթէ՛ք բոլոր կանայք միեւնոյնը չեն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ո՛չ: Բոլոր տղամարդիկ միեւնոյնն են որ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Իսկ ես կարծում էի .. (չի շարունակում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Վիճելու տրամադրութիւն ւտած). Սխալ էք կարծում: Կան, ի հարկէ, այնպիսի կանայք, որոնք գոռոզ են, առհասարակ պահանջկոտ և այլն: Սակայն կան նաև այնպիսի կանայք, որոնք... բըր... հաւասար և հաւատարիմ բնկերներ են... Նթէ՛ք դուք ամուսնացած լինէիք, Յակով Գրիգորյանի, այդպէս սխալ-սխալ չէիք դատի:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէչնը, կանէչնը: Ես ստիպւած եմ խոստովանել ձեր առաջ, որ ես լաւ, ինչպէս հարկն է՝ լաւ չեմ ճանաչում կանանց: Դուք զարմանալի ճիշտ կերպով նկատեցիք: Կնոջ հոգին ես ամենեին չեմ կարողանում իմանալ: Անշուրք եմ, կատարեալ անշուրք: Այդ պատճառով էլ կանայք միշտ ինձ խաբել են, ինձ զրկել են: Տեսէ՛ք՝ գլխիս սպիտակ մազեր որ կան՝ զրանիցն է, զրանից: Ինչո՞ւ եմ ան այստեղ... և այստեղ... և այստեղ... (Գլուխը նսմարեալ կպցնում է նրա կզակին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Յետ յետ) Սակայն դուք դեռ այնքան էլ ծերացած չէք... Նստեցէք խնդրեմ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ես արդէն քառասուն երեք տարեկան եմ. միթէ՛ք դեռ երիտասարդ էք ինձ համարում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Խաղում է սփռոցի եզրի հետ):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէչնը: Հոգով, և առհասարակ, ես թարմ եմ բոլորովին: Ես սիրում եմ ապրել գեղեցիկ, զւարթ: Ամեն յարմարութիւններ: Ունեմ փող և ոչինչ չեմ խնայում իմ ճաշակի և բաւականութեան համար: Երբ մի օր կգաք իմ բնակարանը՝ կտեսնէք թէ ինչ հիանալի բնակարան է. շքեղ, առանձին ճաշակով... Դուք ինձ կայցելէք, այնպէս չէ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Նիկոլի հետ, մի օր կգանք անպատճառ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէչնը, ձեր ամուսնու հետ: Մի-նով. ինչպէս կարելի է գնալ մի ամուրի երիտասարդի բնակարան՝ «մենակ»: Թէև ես, կանէչնը, ձեր ազգականն եմ... բայց և այնպէս մարդիկ կարող են զանազան կեցութիւններ անել, բամբասել... Եւ դուք, կանէչնը, մեծ նշանակութիւն էք տալիս ուրիշների ասածներին: Դուք դատարարուած էք նեղ մէջնական ոգով: Ձեր հայեացքները սահմանափակ են:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մէկին չճանաչած՝ ներելի՞ է այդպիսի թիւր մտքեր արտայայտել (ժպտում է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ժիծաղում է:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես հետեւում եմ իմ սեփական խղճին ու գգացմունքներին և բնաւ արժէք չեմ տալիս օտարների ասելիքներին: Ես անում եմ այն, ինչ որ սրտովս է լինում: Իւրաքանչիւր մարդ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Մէկէն նայում է ժամացոյցին). Օ՛խ, ներողութիւն պէտք է խնդրեմ: Ինձ ներեցէք, սիրելի տիկին՝ Վարսենիկ (ուտքի է ելնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դնածք պիտի ինչ է:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ցաւում եմ: Խիստ հետաքրքրական խօսակցութիւն է, կանէչնը. բայց ես ժամադիր եմ եղած: Կարևոր ժամադրութիւն: Մոռացել էի բոլորովին: Ինձ սպասելիս կլինեն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Երեւի, մի շատ գեղեցիկ անձնաւորութիւն...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օ՛խ ո՛չ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Նստեցէք, նստեցէք ձեր տեղը: Դուք ինձ զրպարտեցիք անարդար-անարդար, ուրեմն պարտաւոր էք լի իմ պատասխանը մինչև վերջ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Մէկ ուրիշ անգամ, կշարունակենք վիճել մանրամասնաբար: Ես պատրաստ եմ օրերով խօսել ձեզ հետ. դուք շատ հետաքրքրական, դուրեկան խօսակից էք: Դուք ունէք ճաշակ, նուրբ խելք... Մէկ ուրիշ, ուրիշ ան-

գամ, սիրելի արկին Վարսենիկ: Վարսենիկ Նիկիտիչնա: Այժմ ինձ թոյլ տւէք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Սակայն չէ՞ որ Նիկոլին խոստացել էք՝ մեզ մօտ ճաշել այսօր:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ցաւում եմ, ցաւում եմ: Ես պէտք է շտապեմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Անյարմար է՝ Նիկոլը գայ և դուք այստեղ չիք: Ժամարիտ որ անյարմար... Իսկ սմբուր, սմբուր. չէ՞ որ մաման ինքն է պատրաստում յատկապէս ձեզ համար: Կացէք, կացէք հինգ րոպէ ևս:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Մեկնում է ձեռքով) Օ որւում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ո՛հ, ձեռք չեմ տայ: Նիկոլը նախ գայ՝ յետոյ գնացէք... Զեր ունդէվուն այսօր զոհեցէք մեզ հա՛մար:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Զարթ) Զեմ կարող, չեմ կարող: Տէք ձեր ձեռքը:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զեռքով մեկնելով) Մաման կնիզանայ, որ սուրճ չիմեցիք... Ո՛հ, ինչ կամակորն էք եղել, Եսկով Գրիգորյեիչ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Կամակոր: Հա-հա-հա. կամակոր! Ես կամակոր. հա-հա-հա (երկար պահում է նրա ձեռքը: Ինչ տաք ձեռք ունէք. և ի հարկէ փափուկ: Երևի ձեր սիրտն էլ տաք և փափուկ է: Իսկական գեղեցիկ ձեռք: Թոյլ տւէք, Վարսենիկ Նիկիտիչնա, իբրև ձեր ազգական (համբուրում է երկու ձեռքն էլ) ի նշան մեր նոր բարեկամութեան, Գեղեցիկ ձեռքերը գեղեցիկ կանանց ամենագեղեցիկ գեղեցիկութիւնն են կազմում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դէ, դէ, դէ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Առօք վեղէրդէն (նայում է աչքերին եւ շուտ գալիս, որ զնայ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ցտեսութիւն... Երեկոյեան, անշուշտ, թատրոնում կհանդիպենք:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Զգիտեմ... (Նեղ դրութիւն է ծնացնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Անպատճառ, անպատճառ. չէ՞ որ ինքն երբ առաջարկեցիք. այնպէս գովեցիք այսօրւայ օպերան:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օլ ոայտ: Կախատեմ գալ: Կախատեմ: Դիմում է դէպի դանիք):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կողքից քայլելով) Գուցէ հենց այս երեկոյ ձեզ պատասխան տամ՝ մայր-գումարի վերաբերմամբ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Անտարքեր) Օլ ոայտ: (Զուպ, համարեա պաղ, զրուխ է տալիս եւ զնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ցտեսութիւն... (Անորոշ կանգնում է շէմքի մօտ՝ բաւական երկար ժամանակ):

(Լ ո ու թ ի լ ն):

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Թրուարով սուրճ է բերում եւ գաւաթները դարսում սեղանին: Ժածուկ որոնում է Լամդարովին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ինչո՞ւ մաման ներս չի գալիս. կանչիր սուրճ խմենք միասին: (Մօտենում է հայելուն):

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Պարտե՛ք... արդէն: (Հիասթափւած գրնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Հոնկեայն անհանգիստ մօտենում է պատուհանին):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գալիս է): Բա ինչո՞ւ գնաց:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ժամանակ չունէր... Կարեւոր գործ... յանկարծ յիշեց... ներողութիւն խնդրեց: Նստիք (աթոռ է քաշում առաջը): Նստիք, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Նստում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ախ, մամա ջան, իմ պատճառով խեղդում ես խոհանոցի ծխի մէջ: Սակայն ես այլ ես թոյլ չեմ տայ, որ այդքան չարչարես. այսօր էլ ինքս կօգնեմ քեզ, իսկ վաղանից մի լաւ խոհարար կվարձենք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Սուրճ է խմում): Դրսի մարդու եփած կերակուրը ուրիշ տեսակ համ ա ունենում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Եւ առհասարակ ինչ որ հարկաւոր է, մամա, այսօրւանից կարգադրեմք: Մեր տանը շատ բան է պակասում: Ամենից առաջ հարկաւոր է՝ նոր աթոռներ դանի-

մի կամար և կրէստներ, մի զոյգ հայելի: Պատառները պիտի փոխել, յատակները ներկել: Էլէքտրական լուսաւորութիւն պիտի անցկացնենք, լիւստրաներ առնենք...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էդ ամենը միանգամից:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Իհարկէ, մամա. այլեւս սպասելու թնշ կայ օր: Երեք հարիւր հազար ունեմ! Առնենք, ինչ օր առնելու ենք. փոխենք, ինչ որ փոխելու ենք: Վարազայքները փոխենք, նոր սեղաններ, նոր...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էդքան նոր բանի համար մեր տանը տեղ չի լինի, օրդի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Գիտեմ: Սակայն եօ միշտ այս տանը չգիտի ապրենք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լռում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անվտանգ) Ձք որ այսուհետե... (Շիտկելով) Ի հարկէ, ես եօ չեմ ասում թէ անմիջապէս փոխենք ուրիշ բնակարան... Ես այդ չեմ ասում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Նիկոլը ուրախ-ուրախ եկաւ: Հիմի էլ դու ուրախ-ուրախ ասում ես, թէ երեք հարիւր հազար ունեմ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ունեմ, ունեմ, ունի: Ես էլ, դու էլ, Նիկոլ էլ. մեր ամենքիս փողն է, ամենքիս է պատկանում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բանը փող ունենալը չի, այ որդի: Մեծ մեծ փողերի հետ զարծ բռնելն էլ մի ջոկ հոգնար ա: Ամեն մարդ չի կարենայ փողը էնպէս բանացնի, օնց օր կարկաւոր ա լինում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ռէ, մամա, այս անգամ օչինչ չհասկացայ քօ փիլիսոփայութիւնից: (Յնկում է աթոռին եւ զլուխը յետ ձգած՝ նայում առաստաղին):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ասածս էն ա, որդի, որ մարդը առանց փողի ու մարդը փողով էս երկուսը մէկ բան չեն, իրարից ջոկում են: Չունքի փողը սիրում ա ախրանալ, մարդու վրայ ա ախրանում: Քանի մարդ փող չի ունենում—իրտ տեսակին ա լինում. իսկ երբ փողը գալիս ա՝ մարդ ուրիշ ջուռ ա դառնում,—բնութքն ա փոխւում, ձէնն ա փոխւում, ման գալն ա փոխւում... (Վեր է կենում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անուշ) Մամա ջան, ասելիքդ թնշ է: Որքն էլ փոխեմ պիտի... (Ծիծաղում է սրտալի): Ես. Քօ փոխեմ: Այսինքն ինչպէս. փոխեն ինչպէս կլինի: Եօ թնշ անեմ պիտի, որ ասին թէ «Վարսենիկը փոխել է»: Օրինակ, թնշ վատութիւն... (Գրկում է նրան):

ՆԻԿՕԼ. (Գալիս է): Առայ տոմսակները... Ես էլ ձեզ հետ (մօտենում, փաթաթում է երկուսին): Սբբազան երրորդութիւն՝ ի սկզբանէ անտի և յաւիտեանս յաւիտենից... Հայդէ, խանում, պատրաստութիւններդ տես, որ երեկոյեան դնացքով ճանապարհենք՝ ես, դու, կարապետը... Օհ, մամա ջան, այս տասն օրը մի կարգէն կհանգստանամ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հա, որդի, շատ ես չարչարելու Սբանից դէնը շունչ քաշես բալքամ: (Դիմում է դէպի խոհանոց):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Լռել է՝ նրբին-խուսափօրէն):

ՆԻԿՕԼ. (Յիշելով) Եակով Գրիգորիչը հապա որտեղ է:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Գնաց... Ո՛ւր, մամա: (Փութկոտ) Ես ինքօ կգնեմ. բաւական է, որքան ծուլացայ այս քանի շաբաթ: Գործադրութիւնից սկսել եմ ջղայնանալ... Գոգնոցս կապեմ, դամ (կօֆտայի կոճակները քանդելով, դիմում է ծախ):

ՆԻԿՕԼ. Սպասիր, սպասիր. նախ և առաջ... (ըստականութեամբ ճմռում է թղթադրամների կապոցը): Այսուհետե, նշանակում է, ոչ մի կասկած չի կարող լինել: Ահա՛ նոր, մաքուր, գեղեցիկ, գրաւիչ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Սպասում է ժպտերես):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անորոշ կանգնել է դռան մօտ):

ՆԻԿՕԼ. Ինչո՞ւ ես այդպէս դարմացած նայում... Մօտ արի, մօտ արի (դրամը ձգում է սեղանին): Գիտես եօ, եռ լիգու չունեմ գեղեցիկ խօսելու: Սիրտս է լիքը: Ինքդ հաղկացիր երջանկութեան անհուն զգացմունքներս... դու, իմ հարազատ: Մօտ արի... (գրկում է նրան եւ լուռ ու ջերմ համբուրում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Չի ընդիմանում):

ՆԻԿՕԼ. (Զգացած) Ուրիշ էլ թնշ կարող եմ տեղ:

երջանիկ էի քեզանով և երջանիկ կլինեմ միշտ... (Տիացած դիտում է նրան ոտքից զլուխ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Վերցնում է թղթադրամները եւ խոթում նիկոլի բուռը):

ՆԻԿՕԼ. Ի՞նչ ես անում:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Թող մօտդ մնայ: Այսուհետեւ էլ բոլոր դրամները, ինչքան որ կրեւեմ բանկից, քեզ յանձնեմ պիտի ամեն անգամ:

ՆԻԿՕԼ. Ի՞նչ կարիք կայ ինձ տալու:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դու ծախսիր:

ՆԻԿՕԼ. Ինչո՞ւ անպատճառ ես:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Որպէսզի... որպէսզի չասես, թէ ես իրաւունքներ եմ ուզում բանացնել:

ՆԻԿՕԼ. (Հասնելով, հասնելով): Ի՞նչ գործ ունես ասող-չասողների հետ: Իսկ եթէ բանը հասնի իրաւունքին՝ այո, դրամների լիակատար տէրն ու տնօրէնը դեռ ինքը ես մեծապէս, որովհետեւ քո դրամներն են: Հենց այս սկզբից ասում եմ քեզ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես էլ հենց այս սկզբից յայտարարում եմ, որ խիստ հակառակ եմ, որ խօսում ես այդպէս: Ո՞ւմ դրամն է՝ օտարի: Ես ի՞նչ եմ քեզ համար՝ օտար: Խորհուրդներն ես դնում իմի և քոնի մէջ: Դրանով, երևի, ցանկանում ես ասել, որ ես ևս իրաւունք չունենամ միջամտելու քո գործերին, հա՞:

ՆԻԿՕԼ. (Ժիծաղում է): Դէ տես, դէ տես, ի՞նչ անհեթեթ մտքեր ես դուրս տալիս (փողերը զրպանն է դնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ձարթ) Ո՛չ մի հակառակութիւն այսուհետեւ... Ուղղի՛ր օձիքդ, ծուկ է: (Ինքն է ուղղում): Ծոծրակիդ վրայ մազերն երկարացել են՝ գնա պարիկմախէրի մօտ... Ո՛ւհ, Էրբ պիտի փոխես սաւրւածքդ. այսպէս չաւ չէ...
ՆԻԿՕԼ. Եալով Գրիգորիչի նման անեմ... հա-հա-հա...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Միտքս սխալ մի հասկանայ... Եւ ինչո՞ւ ես ծաղրում եմ քեզ Գրիգորիչի:

ՆԻԿՕԼ. Ծաղրում: Ամենակէս: Ընդհակառակը ես հիմա

անկեղծ սկսել եմ սիրել նրան: Ճիշտ է, մինչև վերջին ժամանակները հոգուս մէջ թաքուն-թաքուն կասկածել եմ նրա մասին՝ խաչագողի պէս էր երևում աչքիս: Բայց արդէն համոզւեցի, որ նա անպայման վստահելի մարդ է:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կցելով) Նա ցանկանում է մայր գաւառը ամբողջովին թողնել բանկում անձեռնմխելի՝ իբրեւ երկուսիս սեփականութիւն... Ի՞նչ կասես, Նիկոլ, կասկած կունենաս, թէ հուշար: Զգիտեմ ի՞նչ պատասխանել:

ՆԻԿՕԼ. (Դժարանում է պատասխանել): Դա մի կատարեալ նորութիւն է ինձ համար: Այ, կկերպագոսանա՞մ մեր ճամբորդութիւնից՝ այն ժամանակ հանգիստ սրտով կջնկե՞ն հարցը: (Պարկում է թախտին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Նիկոլ, ես չեմ կարող գալ քեզ հետ...

ՆԻԿՕԼ. Ըմբօ!

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Գալիս է՝ խօսելով դէպի յետ) Ձէ, էլ չեմ ուզում, ժուլիկութիւն ես անում... Ի՞նչ չաւ վերադարձել ես, Նիկոլ:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Գալիս է, շախմատը ձեռքին) Վախեցա՞ր հօ, հը՞, վախեցա՞ր հօ... (զարթ շարժումներով՝ շախմատը դնում է բուֆէտի զլխին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Տունը կարգի բերեմ պիտի, Նիկոլ: Հարկաւոր է նոր կահկարասիք գնել:

ՆԻԿՕԼ. Կարապետ, քուրացեղդ ինչեր է դուրս տալիս:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ժիծաղում է եւ անվստահ մտերմութեամբ զարկում Վարսենիկի արմունկին):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Դանդաղ գալիս է):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Վերցրել է թատը. սկսում է լարել իր սեղանի առաջ նստելով: Դուրս է Կարապետի հետ):

ՆԻԿՕԼ. Երեք տարի շարունակ ապրել ես այս կահոււրման մէջ, անկարելի է ինչ է երկու շաբաթ ևս ապրել: Համբերութիւն չկամ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Կատակով) Փողը բազի վախտ խիստ շտապացնել ա իմանում, ձեռները քոր ածում: (Նստում է թախտին եւ տէրորորման ձեռքն առնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, չէ որ տան կարիքները ես իբրև կին աւելի լաւ կհասկանամ, քան թէ Նիկօլը, որ աղտմարդ է:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Տունը՝ առն ա, որդի: Մի օր դու լաւ կհասկանաս տանու բանը, մի օր՝ Նիկօլը, մի օր՝ ես... ու էգոյէսով գործ առաջ կերթայ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Շատ դեղեցիկ, ձեր կամքը լինի: Սակայն, գոնէ այս երեկոյ մնանք՝ վաղը գնանք... Իսկ հիմա ուղիներ վերջապէս, Նիկօլ—այն, ինչ որ Նազով Գրիգոր լինի... Կարապետ, խելօք, եկ այստեղ: Մամա, դու էլ լըսիր: Բոլորս միասին խելք-խելքի տանք: Պարեհր հարց է... (Նստում է):

ՆԻԿՕԼ. (Կարապետին). Դիտես ինչ է առաջարկել Նազով Գրիգորին...

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Ժողովանքով) Այո, կանէջնը, այո, կանէջնը...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մ'ւ տնաճ, ե'ւ անուշ) Դու սուս, դու սուս... Ինչ կտես, Կարապետ, եթէ ինձ բռնեն հասած ամբողջ գումարը բանկում պահ ուամ անձեռնմխելի՝ լաւ չեմ տնի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Շատ խելացի ցանկութիւն է, արեւ վկայ:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Ներքի էլք մեր ընկերութեանը՝ գոնէ հինգ հարիւր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Սպասողական դրութեան մէջ է. նստում է Նատալիայի մօտ):

ՆԻԿՕԼ. Ես ուզում եմ իմանալ պատճառը, թէ ինչ նպատակով է նա այդպիսի բան առաջարկել քեզ: Երկուսի բռնին ժողովութիւնը ամբողջովին թողնել անձեռնմխելի — սա ինչ առաջարկ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Էն կամդարեանցն է ցանկանում... հա (շիտաթափում է)

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կասկածում եմ միթէ. փողերս կվտանգւն, Կարապետ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Մտքիս միջինը չեմ կարում արտայայտել:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Գիրք է վերցնում ու սկսում կարդալ ինքն իրան):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բրբռում է եւ հպում Կարապետի թեւին). Ա՛խ դու խանդոտ, խանդոտ Օթէլլօ! Դու թշնամացել ես Նազով Գրիգորին, կարծելով թէ նա Աշխէնին խելու է քո ձեռքից... հա-հա-հա դու ես կարծում... հա-հա-հա:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Կարմրած) Ախր...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ախր-ախր-ախր...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Որ ասում ես թէ փողին ձեռք չառք, լաւ բան ա (Նիկօլը տնաճ շարժում է անում: Վարսենիկը ուրախանում է): Բայց մտածում եմ. մի բան, ինչքան էլ որ ինքը լաւ լինի, թէ որ էդ բանը բռնող մարդիկը լաւ չեն լինում: Բանն էլ վերջը լաւ չի գնում:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Կեցցես, մայրիկ ջան, մտքիս միջինը իսկն ասում ես:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կապ է ընկնում եւ խորազննին նայում Նատալիային):

ՆԻԿՕԼ. (Վեր կենալով) Դէ, Կարապետ, մինչև ճաշ պարապենք, վերջացնենք գործերը, որ էքուց հանգիստ սրբորով ճանապարհենք: Իսկ այդ հարցը յետոյ կընենք, վարենիկ (Ուզում է զնալ ծախ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Պատրաստակամ ուղղում է դէպի ծախ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Նիկօլ: Մեր տունը փոխենք պիտի:

ՆԻԿՕԼ. (Յանկարծակիի եկած) Ինչո՞ւ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էստեղ նեղւածք ա: Սրանից դէնը շատ դժուար կգայ — կերթայ:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Դալիս են թող գան. տեղներս նեղ, սրտներս լեն:

ՆԻԿՕԼ. Ես զարմանում եմ, մամա, որ դու ես այդ բանն ասում: Ամենքիս համար թանգ է այս տունը. մեր հայրական օջախն է. առանձնապէս դու բոլորիցս աւելի կապւած ես այս աան հետ. այստեղ է կատարել քո ամուսնութիւնը, այստեղ եմ ծնւել ես... Պատերը, դռները, այս պատուհանը, ամեն ինչ հարազատ են իմ սրտին, իմ յիշո-

գութեանը... Վերջապէս այստեղ եմ առաջին անգամ հանգիստ գտնելով Վարսենիկին՝ հենց այս պատուհանի մօտ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Տապ է արել):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Կատակի ձգելով) Լաւ կլինէր, թոռս էլ հոսեղ ծնէր:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ժիծաղում է). Ախր թոռը խիստ ա ուշա՞նում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Խորասանովի փողերի ձէնը լսի՞ վռագի բալլամ:

(Բոլորը ծիծաղում են):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կարմրում է):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Մատաղ արա, Վարսենիկ, կուտուրական մատաղ: Մեր միութեանը փող նւիրիր, Աստուած ընդունելի կանի, «հ ծնաւ նմա զաւակ մի»...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Քաշում է ականջները). Ահա քեզ մատաղ:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Պոռալով). Կմեռնեմ, համալսարանս կը թափ:

ՆԻԿՕԼ. (Ուրախ). Հը՞, պոչդ կապեցի՞ն... (Գրկում է Վարսենիկին կոնակի կողմից):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աստուած, ասում են, որ տալիս ա՛, երկու ձեռով ա տալիս: Մի կողմից՝ փողը. միւս կողմիցն էլ... (Ծիծաղում է): Լաւ է, լաւ, Վարսենիկիս մի կարմրացնէք:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ժիծաղելով) Արեւս վկայ, զարմանալի էրեք... (Կտրում է խօսքը՝ Աշխէնին նկատելով):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ազատում է Նիկօլի զրկից. Գնում, հանգնում է պատուհանի մօտ):

ԱՇԽԵՆ. (Գալիս է ըսարկացած. ձեռքի փաթեթը շրջադառնում է մի կողմ. Փաթեթն ընկնում է Նիկօլի առաջ):

ՆԻԿՕԼ. Ո՞վ է քեզ այդպէս թեւաւորել: (Բարձրացնում է փաթեթը):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Քայլում է սեղանի մի անկիւնից միւսը):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Քիթէ ցոյց տալիս). «Կանէ՛նք», հա:

ՆԻԿՕԼ. Օ, այս թաշ լաւ փողկապներ են: (Կարապետին) Երկուսն ինձ, երկուսը քեզ... Գնանք: Շնորհակալութիւն, շնորհակալութիւն (գնում է ծախ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Տատանում է):

ԱՇԽԵՆ. (Գլխարկը հանում, ձգում է եւ գնում աջ դուռը փակելով յետեւից):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կարապետ, Նիկօլը կանչում է՝ գնա, օգնիր: (Բան է ուզում ասել Նատալիային). Ի՞նչ ես կանգնել:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Էսէնց... (Գնում է ակամայ, աչքը դէպի աջ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, ինչո՞ւ Նիկօլին ասիր՝ տան մասին:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հիմիկանից տեսնում եմ, որ դու էս տանը հաւան չես կենայ: Իրոքստ ա, դեռ հալա բան չես ասում, բայց էքուց ես էլօր ասես պիտի: Փողը ասել կտայ: Հազար էլ որ ես հակառակը խօսամ, որդի, վերջը դու քո ուզածն ես անելու: Փողի ճամբովը գնանք պիտի: Նիկօլին ես ասի՛ իմ անունից, որ ինքդ չասես: Էդ գործը ինձ թող: Տունը կփոխենք, որդի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մեղմ) Շատ գեղեցիկ... Իսկ ինչո՞ւ, մամա, այն միւս բանն ասիր— «Եթէ մարդիկ լաւ չեն լինում»... ասիր... Ազգականիս մասին ակնարկեցիր:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Կարճ լուծիւնից յետոյ). Ձեր հաշիւները քանի շուտ իրարից ջոկէք՝ էսքան լաւ: Էդ մարդը ինձ դուր չի գալիս:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ի՞նչ վատ բան ես նկատել նրա մէջ...

ԱՇԽԵՆ. (Վերադառնում է՝ լուրջ, պաղ երեսով. Լուս վերցնում է կալօղը եւ նստում՝ պատեանս սկսում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անհամբոյր նայում է նրան. Տատանում է): Յետոյ, մամա... կխօսենք... (Ժպտալու ջանք. Գնում է խոհանոց խուսափիկ քայլերով):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Հեռից լուռ նայում է Աշխէնին, տէրփողովեան չրխկացնելով):

(Լ ո ու թ ի ն)

ՆԱՏԱՆԻԱ. (Մեղմ, ինքն իրան). Կարմիր, քաղցր
խնձորի մէջ որդ ա մտնում: Սիրում ա մտնել: Ու խնձորը
փչանում ա, ներսից կամաց-կամաց դառնանում: (Լոում է
եւ շարունակում չրխկացնել տէրողորմեան):

ԱՇԽԷՆ. (Սուգել է պստեանսի մէջ):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Գիրք է կարդում):

(Լ ո ու թ իւ ն):

վ ա ռ ա գ ո յ ռ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐ

Նոր բնակարան՝ նոր կռկարասիքով: Դարձեալ սեղանաւուն: Այ կող-
մում Նիկոլի ու Վարսենիկի ննջարանն է՝ աւանսցէնային մօտիկ. իսկ
աւելի գէնը՝ ուրիշ սենեակներ: Խորքում երկու դուռ՝ մէկը դէպի նա-
խասենեակ, միւսը դէպի դահլիճ: Զախ կողմում մի դուռ՝ դէպի խոհո-
նոցը: Աւանսցէնայում—նառալիայի թախտը, միենայն զորդով ու մու-
թաքաներով: Հին պատկերները չկան:

Նոր-նոր սկսել է մթնել: Սեղանի շուրջը նստած են ՆԱՏԱՆԻԱՆ, ՆԻ-
ԿՕԼԸ, ՎԱՐՍԵՆԻԿԸ, ԼԱՄԴԱՐՈՎԸ, ԿԱՐԱՊԵՏԸ, ԱՇԽԷՆԸ, Ուրախ
ճաշկերոյթի վերջն է: ԼԱՄԴԱՐՈՎԸ ու ՆԻԿՕԼԸ գինովցած են: ՎԱՐ-
ՍԵՆԻԿԸ խիստ դաբթ է: ԱՇԽԷՆԸ՝ դուստ-գազազուն: ԿԱՐԱՊԵՏԸ՝ լու-
սրամաղրւած: ՆԱՏԱՆԻԱՆ նստած է առնարկի:

Ա դ մ ու կ

ՆԻԿՕԼ. Խմենք էլի մի-մի բաժակ... Լցնել, լցնել:
ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (ծիծաղում է հնչուն ըստօր ծայնով):
ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Խմենք, խմենք, խմենք: Էքստրա Վար-
սենիկի կենացը! Առանց ալկալոլի թեանց!

ՆԻԿՕԼ. Սպասիր, Եաշա, չէ՛. ես խմում եմ մէկ ուրիշ
կենաց, թանկագին կենաց:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ա՛, դու փախչում ես Վարսենիկի կենա-
ցից... Օլ ոայտ! Էքստրա, էքստրա... (ըստօր ծայնով եր-
գում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բրբջալով ծափ է տալիս, ապա ըստա-
կը վեր պահում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Հիացած) Կեցցեն, արեւս վկայ, կեցցեն
(ծափահարում է):

ՆԻԿՕԼ. (Ուրախ) Ահա՛ զդեռ է... ես խմում եմ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ոչ-ոչ-և ոչ. և—ոչ—և ոչ, ոչ-ոչ-ոչ... (բարձր զարկում է Վարսենիկի բաժակին) Vivat! Evviva! Hurra! Hoch!... Հաշվի էք՝ սա ութերորդ անգամն է ձեր կենացն եմ խմում... հօ-հօ-հօ-հօ-ուրա՛մ... (խմում է)։

ՆԻԿՕԼ. ես ութսունութերորդ անգամ կխմեմ այն մարդկանց կենացը, որոնք—է՛լ լուսթիւն—որոնք... այն մարդիկ, որոնք աւետարեւր հրեշտակ են մի խօսքով...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (ծիծաղում է)։ Նիկօլ, Նիկօլ, հարբել ես... (երգելով) Մեր թամադան հարբել է, հարբել է, մեր Նիկօլը հարբել է, հարբել է։

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Առանց այլևայլութեանց! (Թեւ ծգում է Վարսենիկի աթոռի մէջքին՝ բարձրաձայն ծիծաղելով)։

ՆԻԿՕԼ. Հա-հա-հա... Դու ես, եաշա. դու աւետիք բերիր, հրաշք բերիր, երջանկութիւն բերիր... Այո, ես միշտ պէտք է ասեմ, ասեմ, ասեմ, որ քեզանով մենք հարստացանք... Մարդ երբ հարստանում է՝ նոր մարդ է դառնում։ ես հիմա ուրիշ մարդ եմ՝ աւելի լաւ, աւելի բնկերասէր, աւելի երջանիկ։ Կամենում եմ, որ բոլոր մարդիկ աշխարհիս հրեան բախտաւոր լինեն—բոլորը, բոլորը...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (ականջները խցում է չարամճիօրէն)։ Ռէֆերանսներ չեմ ուզում լսել, չեմ ուզում լսել, չեմ ուզում...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէջնը... (կոխում է նրա ոտքը)։

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անմիջապէս լռում է եւ մտազբաղւում)։

ԱՇԽԷՆ. (Վեր է կենում)։

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Հացի զնդակներ է անվտանգ նետում նրա կողմը)։

ՆԻԿՕԼ. Լեզուս բացւել է, սիրտս էլ բաց եմ անում... Բաց սրտով եմ ասում, եաշա, արի մի սրտալի... Վարսենիկ-խանում, ճանապարհ տուր (Վարսենիկի կրծքի վրայով մեկնում է դէպի Լամդարովը)։ Բրուդէրշաֆտ!

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օլ ոայտ! Եղիցի բրուդէրշաֆտ... Եղիցի և եղիցի և եղիցի բրուդէրշաֆտ! (Արժուկով սղմում է Վարսենիկի կուրծքը)։

ՆԻԿՕԼ. Սրտալի, սրտալի... (Բաժակները պարպում, նամքուրում են)։ Եաշա ջան, այսօրւանից...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Երկուսի արանքում սղմած՝ մեղմ «ուֆ» է անում)։

ՆԻԿՕԼ. Ի՞նչ էր, ջան, ձաքդ տրորեցի։

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէջնը, դու տալ... ղալ... (ծիծաղում է)։

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ելնում է տեղից)։ Վեր կենանք, բաւական է... Այժմ ուրիշ բանով զբաղւենք... (աննպատակ քայլում է մի տեղից միւսը՝ հպելով այտերը, Կանգնում է թախտի մօտ)։

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Վեր կացած, մօտենում է Աշխէնին)։

ՆԻԿՕԼ. (Ելնելով սեղանից՝ թեւ ծգում է Լամդարովի մէջքին)։

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Զանգահարում է)։

ՆԻԿՕԼ. (Լամդարովին հետը քարշ տալով, մօտենում է Վարսենիկին)։ Դու, անպիտան, ասացիր՝ «մեր Նիկօլը հարբել է»... Իսկ դու մոռացել ես ինչ է, որ այ տես (պինդ շփում է ճակատը մի քանի անգամ) իսկոյն կանցնի... Եաշա, հայրս սովորութիւն ունէր, այսպէս քսում էր թէ չէ՝ աչքերի մթութիւնը կորչում էր իսկոյն (ծիծաղելով, կրկին ու կրկին շփում է ճակատը)։

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Թաւալում է թախտին՝ Վարսենիկին դէմ յանդիման)։ Առանց այլևայլութեանց!

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, մութն է, լոյս տուր։

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Լոյս, Լոյս... (Ոտուցիկ հետաքրքրութեամբ նայում է դէպի Եսփրաքին)։

ԵՒՓՐԱՔՄԻ. (Գալիս է։ Հագնւած է լաւ, բայց զոհ-հիկ։ Մազերը խնամւած են։ Սկսում է հաւարել սեղանը)։

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Վառում է լիւտրան)։

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օլ ոայտ!

ՆԻԿՕԼ. (Շարունակ ծիծաղել է)։ Օլ մոայտ, օլ բր-ոայտ, օլ շոայտ, օլ ֆոայտ... օլ սիգառայտ (սիգար է ա-

ոսջարկում). Հաւանա պրիմառայտ!... (սեղմ նստում է
քովը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Նկատել է Լամդարովի՝ Նսիրաքսէին
ուղղած հայեացքը: Յանկարծ հարապետի թեւն է մրտ-
նում). Գնանք, գրամօֆօն նւագենք... Պարոններ, դահլիճ
եկէք... Եսկով Գրիգորյեիչ, Նիկոլ... եկէք... (Գնում է՝ հա-
րապետին հետը քարշ տալով):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Օրիորդ Աշխէնիկ, դահլիճ... ուրախանա՛նք...
(զնում է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Սիգարը ձեռքն առած՝ դիտում է չորս
կողմից). Տառա-տառա սիգար է: (Շարունակում է նայել
Նսիրաքսիին):

ՆԻԿՕԼ. (Զրքջում է). Ծայրը կտրեմ, Եաշա, ծայրը
կտրեմ (կտրում է): Վառեմ, Եաշա, վառեմ (վառում է):

ԱՇԽԷՆ. (Թոնքերը հաւարած, նստել է մէկոյի):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ցածր, Նսիրաքսէի հասցէին). Կա-
կուրծք ունի. չէգեօվր!... Դու հօ մէկ-մէկ...

ՆԻԿՕԼ. (Լուրջ) Թե՛... անմիտ բաներ ես ենթադրում,
Եաշա... (Դսկոյն զարթոցած) Նշանակում է ինձ դեռ բո-
լորովին չես հանաչում... Ես քեզ ասում եմ՝ ամուսնացիր:
Եաշա, ամուսնացիր. հիմա ինչ աղջիկ ուզես, որ քեզ չտան.
հարուստ ես, գեղեցիկ, առողջ...

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Յօրանջում է քաց-քաց):
(Դահլիճում զրամօֆօնը նսագում է ուրախ տախկան
պարեղանակ):

ՆԻԿՕԼ. (Ուրախ ազդած, շարժում է ոտքերը):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Յօրանջելով դիմում է դահլիճ): Առանց
այլեայլութեանց!

ՆԻԿՕԼ. (Չեղբը նրա ուսուխն է քցում). Մինչեւ բարե-
կենդան պաակէիր, Եաշա. սիրտս հարսանիք է ուզում, որ
մի լաւ քէֆ անենք (զնում են):

ԱՇԽԷՆ. Հաղիւ... Որ նստում են՝ վեր կենալ չկայ...
Դուռը ծածկիր, Եփրօ. ցաւում է գլուխս:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Դժկամ, դանդաղ ծածկում է դահլիճի
դուռը):

ԱՇԽԷՆ. (Թունտա) Տե՛սնում ես, մամա, ինչպէս է ա-
մեն բան փոխւել մեր տանը: Առաջին օրւանից գուշակել
եմ! Իմ գուշակութիւնները միշտ արդարանում են: Վարսե-
նիկը խելքը կորցնում է:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լուռ սաստում է: Զբաղւած է ամաննե-
րը հաւաքելով):

ԱՇԽԷՆ. Շտապիր, շատ ես ծանր-ծանր գործ շինում: Այն-
պէս էլ զարդարել զպրտւել ես, կարծես թէ մեծ իշխա-
նուհիների էկանօմկա լինես: Շտապիր: (Նսիրաքսին ուշա-
դրութիւն չի դարձնում): Քեզ եմ ասում, ապուշ:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Պարզօն... Ես գլխաւոր հիմա ծառայող
եմ կատարեալ... կանէյնա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էս ամանները դեռ հալա տար, սրդի:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Տանում է՝ կտոր-կտոր զալով):

ԱՇԽԷՆ. Ես գիտեմ, Վարսենիկը խրատ է աւել այս
անդգամին, որ ինձ հետ կողիտ վարւի:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Խելքին փչած ամեն միտք դուրս չեն տայ,
յիմար:

ԱՇԽԷՆ. Ես այնպէս դառնացած եմ Վարսենիկից—
սաստիկ... քո սիրած Վարսենիկը: Խաբեց ամենքիս: Ինձ
Մօսկվա ուղարկեց՝ առանց փողի թողեց:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աչքդ էլ հանեց: Ո՛ւր փէշերդ հաւաքած
վառքերը՝ Վարսենիկի ասելուց առաջ:

ԱՇԽԷՆ. Իսկ Արտիկը: Ինչո՞ւ նրան փողը ժամանա-
կին չի ուղարկում. ինչո՞ւ: Դէ պատասխան տուր՝ ինչո՞ւ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Կուղարկի: Հիմա ձեռքին փող չկայ բալքամ:

ԱՇԽԷՆ. Փող չկայ: Արտիկի ու ինձ համար չկայ. իսկ
հազար ու մի տեսակ ծախսերի համար կայ հօ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դէ տուն ա, փող կուտի: Տակը բան չի
ֆաւս: (Շարունակում է հաւաքել սեղանը):

ԱՇԽԷՆ. (Յանկարծ ցանկութիւն առած, եռանդով
օգնում է նրան եւ կարճ միջոցում կարգի բերում սեղանը):

Ամսական հազար ուսերուց աւելի տոկոս է ստանում—բա-
լմբը պէտք է քու ու փուշ անել: Գու ինչո՞ւ չես խրատում
մի օրինաւոր. իրար հօ շատ էք սիրում... Սպասիր, գեո
շատ շատ բաներ կտեսնես: Երեք օր է այստեղ եմ և արգէն...
Ես գիտեմ թէ ինչեր եմ գուշակում:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էս էլ տար, որդի, ու քնա բանիդ: Սամօ-
վարը քցի:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Սամաւարն ուժէ պատրաստ է արգէն:
(Գնում է):

ԱՇԽԷՆ. (Ծաշասեղանի պարագաները դարսում է
բուֆէտի մէջ): Այ կտեսնես... Գու չնկատեցիր, Վարսենիկի
ոտը հուպ էր տալիս ծածուկ-ծածուկ: Մե՛ն ինչ ես նկա-
տում եմ և գուշակում եմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Անտարքեր ձեւանալով, տկանջ է դնում
նրա խօսքերին և խորհում գլուխը կախ):

ԱՇԽԷՆ. Վեց աղջկայ հետ նշանել-թողել է, ես հաս-
տատ գիտեմ: Կին էլ է ունեցել, բայց հետը չի ապրում...
Մե՛ն ինչ ես մանրամասն իմացել եմ... (Ականջ է դնում
Լամդարովի ծիծաղին, որ հասնում է դահլիճից): Ֆճւ.
կարծում է թէ խիստ գեղեցիկ տղամարդ է... Թքած զրա
վրայ... ամբարտաւան, ապճուշ... (Գնում է աջ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լուռ, անշարժ կանգնել է սեղանի առաջ):
(Դահլիճում զրամօֆօնը շարունակում է նւագել զանազան
նղանակներ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Գալիս է. Բունը տանում է, բայց ուրախ
է. Փնտրում է Աշխէնին): Մայրիկ ջան, բա ինչո՞ւ օրիորդ
Աշխէնիկին ներս չես ուղարկում, որ մեզ հետ ուրախ ծա-
մանակ անցկացնի: Երեք ամիս՝ մէկ-մէկու չենք տեսել...
հը՞ մայրիկ ջան: Արի, քու թախտին նստենք ես ու դու:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էստեղ ինչ բանի էք: (Նստում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Եաշա Լամդարեանցն ա էլի. ասում, խօ-

սում, անէկզօտներ ա պատմում, ծիծաղացնում... Շնորքով
մարդ է, արեւ վկայ, շատ շնորքներ ունի է, շատ: Զարմա-
նալի երեւոյթ!

ՆԱՏԱԼԻԱ. Շնորք տալիս, Ասուած մարդու լաւն ու
վատը չի ջոկում: Լաւին էլ ա տալիս հաւատար, վատին էլ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Մայրիկ ջան, ես մի չկարեցայ իմանալ,
Եաշա Լամդարեանցը լաւ մարդ է թէ փիւ մարդ: Աշխէն
մին էսպէս ա երեւում, մին էսպէս... արեւ վկայ, ճշմարիտն
եմ ասում: Ծիծաղեցն էլ որ՝ խելի՛ բան չեմ հասկանում...

ԱՇԽԷՆ. (Վերադառնում է, ձեռքին կալօդ: Նստում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Հը՞, օրիորդ Աշխէնիկ, Եաշա Լամդարեան-
ցը... էսէնց էլի... (Վստահութիւն ատած, նստում է զիմա-
ցը): Իմ բախտի համար էլ բաց արէք, սիրելի օրիորդ Աշ-
խէնիկ, իմանամ, տեսնեմ թէ...

ԱՇԽԷՆ. (Կօքէտ, հեգնտ) Գուք կուշտ ճաշեցի՞ք,
ճանրաբեռնեցի՞ք:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ժպտում-կարծրում է): Ախր... (Խօսք է
որսնում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գնում է աջ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Գնում ես, մայրիկ ջան... հա, գործ կու-
նենաս... դա ինքնուստինքեան էլ հասկանալի է: (Ուրախ
նայում է Աշխէնին և ապա ընկնում տատանումների մէջ):

ԱՇԽԷՆ. (Ուշադրութիւն չի դարձնում. շարունակում
է պատեանսը):

(Դահլիճի աղմուկը տաստկանում է):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Կարկամ) Օրիորդ Աշխէնիկ, գնացիք Մօ-
սկվա... կարօտեցի. երեք ամիս... ճշմարիտն եմ ասում,
եւ հափազանց երջանիկ կլինեմ... Արեւ վկայ, իմ բնաւո-
րութիւնը... էսէնց էլի... Ախր ես չեմ կարում մտքիս մի-
ջինը լաւ արտայայտել...

ԱՇԽԷՆ. Ինձանից ինչ էք կամենում, Կարապետ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Լեզուն կապում է):

ԱՇԽԷՆ. Հա, դուք կամենում էք ինձ նորից առաջարկութիւն անել:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Տանջում է):

ԱՇԽԷՆ. Ես դեռ կմտածեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Հրճամբով) Ձեք մերժում այս անգամ:

ԱՇԽԷՆ. Ես դեռ կմտածեմ (Կարմրում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Յոյս ունենում ուրիշ:

ԱՇԽԷՆ. Ասացի, դեռ կմտածեմ... (աւելի է կարմրում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Վերադառնում է՝ ձեռքին տէրողով):
Դանդաղ տեղադրում է թախտին:

(Բարձրաձայն ծիծաղ է փրժում դանդաղ):

ԱՇԽԷՆ. Օխ, օխ, օխ... (անհամբեր ծգում է կալօղը եւ մօտենում դանդաղ դռան՝ ակամջ դնում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Աշխուժացած, յուզելով) Հը՞, մայրիկ ջան, ասա մի տեսնեմ, ինչ ես է, ինչ... (Ծիծաղում է եւ անուշ-անուշ նայում Աշխէնին):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բկիս ուռուցքը մեծանում ա, որդի: Շունչս էլ սկսել ա շուտ-շուտ կտրել:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Զարմանալի երևոյթ! Ախր դու հիմա ընդհակառակը պէտք է աւելի ստուգ լինես, աւելի ուրախ: Ախր հիմա Նիկօլի թեքը բացել են՝ առաջւայ նման չի մտածում սրբաների մասին: Տունը պարտքից ազատ էլ թնչ ես ուզում:

ՆԱՏԱԼԻԱ Փողք Ասածոյ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Տղէդ լաւ, հարսդ լաւ... Օրիորդ Աշխէնիկի բախտաւորութիւնն էլ շուտով կտեսնես:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էնքան ապրեմ՝ Աշխէնիս էլ մի փառեմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Դու բոլորովին միտք մի անի, մայրիկ ջան. օրիորդ Աշխէնիկը ինքն իրա մտքի միջին մի լաւ մարդ շուտ կլինի:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ինքն ա իմանում ու իրա սիրտը: Էնքան որ՝ շուտ անի: Երկար սպասելուց, էս բանումը, օգուտ չի լինում: Մարդուս միտքը շատ ա սիրում ծանրութիւն անել ու էգլէսով սիրտն էլ զրազ ա քաշում, ոտն կենում:

Մարդ քանի շատ ա ապրում, էնքան աչքը շատ բան ա տեսնում ու չի իմանում թէ՛ ինչը հաւանի ու վերցնի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Լսում էք, օրիորդ Աշխէնիկ, մեր սիրելի մայրիկը ինչքան գեղեցիկ միտք արտայայտեց:

ՆԻԿՕԼ. (Գալիս է, ժիւղտի կոճակները բաց: Ուրախ խօսում է ղէպի յետ). Կբերեմ, կարծում ես չեմ բերի: Գրազը ես կտանեմ, հա... Մի շիշ բէնէգիկտին տուր, մամա, լիքը շիշ... Ոչ, ոչ, ոչ, դու մի վեր կենայ, ինքս կգտնեմ (բաց է անում բուֆէտը, փնտրում եւ գտնում ուզածը): Կարապետ, եաշան հետս գրազ է գալիս, ասում է մի շնչով կէս շիշ բէնէգիկտին կխմեմ... (Բարձր, ղէպի դանդաղ): Գրազը ես կտանեմ, հա...

ԱՇԽԷՆ. (Անցնում է դանդաղ յուշիկ քայլերով):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դու չխմես, որդի, քեզ պահի:

ՆԻԿՕԼ. Ձէ, մամա, չէ. դու գիտես, որ ես չեմ սիրում հարբել: Սմում եմ այնքան, որ սիրտս ուրախանայ, յետոյ էլ դուրիս պտոյտ գայ մի քիչ... (դանդաղ դռան մօտից, բարձր ու ընդուն). Մամա ջան...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հա ջան, որդի:

ՆԻԿՕԼ. (Ջերմ ծիծաղով). Ձէ, ոչինչ... Ես հենց այնպէս՝ սրտիցս ձայն տւի քեզ... (Ուրախ-ուրախ գնում է): Եկայ, եաշա, եկայ...

ԿԱՐԱՊԵՏ. Արեւ վկայ, Նիկօլի պէս ագնիւ, հաւատարիմ ընկեր մի ուրիշը հազիւ ճարւի. ոսկէ սիրտ ունի է, ոսկէ սիրտ... Վարսենիկը Նիկօլով է բախտաւոր, Նիկօլն էլ Վարսենիկով է բախտաւոր: Լաւ ամուսնութիւնը շատ լաւ բան է երեւում, արեւ վկայ...

ԱՇԽԷՆ. (Վերադառնում է՝ գազազած, յուզած նրստում է հոտ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Ցածր) Աշխէնիկը շուտ-շուտ այսպէս բարկանալ գիտէ, մայրիկ-ջան:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ի՞նչ պատահեց, աղջիկ:

ԱՇԽԷՆ. Շատ բան պատահեց... Ինքս իմ սեփական աչքերով տեսայ, զրա համար էլ Վարսենիկը կատաղեց ու

վրայ ընկաւ թէ՛ «ինչո՞ւ ներս եկար, բան ես ուզում իմա-
նալ»: Հա, հա, բան էի ուզում իմանալ և իմացալ: Դեռ շատ
բաներ կ'իմանանք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Խօսքերը քեզ համար՝ ոնց որ ծովի զրազի
աւազ, բուռը-բուռը շաղ ես տալիս: (Խիստ) Պատիկ սեղանը
սոսաջ քաշի, թուղթ-թանաք բեր, Արտիկին համակը գրեմ-
պրծնեմ, քանի վախտ կայ: (Աշխատում է խաղաղ երեսալ:
Աչքը գաղտուկ դէպի դռնին է):

ԱՇԽԷՆ. (Կատարում է պատկեր):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Արտաւազդին ինձանից ջերմ բարեններ դը-
րբը, մայրիկ ջան: Գրիր՝ «Կարապետը շատ սիրով...»

ԱՇԽԷՆ. Գրիր, որ դուք տեղը փողի չսպասի. Վարսե-
նիկը ոչինչ չի ուղարկի: (Կարապետին) Երեք ամիս է ար-
գէն՝ Արտիկին չի ուղարկել փող: Խեղճ տղան պարտքերի
մէջ է ընկած:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Այո բոլորին կասեմ Վարսենիկին...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դու դրազ կաց, որդի:

ԱՇԽԷՆ. Գնացէք, հա, գնացէք, թող մի ձեզ էլ դուրս
անի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ինձանից Վարսենիկը չի նեղանայ. ախր
ես ու նա քոյր-եղբայր ենք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Մարդիք որ քուր-ախպէրութիւնով գործ
բռնէին՝ աշխարքս հօ բախտաւոր կլինէր: Արազ կանգնի, որ-
դի: Մենք ենք իմանում մեր տանու բանը: Դու մի խառնուի:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Տարակուսած) Չարմանալի...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Քանի շատ փորձեւս՝ էնքան քիչ կգարմա-
նաս: (Յուզմունքը զսպած՝ սկսում է զրել):

ԱՇԽԷՆ. Գրիր Արտիկին, թող չսպասի փողի...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Սիրտս մի շուռ տայ: Ես եմ իմանում թէ
ինչ ա հարկաւոր գրել: Կրակի վրայ եղ ես ուզում ամեր
ճարին դեղ կանեն, չեն խառնի: Ի՞նչ ա՝ օջախս խառնակ-
չութիւն քցէք պիտի:

(Դռնիցից գալիս են **ԼԱՄԴԱՐՈՎԸ**՝ գարթ երեսալու ջան-
քերով, հարցած, ըննազրօս անտարքերութեամբ. **ՆԻԿՕԼԸ**:

տրամադրութիւնը խախտած. **ՎԱՐՍԵՆԻԻԸ**՝ անհանգիստ):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Այո, կանէչնը... Ես այժմ ցտեսութիւն
կասեմ յարգելի մամաշային: Յարգելի, խիստ յարգելի մա-
մաշա! Թոյլ տէք սղմել ձեր օրհնեալ աջը: Ես գնում եմ.
Ժամանակն է, այժմ... հի-հի-հի: (Նիկօլին). Քո մամաշան,
երեւի, խիստ զարմանում է, որ ես այսքան պարզախօս մարդ
եմ... հի-հի-հի: Առանց այլեայլութեանց! Ներողամտութիւն
եմ հայցում, պաշտելի մամաշա: Երեսկայեցէք, որ ես ես
ձեր դաւան եմ՝ Նիկօլի պէս կամ Նիկօլի փոխարէնը...
Հի-հի-հի: Այո, կանէչնը... Ցտեսութիւն, մամաշա: (Աշխե-
նին) Օրիճրդ, և սղմենք ձեր քնքուշիկ, մեղրածորիկ թա-
թիկը և համբուրենք, համբուրենք՝ աշպէս, աշպէս (Նեղ-
նակամ հանդիսանորութեամբ համբուրում է ձեռքը):
Եղիու!

ԱՇԽԷՆ. (Թէև շոյած, քայց թշնամաբար). Ցտեսու-
թիւն, պարոն Լամգարով:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Բրաւիսսիմօ! Այդպէս, միշտ այդպէս ան-
ւանեցէք ինձ՝ «Լամգարով»: Ես շատ եմ սիրում, երբ ինձ
ասում են «Լամգարով». Եակով Գրիգորեանց Լամգարով: Իսկ
երբ ասում են՝ Յակոբ Գրիգորեանց Լամգարեանց... Օհ, Օհ,
Օհ, ժանգոտ սղոցի պէս ականջս է ծակում: Լամգար—եանց:
Կարծես հայ վարժապետ լինեմ: Պարոն Լամգարեանց... ա-
ռանց այլեայլութեանց—թեանց... (Ժիծաղելով մօտենում
է Վարսենիկին):

ՎԱՐՍԵՆԻԻ. (Յնուել է բուֆէտին):

ՆԻԿՕԼ. (Կանգնել է հեռու):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օլ ապա! Ինչպէս որ ասացի, ես քո ա-
նունը պէտք է որ փոխեմ: «Վարսենիկ» չի սաղում: Գրա-
ցեալ չէ: Ասեմ: Նինօչկա: Վէրօչկա: Վարէչկա... Վարէչ-
կա! սիրունիկ անուն... և նման է՝ «Վարսենիկ» — «Վարէչ-
կա»... հի-հի-հի: (Կարապետին). Ձեզ էլ, մեծապատիւ
պարոն Աղամբրդ-միրդ-միրզեանց (Հեզօրէն ձեռք է տալիս):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ցտեսութիւն, ցտեսութիւն:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Նիկօլայ-բէկ!.. որա՞նք ես թաքնել... ա

(Թեմն է մտնում եւ քաց-քաց նայում երեսին): Կօլեա, Կօլեա, Կօլէչկա, Նիկօլուշկա, Նիկօլուշէչկա, Նիկօլայչիկ-լայչիկ-լայչիկ-չիկ-չիկ-չիկ... հի-հի հի... Ցտեսութիւն, իմ զոյգ սիրելիներ եւ սիրելի զոյգ: Մեր յաջորդ քէֆը — նոր բնակարանում: (Նիկօլին, մատը թափ տալով) է՛լ ուրիշ անգամ զբաղ չգաս ինձ հետ. տեսնո՞ւ որ տարեցիք: Իմ առաջ դու միշտ կտարեւս... հի-հի-հի (Նորից թեմն է մտնում եւ քարշ տալիս հետը: Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զուսպ, անվստահ քայլերով հետեւում է նրան): Ես իսկոյն, Նիկօլ... իսկոյն կգամ:

ՆԻԿՕԼ. (Շէմքին հասած՝ կանգնում, սիգար է հանում, քայց յետ է դնում եւ ծխախոտ հանում: Ծփում է նակատը մի քանի անգամ):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Մօտենում է, որ քան հարցնի, քայց սիրտ չի անում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շտապում է վերջացնել ընդհատում գրովթիւնը):

ԱՇԽԷՆ. (Խորհրդաւոր պօզայով նստում է սեղանի առաջ):

(Լ ո ու թ իւ ն)

(Նախասենեակի դուռը մեղմիւ յետ է դրում, քայց իսկոյն քացում, կրկին յետ է դրում ու կրկին քացում):

ՆԻԿՕԼ. Կարապետ, նայիր երեսիս... Լաւ նայիր: Աչքերիս նայիր: Հարբածի նման եմ: Ինձ թւում է, որ ես զգաստ եմ բոլորովին, հարբած չեմ: Դձւ ինչ ես կարծում:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ես... ախր...

ՆԻԿՕԼ. (Շեշտուն) անհրաժեշտ է իմանալ՝ հարբած եմ թէ զգաստ: Չանազան մտքեր են անցնում... չգիտեմ, ուղիղս է խռնւած, գինով եմ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Վերադառնում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ախր չհասկացայ, Նիկօլ... ախր...

ՆԻԿՕԼ. (Լոռում է եւ Վարսենիկի երեսին նայելուց խուսափելով ծիւղում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Վերցնում-պահում է նամակը մութաքի տակ եւ նշան անում Աշխէնին, որ սեղանը հեռացնի):

ԱՇԽԷՆ. (Սեղանը վերցնելով) Արտիկին նամակ գրեցինք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Հա... (Թշնամաբար նայում է վրան): Նամակը տուր մամա, ես էլ իմ կողմից աւելացնեմ մի քանի տող:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Վարսենիկ, փողը ժամանակին ինչո՞ւ չես ուղարկում: Օրիորդ Աշխէնիկը նոր ասում էր, որ Արտաւազը...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մեղաւոր եմ Արտիկի առաջ... Չնեղանաս, մամա, մտքիցս ընկել է բոլորովին... մեղաւոր եմ, մեղաւոր:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Արտաւազի փողերը հատել են:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Տնանովթեամբ) Գիտեմ, գիտեմ, ինձ էլ է գրել: Ես հենց փողը հեռագրով կփոխադրեմ: Ես քեզ կտամ 200 ուրլի՝ ինքք փոխադրիր անմիջապէս: Իսկոյն հեռագիր ուղարկենք, որ հանգիստ մնայ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հեռագիրը էքուց խփէք: Առաջ փողը ճամբէք՝ յետոյ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Միևնոյն է, մամա, չեմ հաւատում ինչ է, որ կուղարկեմ փողը: Վաղը բանիկի կվերցնեմ. և առհասարակ այսուհետեւ միշտ ժամանակին կուղարկեմ և առատ-առատ: Ամբողջ զբաղակալութիւն վերածելու եմ ընթացիկ հաշւի... եկող շաբթին:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Վա, այդպէս յանկամբ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ինչո՞ւ յանկամբ: Արդէն վաղուց է մտածել եմ այդ մասին:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Բա ես իսկի բան չեմ իմացել ախր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ժպտում է). Իսկ ամենը պիտի գիտենան ինչ է: Ես ստիպւած եմ ընթացիկ հաշւի վերածել: Անձեռնմխելի միջին երբ պահենք գումարը: Տոկոսներն այլեւ հերիք չեն անում. մեր ծախսերը շատանում են օրէցօր, չեմ տեսնում... Ուրիշ հնար չկայ: Ես վճռել եմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Հարցական նայում է Նիկօլին). Խեղճ

վճիռ չի երևում... Իսկ Եաշա Լամբարեանցը համաձայն է:
ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. (Ուսերը թօթելով) Ինչո՞ւ չէ... Հաւանո-
ւէն նա էլ փողի կարիք կզգայ... կարծեմ, մտադիր է ինչ
որ մի խոշոր գործ սկսել:

ՆԻԿՕԼ. (Հեռուից) Եւ Լամբարոյն է ինքը, որ այդպէս
տրամադրել է քեզ: Սկզբում խօսք մէկ արիւր, որ մայր-գու-
մարին չլիպչէք. ստորապրութիւն տւիք միմեանց, փոխա-
դարձաբար պարտաւորեցրիք միմեանց: Հիմա էլ նորից էք
խօսք մէկ անում, որ դիպչէք մայր-գումարին: Կատարեալ
համաձայնութիւն, զարմանալի համերաշխութիւն:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Մակայն, Նիկոլ, ես իմ հաշիւներն ունեմ,
չէ՞: Նա էլ՝ իր հաշիւները: Դու եթէ հարցին նայես աւելի
լուրջ կերպով, կաեսնես, որ ես իրաւացի եմ, Նիկոլ:

ՆԻԿՕԼ. Վերջն այնուամենայնիւ դարձեալ քո ասածն
ես ուզում անել:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Ձե՞ որ դրանից մենք բնաւ չենք ֆեստի,
Նիկոլ: Միթէ՞ կարծում ես թէ փողերը բոլորը կծախսենք
միանգամից:

ՆԻԿՕԼ. Ես կարծում եմ այն, որ դու արհամարհում
ես իմ կարծիքը:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Ո՛ւհ, ինչպէս չես կամենում հասկանալ...

ՆԻԿՕԼ. Հարցը վճռելիս՝ ես ձայն չունեմ, նշանա-
կում է:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Ինչո՞ւ ես վրդովում, Նիկոլ... Ձարմա-
նում եմ, որ դու չես ուզում համաձայնել:

ՆԻԿՕԼ. Հարցնում եմ՝ ձայն ունե՞մ թէ ոչ:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Իհարկէ... ուհ, ուհ: Իհարկէ, ես չեմ
ցանկանում, որ քո կամքին հակառակ լինի: Դրա համար
էլ խնդրում եմ, որ դու համաձայնես: Համաձայնելի, թող
որ երկուսիս վճիռը լինի:

ՆԻԿՕԼ. (Ձննող հայեացք է ձգում վրան ու լուում):

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Այդպէս մի կիտի յօնքերդ... Ձե՞ որ ես
և դու երէկ խօսել ենք այդ մասին. դու բոլորովին չհակա-
ռակեցիր: Հիմա ես բողոքում:

ՆԻԿՕԼ. Երէկ ես հանաք կարծեցի: Վերջապէս, ճիմա-
թէ «յետոյ»—Խնչ տարբերութիւն: Ես ոչ մի պատճառ չեմ
տեսնում մեր ծախսերը բազմացնելու: Ընդհակառակը՝ պա-
կասեցնել է հարկաւոր, որովհետեւ շուայութիւն ենք անում:
Եթէ ճիշտն ես ուզում իմանալ,—ես չեմ սիրում այս տե-
սակ կեսնք. անվերջ ճաշեր և թղթախաղ և գրամո-
ֆօն... իմ ճաշակին չեն գալիս: Իսկ դու դեռ ուզում ես
աւելացնել, լայնացնել, շքեղացնել... Ո՛չ, ես համաձայն չեմ,
որ մայր-գումարին ձեռնամուխ լինենք: Այդպէս էլ կը
յայտնես Լամբարովին:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. (Եսպաղումով) Ձե՞ որ հարցը վճռած է
արդէն:

ՆԻԿՕԼ. Ո՛վ պէտք է վճռէր՝ դու և ես, թէ՞ դու և Լամ-
բարովը:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հանգիստ խօսէք, հանգիստ:

(Ընդհանուր լուրթիւն):

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. (Նստում է թախտին, նստապիայից հե-
ռու): Շատ գեղեցիկ... մենք յետոյ կխօսենք այդ մասին,
երբ դու աւելի հանգիստ կլինես... Ճշմարիտ որ ժամանակ
չենք ունենում միասին խօսելու մեր բնական կանգնած
մասին: Դու միշտ զբաղւած ես... չեմ հասկանում, ինչո՞ւ
չես ուզում պաշտօնդ ձգել. յոգնում ես իզուր. նեարդայնա-
նում ես շարունակ... հեռոյ օրինաւոր խօսել չի լինում:

ՆԻԿՕԼ. (Անհամբոյ): Պտոյտ-պտոյտ ես գալիս ինչ որ:
Բան ես ասում՝ ասան, կարճ կապիր:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Մամա, քո Նիկոլին խնչ է պատահել...
աւանջները քաշիր... (Անուշ) Դէ, Նիկոլ, հանգստացիր...
Առատօտեան մի ժամի չափ ուշացիր ծառայութիւնից, որ-
պէսզի միասին գնանք՝ նոր բնակարանը նայինք:

ՆԱՏԱԼԻԱ (Վստ ազդած, բարձրացնում է զրուխը):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Եաշա Լամբարեանցը որ հաւանել ա—էն:

ՎԱՐՍՆԵՆԻԿ. Ո՛ր դու սուս, Կարապետ... Մամա, մեր
բնակարանը այնպիսի է, զահլիճը՝ փոքր, նշարանը՝
մութ... մի խօսքով պակասութիւններ շատ կան:

ՆԱՏԱԼԻԱ Դու ես իմանում, որդի. քանի առևն որ
փոխում ես՝ փոխիր. Դու դործն առաքել եմքը:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Բրաւօ, մամա... Ուրեմն չուտով կփոխա-
դրենք:

ՆԻԿՕԼ. Ինչպէս թէ շուտով կփոխադրենք. Մա-
ռանում ես, որ մեր տան տիրոջ հետ մէկ տարով ենք պայ-
ման կապել: Դեռ հինգ ամիս չի անցել:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ոչինչ, սիրելիս, համաձայնութեան կզանք:

ՆԻԿՕԼ. Նա չի զիջի ոչ մի կողմէի. Բոլոր մեացող ա-
միսների վարձը կպահանջի և կստանայ՝ օրէնքով: Մենք
չենք կարող չվճարել. Իմ ստորագրութիւնը կայ պայմանա-
գրի առի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կպահանջի—կվճարենք:

ՆԻԿՕԼ. Ես գէն ածելու փողեր չունեմ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես կվճարեմ, ես:

ՆԻԿՕԼ. (Մի արտնային կանգ է առնում). Դրանքի աւելը
դու ես և իրաւունքը քոնն է—այս ուղեցիր տակ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հանգիստ խօսէք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դէ, դէ, դէ, մի նայի բարկացածի պէս,
փակիր աչքերդ (փակում է նիկոլի աչքերը): Խօսքերի պո-
չիցն ես բռնում միշտ... Իմ տեսած բնակարանը շատ լաւն
է: Այս անգամ երեք տարով կօնտրակտ կապենք, օրպէսզի
այլեւ չկարողանանք փոխել:

ՆԻԿՕԼ. Ես ոչ մի կօնտրակտ չեմ ստորագրի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ուտերը թօթելով) Ես ինքս կստորա-
գրեմ:

ՆԻԿՕԼ. Դու:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Կանչենք... միթէ չեմ կարող:

ՆԻԿՕԼ. Կարող ես! Դու սկսել ես շատ բաներ կարո-
ղանալ: Միայն չգիտեմ թէ մեր կհասնես: (Դիմում է
դէպի Ննջարան):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Հանգիստ խօսէք, հանգիստ:

ԱՇԽԷՆ. Դու պարտաւոր ես ենթարկուել նիկոլին:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Բռնկւած). Դու սուս, դու սուս: Բաւա

կան է վերջապէս: Եթէ որ չեա հաւանում ինձ—խնդրեմ, մի
առանձին կարիք չեմ դրում, որ դու մօտս մնաս... Այլևս
իրաւունք չունենաս խառնելու իմ գործերին:

ՆԻԿՕԼ. (Ննջարանի շէմքից). Դու էլ իրաւունք չու-
նենաս այդպէս խօսելու իմ քրոջ հետ: Քիչ առաջ դու սրան
քշեցիր ախտեղից. բայց ինձ համար դեռ շատ է հարցա-
կան՝ դեռ էիր արդեօք իրաւացի թէ սա: Այսօրանից ես
ուրիշ կերպ կնայեմ իրականութեան վրայ: Պահանջում եմ
քեզանից՝ քո բաժին գումարը մէկ անգամ ընդ մի: Ես առան-
ձնացրու քո այդ ազդեկան Լամբարտի բաժնից... Ժամանակն
է արդէն... Ազգականս Ռչ մի զրամական հաշիւ այլևս
չպէտք է ունենաս նրա հետ (Դնում է):

ԱՇԽԷՆ. (Լացականաժամ անցնում է դահլիճ՝ դուռը
բաց թողնելով):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Սուր խօսքեր մի ասէք իրար, սիրտ են
ցաւացնում: Էնքան դուրը գործ չի լինում օջախների մէջ՝
ինչքան որ դուր խօսք: Մէկ-մէկու խաթր արէք, որդի,
մէկ-մէկու խնայեցէք: Քանի նոր-նոր էք սկսել դուր-դուր
խօսել՝ հենց էս զիւրից էլ վերջացրէք. թէ չէ յետոյ կսովո-
րէք՝ դժար յետ կը կտնայէք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Լոն՝ ուշադիր աչիւնը է դնում):

(Լ. ո. ո. թ. ի. Ն.):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Իսկողմով). Էտեղ ինչ պատահեց, որդի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ոչինչ... Ինչ պիտի պատահէր... (Փոր-
ծում է հեզել):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լոն է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Վարսենիկ, պիտեա ինչ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ինչ:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Զարմանալի դրութեան մէջ եմ այս բո-

ւոյին: Ուզում եմ երկար խօսել քեզ հետ, բայց մտքիս մի-
ջինը չեմ կարողանում...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Որ չեա կարողանում ուրեմն լռիր: Ասե-
լիքը քեզ համար պահիր: Իւրաքանչիւր մարդ իր խելքն
ունի:

ՆԻԿՕԼ: (Յայտնում է շէմքին՝ օծիքն ու փողկապը քանդած): Վարսենիկ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ահա:

ՆԻԿՕԼ. Արի մի բոլե:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Գալիս եմ... Դոյնդ լաւ չէ, Նիկօլ, վատ էօ չէս զգում քեզ... (Արագ հպում է ձեռքը ճակատին): Գինին ազդեւ է, հա... Առաջ եկ, տեսնեմ... հայդէ, շարժւիր (փորձում է առաջ քաշել):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Անհանգստացած). Որդի...

ՆԻԿՕԼ. Դու տեղդ նստիր, մամա... Ներս գնանք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Միրելիս, միթէ դու այդքան նեղացար ինձանից... ներողութիւն եմ խնդրում:

ՆԻԿՕԼ. Խօսելիք ունեմ քեզ հետ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Այստեղ ասա, Նիկօլ... մամայից ինչ ծածուկ բան կարող ենք ունենալ:

ՆԻԿՕԼ. Ներս գնանք ասում եմ, արի... (Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Դժկամ, երկիւղով բռնաձգ հետեւում է նրան):

ԱՇԽԷՆ. (Դահլիճի շէմքից դիտել է): Այ կըտեսնես, մամա, թէ որ սկանդալ չլինի մեր տանը...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Բարձր). Շաշ-շաշ մի դուրս տայ, անզգամ: Սիրտս արնոտում ա՛ էդ խօսքերդ են պակաս: Դուրս գնա, մի տեղ գնա, որ էսպէս վախտ հեռու լինես՝ ոչ նրա ազանջը բան լսի, ոչ էլ դու նեղանաս ու փշոթւես... (Ելնում է թախտից եւ սկսում յուզւած քայլել յետ ու առաջ):

ԱՇԽԷՆ. (Բարկութիւնից ուտում է ինքն իրան):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ես կարծում էի, որ այս օջախը միանգամայն խաղաղ, երջանիկ... ախր...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Է՛, որդի, ամենքի տանն էլ մի կճուճ լափ էփ գոյ պիտի: Առանց էդ չի լինում: Դու էն ասա, որ էսպէս չեղարի շատ. դրանիցն եմ վախենում: Դժւարը սկսելն ա:

ԱՇԽԷՆ. Բախտը կոյր է, յիմար է. լաւ ու վատ չի հարցնում: Միշտ վատերին է բաժին ընկնում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Զէնդ, ձէնդ...

ԱՇԽԷՆ. (Անզուսպ). Պաշտպանիր, պաշտպանիր Վարսենիկին... Լամդարովը նրան համբուրելու վրայ էր, ես խանգարեցի... Նիկօլը նկատեց... Դէ իմացիր այսուհետեւ, դէ իմացիր այսուհետեւ... (Անցնում է նորէն դահլիճ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շանթահարած՝ կանգնում է, արձանաւում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Լուռ ու ծանր կախել է զլուխը):

S t u a r a n:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Շտապ վերադառնում է. վրդովւած է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Խորը, մտազբաղ նայում է երեսին: Հագարով ու ցնցելով գնում է դէպի թախտը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, մամա... (Մօտենում է): Ի՜նչ վատ հագում ես, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ծիգ է անում զսպելու հագը): Բան չկայ, անց կկենայ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Նստում է քովը: Խուսափում է նրա հայեացքից):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Յուշիկ անցնում է դահլիճ, դուռը ծածկում յետեւից):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դու քո առողջութեան մասին մտածի, որդի: Զահէլութիւնդ, ջահէլ սիրտդ լաւ պահպանի, քանի կարաս:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Երեսը հպում է նրա կրծքին՝ արցունքը պահելու համար): Ես քեզ շատ եմ սիրում, մամա... Շատ: (Լ ո ու թ ի ն):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շոյում է զլուխը) Հուսքդ փոխել ես: Առաջանք աւելի սազում էր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անիշապէս քանդում է մազերը): Նորից կտարքեմ՝ առաջւայ պէս... Միայն թէ դու չնեղանաս ինձանից, մամա... (Դուրսը դնում է նրա ծունկին). Հօ չէմ ցաւեցնի, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Զէ, որդի: (Շարունակում է շոյել մազերը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Մտազբաղւում է):

(Լ ո ու թ ի ն):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ձկանը հարցրին մի օր. «Այ ձուկ, ծովի տակին ես ապրում, շատ բան կուեննաս տեսած. պարտիր, իմանանք, ինչ կայ ծովի խորքում»: Ձուկն էլ ջուղաբ ա տալիս թէ. «Դրուստ ա, շատ բան եմ տեսնում, շատ բան եմ իմանում. բայց բերանս ջրով ա լիքը՝ խօսալ չեմ կարում»:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ինչի՞ համար ես ասում, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Իր միտքը շարունակելով) Մարդս էլ ա էլ հալում: Իմացած բաներից ճի մէկն ասի, հնց ասի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ո՛չ, մամա, ես մեղաւոր չեմ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Քու մասին չէր, որդի: Միտք էր՝ զլուխս եկաւ ու ասի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մի ծածկի, մամա... Ձէ՞ որ տեսնում եմ՝ դու դժգոհ ես ինձանից... Ի՞նչ անեմ, մամա. երդում եմ մօրս գերեզմանով՝ Նիկոլը սխալում է, սխալում է... Մինչև այսօր խօսք չի ասել և այժմ յանկարծ պահանջում է... Ըրը... Ինքը լսեցի՞ր հօ... Այնպէս էլ բարկանում է... Յեռո՞յ: Ձէ՞ որ ես էլ կարող եմ բարկանալ: Նա բարկանայ—ես բարկանամ, նա բարկանայ—ես բարկանամ... (սեղանից վերցնում է կալօղը եւ ձեռքին խաղացնում՝ աննպատակ): Եթէ օրինակ, ես մի որևէ սխալ եմ գործում... Իհարկէ, ես չեմ ժխտում՝ կարող եմ սխալներ անել. չէ՞ որ ամեն մարդ սխալական է... Սակայն այդպիսի դէպքերում Նիկոլը պարտաւոր է հանգիստ կերպով ցոյց տալ ինձ իմ սխալները, և ոչ թէ զանազան պահանջներ անի ու ջգայնանայ... Ես նրանից աւելի ջգային եմ... (Լռում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Վարսենիկ, իմ ազիզ հարս, մի բան հարցնեմ քեզ.

ՎԱՐՍԵՆԻԿ (կասկածով) Պատրաստ եմ, մամա...

ՆԻԿՕԼ (Գայիս է եւ ուղիղ նախասենեակը դիմում, որ գնայ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էդ հէ՛ր ես գնում, Նիկոլ:

ՆԻԿՕԼ (կանգ է առնում եւ տատանում).

ՆԱՏԱԼԻԱ. Քու ճամբէն կտրած չկամ, որդի. բայց էս

անգամ անպատճառ ասես պիտի՝ ինչ ա միտքդ: Էդպէս գնալը հասարակ գնալ չի երևում: Աչքերդ փօխած են:

ՆԻԿՕԼ. Մամա, ես այլևս չեմ կամենում, որ Լամդարովը դայ մեր տուն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զուսպ). Նճր չէր, որ տաք-տաք համ բուրում էիր հետը: Յանկարծ ի՞նչ պատահեց: Այն ժամանակ, ուրեմն. կեղծել ես:

ՆԻԿՕԼ. Հարբած եմ եղել:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ Գուցէ դեռ էլի հարբած ես:

ՆԻԿՕԼ. Ընդունիր որ այդպէս է... Ես գնում եմ հիմա՝ անձամբ յայտնելու Լամդարովին, որ դադարեցնի այցելութիւնները:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դու, կարծեմ, իրաւունք չունես արգելելու ետևիով Գրիգորյեիչին...

ՆԻԿՕԼ. Տանալէրը ես եմ և իրաւունքն իմն է:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դ՞հա. միայն դ՞հա... Ոչ, ես ես հաւատար իրաւունքներ ունեմ այս տանը... Ձեմ զիջի, չեմ զիջի... Հայդէ, այսուհետեւ կաւկածիր, կասկածիր, որքան կուզես...

ՆԻԿՕԼ. (Խիստ). Ես քեզ ա ում եմ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անզուսպ). Դու խանդում ե, դու խանդում ես...

ՆԻԿՕԼ. Լո՛իր անմիջապէս!

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ձեմ լո՛ւի, չեմ լո՛ւի: Դու ցանկանում ես իշխել ինձ վրայ. սակայն թոյլ չեմ աայ:

ՆԻԿՕԼ. Իսկ ես թոյլ չեմ տայ, որ երբեք քեզ պատիւս անարգի: Դու իմ կիներ ես և պատասխանատու ես իմ պատի համար: Լամդարովը սրիկայ է եղել: Այսօրանից իմ տան դուռը պէտք է փակեմ նրա առաջ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Հայրացած, շող է տալիս ձեռքի կալօղը) Իդիտ!...

ՆԻԿՕԼ. (Ազնու է կտրում՝ ուժգին զարկած):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Յախոռն գրկում է Վարսենիկին) Վարսենիկ, օջախս մի քանդի, որդի... ձեր սէրը մի փչացնէք. (հեկեկում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, մամա... (Շփոթեում է): Նիկոլին
ասա... ես... չէ՞ որ...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Նրան էլ եմ ասում, քեզ էլ... (Շարունա-
կում է լսել):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Շարել է):

ՆԻԿՕԼ. (Դեռ ապշած է):

S h u a r a n:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ինքն իրան) էս՝ մեր օջախիցը չէր: Էս՝
մեր օջախիցը չէր: Էս՝ մեր օջախիցը չէր... (Թնորում, զը-
լուխը ձգում է սեղանի երեսին և խուլ հեկեկում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Հեռից, Նիկոլին). Մեր այսօրւայ խո-
սակցութիւնը համարում եմ չեղած: Առաջինն էր, վերջինը
թող լինի: Հաշտութեան ձեռք եմ մեկնում... ընդունենք,
որ երկուսս էլ հաւասար չափով մեղաւոր ենք... Կամ թէ
միայն ես եմ մեղաւորը... Ուրեմն... ուրեմն դու ինձ պէտք
է ներքս... Ներքը ինձ՝ մամայի համար... (Ելնալովը)
Մամա, եթէ ինձ սիրում ես՝ թող, էլ մի արտասուի... մի...
(Գնում է ննջարան և դուռը փակում յետեւից):

ՆԻԿՕԼ. (Երեսը ծածկած, մտաւտանջ նստել է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Չգնահատե՛լի մարդու մօտ չգնա... քեզ եմ
ասում, Նիկոլ:

ՆԻԿՕԼ. Ա՛հ... բոլոր մարդիկ անպիտաններ: Եւ արի-
կաներ են: Ոչ ոքի հաւատալ չի կարելի: Ինչպէ՛ս եմ խաբ-
ւած եղել: Այսօրն ժամանակ չեմ նկատել...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ի՞նչ տեսար:

ՆԻԿՕԼ. Ինձ թւաց թէ... (Կսկիծ է զգում): Եւ վար-
սենիկը չի ուզում հասկանալ... չի հասկանում... (Հեզմտ).
Իսկապէ՛ս չի հասկանում... (Նայում է դէպի ննջարանի դուռ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Վարսենիկի կողմից դու հանգիստ կաց:
Դրուստ ա, էս խմորը դեռ հալա ջուր շատ ա վերցնելու:
Սա շուտ վերջացող ճամբայ չի: Բայց էն որ դու մաքումդ
վախում ես՝ մի վախի: Գլխովս երաշխաւոր եմ վարսենիկի
համար:

Վ ա Ր ա զ ո յ Ր

Չ Ե Ր Ր Ո Ր Դ Ս Ր Ա Ր:

Շրեկ գորդարւած ընդարձակ դահլիճ: Ընտիր պատկերներ, ծաղկաման-
ներ և բրօնզէ ու մարմարէ արձանիկներ՝ դասաւորւած մի հաճելի ներ-
դաշնակութեամբ: Մանր, թանգարժէք վարագոյրներ: Շապլոթիւնը
աչքի է զարնում: Դաշնամուր, աուսթրիականեր, ճօճաթոռ: Հեռախօս: Խո-
շոր արձան-ժամացոյց:

Աջակողմում երկու դուռ, մէկը դէպի նախասենեակ, միւսը դէպի սե-
ղանատուն: Խորքում եւ երկու դուռ, մէկը դէպի վարսենիկի, միւսը
դէպի նախախոյի սենեակները: Չախակողմի դուռը՝ դէպի Նիկոլի սե-
նեակը:

Կէսօրին մօտ է: Վարագոյրը բարձրանալուց յետոյ, բեմը բաւական
ժամանակ դատարկ է մնում:

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է վարսենիկի սենեակից՝ մա-
տուցարանը ձեռքին: Խօսում է դէպի յետ). Շատ գեղեցիկ:
Երբ կհրամայէք. այո... (ուրախ-ուրախ մըմուսնանալով՝ դէ-
պի սեղանատունն է ուղղում):

(Հնչում է հեռախօսի զանգը՝ ուժգին, երկար):

ԵԻՓՐԱՔՍԻ. Այո՛!... ալո՛!... (մօտենում ապպարատին):

Այո՛!... (ուրախացած) Դուք էք, Եակըֆ Գրիգորովիչ...
Տիկի՛ն: Նոր վերկացաւ. արդէն: Այո, հազնում է... ար-
դէն: Կակաօ չլամեց, ախորժակ չունի... Ինչպէ՛ս: Շատ գե-
ղեցիկ. իսկոյն, իսկոյն... Այո, ես եմ... եւ եմ... բըը... օրի-
որդ Եւփրաքսիսէն եմ... արդէն... (շիկնած, ծիծաղում է
և շիտկում կործող). Ա՛խ, Եակըֆ Գրիգորովիչ, դուք ար-
դէն չարածճի՛ք էք... ա՛խ... չգիտեմ... ես ամաչում եմ... իմ
տալիան... հա-հա-հա...

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Գալիս է Նատալիայի սենեակից):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Ես շատ սիրում եմ, երբ դուք ասում եք այսպէս... անա այսպէս՝ օլառայա... (Նկատելով Արտաւազդին) Շատ գեղեցիկ, Եակըֆ Գրիգորովիչ. կայանեմ տիկինին. իսկոյն... արդէն... (մօտենում է Վարսենիկի սենեակի դռան):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Ժխտխտ է վառում). Զարթնեց վերջապէս:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Ա՛խ, դժուար է... Ես արդէն վախեցայ... Տիկինը զարթնել է, բայց ձեզ չի կարող ընդունել... հազում է արդէն... (Թակում է դուռը):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Ասա, որ սպասում եմ:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Տիկին, Եակըֆ Գրիգորովիչը տէլէֆօնով ասեց՝ յայտնեցէք, որ ժամի տասնութէկը լրացել է արդէն, քսանհինգ րոպէ անցել է արդէն... այո, արդէն:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ներսից). Լաւ, լաւ... Հայդէ, փակիր դուռը:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Շատ գեղեցիկ... (Ուզում է հեռանալ դռնից),

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Ասա, որ ես...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գլուխը դնում ներս է խօթում): Եփրօ, եթէ Եակով Գրիգորիչը նորից... (Արտաւազդին նկատելով ուրախ քացականջում է) Օ՛, մեր Արտիկը... լսեցի, որ եկել ես... Մօտ արի, համբուրեմ քեզ... Չեմ կարող դուրս գալ, հազում եմ չեմ... Մօտ արի, մօտ արի... հայդէ: Ինչպէս մեծացել ես, սիրելիս... Ե, Ֆրանտիկ, Ֆրանտիկ...

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Դժկամ մօտենում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Համբուրում է ճակատը): Շատ ուրախ եմ, որ եկել ես... Իսկոյն կհագնեմ, դուրս կգամ, կխօսենք. սպասիր այդտեղ... Եփրօ, կակաօ, պէչէնիէ, ձու, կարագ... ամեն ինչ պատրաստիր Արտիկի համար... Իսկ... եթէ Եակով... եթէ նորից զանդահարի, պատասխանիր՝ որ չափազանց զբաղւած եմ... (Արագ հեռանում է):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Շատ գեղեցիկ... (Կօրէտ անտարբերու-

թեամբ նայում է Արտաւազդին եւ մատուցարանը վերցնում, որ զնայ, բայց յապաղում է):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Լուռ է, մտազբաղ, դժգոհ):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. Տիկինը այսօր հազում է նոր պլատյէ... հիանալի բան, տեսարան բան... Զորս ամսի մէջ հիշող ձեռք պլատյէ: Հարստութիւն...! Մեր զալը հաւանում ես. հիանալի... (Արձան-ժամացոյցը մատնանշելով) Առաւօտը բերին: Զազրանիցայում է շինւած... Մենք պէտք է արդէն զազրանիցա երթանք, տիկինը որովհետեւ շատ է ուզում ինձ տանել... Զազրանիցան մեծ քաղաք է:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Խոհանոցում գործեր կունենաս՝ գնա: Քեզ, երևում է, շատ են երես տուր:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գալիս է սեղանատնից):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Արհամարհուտ, կօրէտ լուռ է զալիս, որ զնայ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աշխէնի մօտ դեռ չեմ գնացել, որդի:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Լուռ քացատում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բառ դայֆէն խմի՛ էնպէս գնա... Եփրօ, Սիրանին ասա, որդի, թաղա դայֆա բաց անի (նստում է):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Ուշադրութիւն չի դարձնում):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (Բռնկւած) Երբ մաման խօսում է հետզ՝ ուշադրութիւն դարձրու... Դու մի Եփրօ ես և ուրիշ ոչինչ: Զափղ ճանաչիր, փուչ կենդանի:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Տնած գնում է սեղանատուն):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Աղախինն անգամ գոռողացել, անպատկառ է դարձել... (Բարկանում է լուռ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բա ինչո՞ւ չես գնացել Աշխէնից տուն: Իմաց եմ արել, որ եկել ես: Կպասի:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Կգնամ, կգնամ. նրանց մօտ էլ հէնց կապրեմ: Ես այս տանը մնացող չեմ: Այնպիսի մթնոլորտ է տիրում այստեղ... անտանելի: (Անցնելով կանգ է առնում արձան-ժամացոյցի առաջ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Անքուն ես, էդպէս աս երևում աչքիդ: Դու սիրող մի շուռ տայ. էլի քու հին օջախն է...

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Ամեն բան տակն ու վրայ է եղի: Առաջինը հենց Նիկօլը—բոլորովին փոխել է: Հետը ուղեցի. որ մի քիչ խօսեմ՝ նա մի օրինաւոր ականջ էլ չըրեց:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Շտապում էր, որդի... պործի մարդ ա: Ճաշին կգայ՝ նստէք ու մինչև կէս-գիշեր զրից արէք երկու ախպէր:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Հա, դու խուսափիր, խուսափիր... ծածկի՛ր ամեն բան: Ինձանից ինչո՞ւ ես թաքցնում, մամա. մի՞թէ իրաւունք չունեմ իմանալ, թէ ինչ է կատարւել մեր տանը: Սկսիր, հերթով բոլորը պատմիր:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ժամանակ չատ կայ, որդի... Դեռ հալա Վարսենիկին էլ տես:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Տեսայ: Այ այդտեղ, դռան շէմքին: Նոր զգեստն է հագնում: Չորս ամսում հի՛նգ զգեստ է կարել տւել... Անկեղծն եմ ասում, մամա, ես չեմ դիմանայ, կգայ թեմ վրդովմունքից: Այս ի՞նչ շռայլութիւն է տիրում մեր տանը: Ինչու ես թոյլ տալիս: Այս ի՞նչ կարգ-կանոններ են ստեղծւել: Ո՞ւմն է Վարսենիկը զարմացնելու ինչո՞ւ Նիկօլը չի բողբոջում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Նիկօլն էլ ա սկսել էր համբով ման գալ: Պարտքեր ա անում ու ծախսում: Շատ եմ խրատել. այ որդի, ասել եմ, մի անի, չես դիմանայ, մէջքդ պի՛նդ չի... ականջ չի դրել: Տաքացել ա, արիւնը գլուխը տւածի պէս՝ շարունակում ա: Էս ա երեք ամիս կայ, որ էդպէս ա: Վարսենիկն էլ աւելի ա վառւում: Ինչպէս: Իրար մտիկ տալով՝ իրար բորբոքում են:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. Վարսենիկը չի՞ հասկանում մի՞թէ. չի՞ զգում որ արածը վատ բան է:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Վարսենիկին ի՞նչ մեղաւոր հանեմ, որդի: Բա ես նրան էնպէս եմ սիրել, որ վրէժ մեղք քցեմ: Էլի առաջւայ նման սիրում եմ: Մտքովս ուզում եմ թէ չսիրեմ, — սիրտս սիրում ա, հնց անեմ: Իմ հարսն ա, իմ աղջիկն ա, իմ Նիկօլի կնիկն ա... Էն, էն մարդը իրա հետ էս չարիքը տուն բերեց՝ մեր օջախը խառնեց: Դրուատ ա, յոյսս չեմ

կտրում Աստուածանից, բայց էլի՛ ու էլի՛ մտածում եմ, թէ էս բանի վերջը ինչ ա լինելու: Երէք ու էսօր սիրտս մի տեսակ... ցաւում ա, հանգիստ չեմ: Լաւ արիր որ եկար: Մե՛նակ եմ մնացել. ինչ Աշխէնը փախւեց՝ էլ չի գալիս էստեղ, ոչ էլ Վարսենիկն ա ուզում, որ նա գայ: Կարապետն ա հազարից մին գալիս...

(Վնչում է հեռախօսի զանգը):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (ցնցում է). Մի տես՝ ինչ ա ուզում... էդ նա ա... (կասկածոտ մտիկ է տալիս դէպի Վարսենիկի սենեակը):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ. (հեռախօսում է). Լսում եմ: Ի՞նչ էք կամենում: Այո, տանն է: Ի՞նչ էք կամենում: Ես հարցնում եմ ի՞նչ էք կա-մե-նում... Ոչ, դեռ տանն է: (Հեռանում է սպասարանից): Լամդարովն է. Վարսենիկին է հարցնում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Էսօր մի տասն անգամ հարցրած կլինի: Ինչ որ... (չի շարունակում):

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Գալիս է սեղանատան կողմից՝ թիկնոցը ուսին, գլխարկը ձեռքին): Բարի ողջոյն... Արտաւազդ! (զրկախառնում են): Առողջ ես: Իմացանք եկել ես, վագեցի որ տեսնեմ քեզ... արեւս վկայ... Մայրիկ ջան, բարի ողջոյն: Այս էլ քո Արտաւազդը, դարդ էիր անում... հա-հա-հա: Հիմա կոկորդիդ ցաւը հնց ա, մայրիկ ջան:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Դուռից որ ցաւի՝ ոտիդ ցաւը կմոռանաս: Բողազի ցաւն էլ, ոտի ու գլխի ցաւն էլ՝ դիմ սրտի ցաւին են մտիկ տալի... Վազուց ա չէք երեւում՝ ոչ դու, ոչ Աշխէնը:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ի՞նչ ներանք, մայրիկ ջան. առաջ՝ ուրիշ էր, հիմա՝ ուրիշ... (քաշւելով դիտում է շուրջը): Մենք օտարի պէս եղանք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Տանու մարդը չգալով—չգնալով օտարացաւ. օտար մարդը գալով ու գնալով՝ տանու մարդ դարձաւ: (Վեր է կենում): Դէ դուք նստէք, զրից արէք: Ես գնամ բրինձ հնդրեմ, Արտաւազդիս համար փլաւ եփեմ: Փլաւին

կարօտած կլինի... Կարապետ, չնեղանաս, որդի, որ չեմ ասում թէ ճաշին կաց: Համա զայժիս կմնաս. էս ա պատրաստ կլինի: (Գնում է սեղանատուն):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ես շատ շնորհակալ եմ, մայրիկ ջան... Արտաւազդ, Աշխէնիկից շատ սիրով բարեններ: Խիստ կարգադրել է յայտնել քեզ, որ այսօր ճաշին անպատճառ մեզ մօտ լինես:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Լաւ... Ամենից առաջ իմ ջերմ շնորհակալութիւնը, Կարապետ, քո ուղարկած հարիւր ուրբու համար:

ԿԱՐԱՊԵՏ. (Կարմրած) Ոչինչ, սիրելիս... (Փածր) Ձեր Վարսենիկին բան չասես, որ ուղարկել եմ... Կարող է նեղանալ. կկարծի թէ դիտմամբ եմ արել, իրա ջիւղու: Ես հիմա նրանից վախենում եմ, արեւ վկայ... Չարմանալի երեւոյթ: Այ տեսար, բակի դռնով մտայ... քաշուում եմ ախր... (Հնչում է հեռախօսի զանգը):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. (Սրտմտած ու վճռական մօտենում է սպասարանին): Ի՞նչ էք կամենում: Ես չեմ կանչի: Ոչ, չեմ կանչի: Ինչպէս կուզէք՝ վարեցէք, ձեր գործն է և վերջ: Ես այլեւ աւելորդ եմ համարում խօսել ձեզ հետ: Այն: Որովհետեւ դուք մի անագնիւ անձնաւորութիւն էք... Ստոր անձնաւորութիւն: (Հեռանում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Էն կամդարեանցն է... Պահ-պահ-պահ, ինչ մարդ դուրս եկաւ վերջը: Աշխէնիկը ասում էր՝ չէի հաւատում, արեւ վկայ... (Խորհրդաւոր) Մինչեւ անգամ Վարսենիկի միտքը ուզում է թէ պղտորի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գալիս է՝ դուրս գնալու պատրաստ: Հագուտոր բոլորովին նոր է ու շքեղ, գեղեցիկ: Ինքն էլ գեղեցկացել է, փարթամացել): Եփրօ! (զանգահարում է): Արտիկ, Արտիկ, այժմ ահա... կրկին բարի գալուստ (ուրախ եւ պինդ թօթում է ձեռքը): Ա՛, Կարապետ... Բարե ձեզ, բարե ձեզ (հեռից, բայց բարեկամաբար մեկնում է ձեռքը):

ԿԱՐԱՊԵՏ Բարի ողջօյն, Վարսենիկ—բուրիկ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ Ինչպէս էք, լաւ էք զգում ձեզ՝ դուք և Աշխէնը:

ԿԱՐԱՊԵՏ. Էսէնց...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Արտիկ, ծով տեսար, վերջապէս, ծովը, ծովը...

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ձեռնոցներս դադար. վարդագոյն, անցնալ օրւայ վարդագոյն ձեռնոցները... Շուտ արա:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Գնում է՝ Վարսենիկի զգեստով հիացած):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Միտք է, չգիտէիր թէ ծովը կապոյտ է լինում թէ սև... հա-հա-հա: Ես երբէք չեմ կարողանայ մոռանալ. հէնց որ յիշում եմ՝ ծիծաղս է գալիս շարունակ... Հայդէ, պատմիր ինձ քո արտասահմանեան կեանքից... Սակայն ինչո՞ւ այսպէս անժամանակ ես եկել, արդէն արձակուրդ է միթէ: (Անհանգիստ է: Չի նստում):

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Դեռ երկու ամիս կար մինչեւ սեմեստրի վերջը:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Շոյում է նրա ձեռքը): Իսկ ես սպասում էի, թէ դու եկող ամառ միայն կգաս... Ա՛յ դու չարածի բանաստեղծ:

ԱՐՏԱԻԱԶԴ. Ուսումնա ընդհատել եմ: Ապրելու հնար չկար այլևս: Քաղցած ստամոքսով չէի ուսանի հօ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ի հարկէ, ի հարկէ... դու իրաւացի ես: Երբէք ժամանակին փող չեմք ուղարկել քեզ, երբէք... Ես խիստ, խիստ մեղաւոր եմ քո ասած, սիրելիս, և դու ինձանից դժգոհելու կատարեալ իրաւունք ունես: Սակայն հաւատա, ջանիկ, այնքան եմ զբաղւած եղել ընտանեկան գործերով... գլուխս խառն էր... Ներիք, սիրելիս: Ոչինչ, մեզ մօտ լաւ կհանգստանաս, յետոյ նորից կգնաս...

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (քերում է ձեռնոցները) Ահա, տիկին:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (կուզենալ մօտենալ հեռախօսին): Ազատ ապրիր մեզ հետ. քո տունն է, սիրելիս... Եփրօ, մա-

մայի սենեակում առանձին մահճակալ դնել-տուր Արտիկի համար...

(Հնչում է հեռախօսի զանգը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ (շփոթում, տատանում է): Եփրո... ըրր... Արտիկ, Կարապետ... ըրր... դեռ չէ՞ք ուզում նախա-
ճաշել... Եփրո, պատրաստ է... Գնացե՛ք, սիրելիս, սեզանա-
տուն դնացե՛ք... (դողդղջ ծեղրով վերցնում է հեռախօսի
խողովակը եւ խօսում բարձր) Ո՞վ է՞ք, հե՛հ է՞ք հարց-
նում... (լրում է երկար):

ԱՐՏԱԽԱՋԻ. (անհամբերութեան ու տհաճութեան
ժեստով նշան է տալիս Կարապետին եւ գնում սեղանա-
տուն):

ԿԱՐԱՊԵՏ. Ցտեսութիւն, Վարսենիկ... Ներդու՞թիւն:
(Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Այսօրեւեթ Կարապետը, որ վաճա՞ռապա-
րապէս փոխադրե՞ն իմ սենեակը... Գնա, գնա, հաւաքիր ան-
կողինը, շորերս... Գնա:

ԵԻՓՐԱՊՄԻ. (Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կասկածոտ նայում է դէպի Նաւու-
լիայի սենեակն ու սեղանատունը եւ յետոյ ծայրը ցած-
րացնելով հեռախօսում). Ես եմ: Ինքս եմ, Վարսենիկը:
Այո... հագնել, պատրաստ եմ... Մէթէ չի կարելի ուշա-
նալ. Այդքան պահանջկոտ լինել հարկաւոր չի... Իմ կամքն
է, կարող էի չգալ ե՛ւ՛ այսօր... Սակայն երկար չեմ մնա
այդտեղ՝ տասը ռոպէից ոչ աւելի: Նիկօլը գնաց ծառայու-
թեան... Գալիս եմ: Շատ գեղեցիկ, աւտօմօբիլով: Հինգ
ռոպէից յետոյ այդտեղ կլինեմ... Զգոյշ, զգոյշ, ի սէրն Աս-
տուծոյ... Ցտեսութիւն... Գալիս եմ... (Հեռանում է ապ-
պարատից: Ուզում է դուրս գնալ, բայց շնչապատ կանգ
է առնում եւ խորհում-տատանում):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գալիս է ու իր սենեակը դիմում). Բա-
րի օր, որդի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Բարի, մամա, բարի... Կայց, մամա, մի
բո՛ւ... քեզ հետ գործ ունեմ մի փոքր... (Պաուզա). Մա-
մա, դու իմ մասին ի՞նչ ես մտածում:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լռոտ է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Սիրում ես ինձ...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ինչո՞ւ ես հարցնում, որդի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Որովհետեւ ես գիտեմ, դու ինձ այլեւ
չես սիրում: (Սեքերը լցում են արտասուքով) Որովհետեւ...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Մտադադ նայում է նրա հագուստին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դու ինչո՞ւ ես սկսել ինձ ատել... գիտե՞ս
հօ, մամա, քո կարծիքը ամեն ինչ է ինձ համար... (Լռում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շարունակում է լռել):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Պահանջիր, պահանջիր, ինչ որ ցանկա-
նաս. ես պատրաստ եմ կատարել քո բոլոր պատւէրները...

Դու նոյն իսկ աւելի՛րդ ես համարում հետս խօսել:
ՆԱՏԱԼԻԱ. Զէ, որդի, ես սպասում եմ՝ դու բոլորն ա-
սես, ինչ որ ասելու ես...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Փոքթկոտ) Ուրիշ ոչինչ չունեմ ասելու:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Յետոյ ես իմ ջուղաբը տամ: Դու որ սիր-
տըդ պղտորել ես,—հիմա էնպէս ա երևում քու աչքին, թէ
ես էլ եմ պղտորւած: Դու քու ասելիքն ասա, որդի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ինչ ասեմ: Իմ գլուխը պտոյտ է գալիս,
ինչպէս որ մէկը բարձրանայ վեր, շատ վեր՝ ու ներքե
մտիկ տայ: Բարձրացել եմ, ինքս էլ չգիտեմ ինչպէս բարձ-
րացայ... Ցանկանում եմ վայր իջնել, սակայն չեմ կարո-
ղանում. իջնելու տեղը չեմ գտնում... Եւ գլուխս պտոյտ է
գալիս... Հայդէ, մամա, պատասխանիր՝ սիրում ես ինձ
թէ ոչ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Վարսենիկ, որդի: Հիմա որ քեզ ասեմ թէ՛
հա, սիրում եմ,—դատարկ խօսք կը լինի, քու սրտին հերիք
չի անի, հազար էլ որ ասեմ: Զուների սիրտդ հիմա թէ՛
կրակի պէ՛տակից-տակից բորբոքւում ա կարծւ էդ կրա-
կը խօսքերովս հանգցնեմ: Ինքն իրան հանգչի պիտի. էդ
կրակի զայդէն էդպէս ա:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, դու... խորամանկ կին ես եղել. այնպես ես ձևանում, իբր թէ ոչինչ չգիտես: Մինչդեռ դու տեսար, դու երէկ տեսար, ինչու ես անտեղեակ ձևանում... (Վճռական Այո, նա ինձ համբուրեց ե դու տեսար... Ան՝ քո առաջն եմ կանգնած. դատապարտիր ինձ, ինչպէս որ ցանկանում ես... ամեն բան ասում եմ քեզ... ամեն ինչ... որպէսզի իմանաս... Դատապարտիր ինձ... դու իրաւունք ունես, որովհետեւ... որովհետեւ... (Հնչում է հնոսախօսի զանգը եւ նա յանկարծ լռում, շփոթւում է): Մամա...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Խորհրդանոր, սիրով ու հարցական նայում է երեսին):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դերձակուհին է, մամա... այն հագուստիս մասին է... պակասութիւններ կան, ուսերին լաւ չի նըստած... ինքս հիմա գնում եմ, որ ցոյց տամ... Մամա, ներողութիւն... (Ընդ քանի քայլ է անում, որ զնայ):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Վարսենիկ, իմ հարս, իմ աղջիկ, իմ ջան ու ջիգեար...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ակամայ քարծր) Դերձակուհու մօտ եմ գնում, դերձակուհու մօտ... (Այլալու է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Գլխովս երաշխաւոր եմ եղել: Յոյս ու հաւատս հաստատ ա, ոնց որ ժէն քար: Խփի, կործանի, թէ որ սրտումդ էղջան ուժ լինի... (Ծուռ է զայիս, որ իւր սենեակը գնայ):

(Հնոսախօսի զանգը հնչում է նորից):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, կաց; կաց ինձ մօտ... Մամա...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գնալով)... Թէ որ սրտումդ էղջան ուժ լինի:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա!... (Արագ ու յուզւած վրայ է ընկնում հնոսախօսին, որը հնչում է կրկին ու կրկին, քաշում-պոկում է խօղովակը եւ ձգում է սեղանին: Գնում է իւր սենեակը):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Կանգ է առել դռան առաջ: Ժանր խոսում է):

Տ Ե Ա Վ Ա Ր Ա Ն:

ՆԻԿՕԼ. (Գալիս է նախասենեակի կողմից: Յոգնած է, քնատ: Մտախոհ է, Թափթփած, քայց ջանում է անփոյթ լինել: Դիմում է իւր սենեակը, քայց կանգ է առնում Նատալիայի առաջ եւ մի քիչ տատանւում): Արդէն վերադարձայ: Լաւ խաբար կուզես: Ինձ պաշտօնից արձակեցին:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ինչպէս թէ արձակեցին: (Ուշքը Վարսենիկի սենեակի կողմն է):

ՆԻԿՕԼ. (Բռնագրօսիկ ժպտում է): Արձակելը, չէս իմանում, ինչպէս է լինում: Դուրս արին թէ՛ բանբարեխիղճ ծառայող ես: Հապա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Մի ժամանակ ուրիշ բան էին ասում թէ՛ զիջմամբով ծառայող ես:

ՆԻԿՕԼ. Էն վաղ էր՝ որ էշը կաղ էր: Անցեալն է անց, մոռացեալ, փախեալ, անօգուտ դարձեալ... (Յօրանջելով, զարկում է մի քանի անգամ դաշնամուրի ստեղներին):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Նստում է): Դրուստ ա, եղած բանի յետեից զլուխ թակելով չեն վազի. բայց հերիք արա, որդի, սրանից դէնը քեզ հաւաքի. երեխայ չես, յիմար չես, — հաւաքի ինքը քեզ: Ասում եմ, թուղթ. խաղալը թող, թող: Ո՛վ թուղթ խաղալուց օգուտ ա քաշել, որ դու քաշես:

ՆԻԿՕԼ. (Չեղբի սյօրտֆէյլը ձգում է մէկդի: Նստում է դաշնամուրի առաջ եւ միայնար ակկորդներ վերցնում): Կարծես միայն օգուտ ստանալու համար եմ խաղում: Հէնց այնպէս, ժամանակ եմ անցկացնում: Հաճոյք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Բա որ ամեն գիշեր լուսացնում ես անքօն: Էս գիշերն էլ չես քնել. առաւօտը տուն եկար: Բա որ ամեն վախտ էլ տարւում ես: Սրան վերջ լինելու ա թէ չէ...

ՆԻԿՕԼ. (Անփոյթ) Վարսենիկն իրա շկարինէտմանն է, մամա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Սրանից դէնը ինչ գործի ես կենալու:

ՆԻԿՕԼ. (Թողնում է դաշնամուրը): Պահ. հարուստ կնիկ ունեցող մարդուն էլ այդպիսի հարց կտան: Էլ որ օր-

այ համար են վարսենիկի հարիւր-հազարները... Դեռ հօ հարիւր ութսուն հազար կայ բանկում: Առաջայ երեք հարիւր տասնուվեց հազարից մնացել է դեռ եւս հարիւր-ութսուն-մէկ-հազար: Երկու-երեք տարի էլ կարող եմ ապրել ինձ համար՝ գոհ ու երջանիկ, մէջքս արեւին դեմ տւած... այս շքեղ սարքուկարգի մէջ... Հա-հա-հա-հա:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Մարդ կայ, որ շատ դինի խմելով ա ուզում իրա սրտի ցաւը կտրել. դու էլ հիմա աւելորդ-աւելորդ խօսում ես,—մէջքս ես կապել ուզում: Հաւաքի քեզ!

ՆԻԿՕԼ. (Սրտնեղած) Մի խօսի, մամա, դու էլ մի խօսի զուր տեղը... Գնա, Արտիկի հետ խօսիր:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Քեզ էգպէս չեմ ծիծ տւել—մեծացրել, որ կեանքիս վերջին լիզի թափեա սրտիս մէջ: Ի՞նչ ես կատաղել: Ո՛ւմ վրայ ես ձէնդ բարձրացնում:

ՆԻԿՕԼ. Մամա...

ՆԱՏԱԼԻԱ. Լեզուդ էլ, ուշքդ էլ, միտք ու խելքդ էլ բաց ես թողել, քամիների ունիւր քցել: Քամին քեզ թափ-թափ ա տալիս, ղնց որ փալաւսի կտոր:

ՆԻԿՕԼ. (Ցաւած) Մամա... Նախ հասկացիր իմ հոգեկան դրութիւնը... Երկրորդ լաւ խաբարն էլ լսի՞ր՝ յետոյ բարկացիր: Մեր տունը ծախւում է աճուրդով, երեք օրից յետոյ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Շանթահարում է, քայց պահում իրան).
(Լ ո ու թ ի ն):

ՆԻԿՕԼ. Եօթ ամիս առաջ դու ինձ լիազօրութիւն տւիր, որ գրաւ դնեմ: Գրաւ դրի երկու հազարի: Յոյս ունէի, թէ շուտով յետ կվճարեմ: Բայց պարտքերը աւելացան, ես գրաւը մեծացրի... մեծացրի կրկին... Քեզ ոչինչ չեմ ասել: Ինչու ասէի որ... (Լռում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Առաջն առնելու ճար չունեմ:

ՆԻԿՕԼ. Վարսենիկից փող վերցնեմ ինչ է... Ո՛չ մի պայմանով: Թող ծախի տունը: Ե՛ս ինքս եմ հօ մի ժամանակ վճարել այդ տան պարտքերը... Նշանակում է՝ հիմա իրաւունք ունեմ է, ծախելու... (Պահում է կսկիծը):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ուրիշ էլ ի՞նչ լաւ խաբար ես բերել, էն էլ ասա, որ երեքը թամամի՞ դիփ մի անգամից լինի, թէ չէ երկուսը քիչ ա (Չարկում է ծնկներին):

ՆԻԿՕԼ. Դու ճիշտ ասացիր, թէ ես հողմերի բերանն եմ ընկել: Այլքների մէջ եմ ընկել... Բայց չեմ կարող ուրիշ կերպ ապրել, չեմ կարող. այսինքն՝ չեմ կամենում կարողանալ... Նշանակում է՝ այս է եղել իմ ճակատագիրը: Նշանակում է՝ այսպէս պէտք է ընթանայ մեր ճանապարհը:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Վերջը. բա վերջը (Աչքերը լցում են):

ՆԻԿՕԼ. Մամա, ես քեզ խնդրում եմ այլեւ բան մի հարցնի: Ես հիմա ոչինչ չեմ կարող ասել: Երդում եմ հօրս գերեզմանով՝ ես տանջւում եմ այս բոլորին... սիրտս ալեկոծւում է, որովհետեւ... որովհետեւ ես իմ նեարդերի տէրը չեմ այլեւ: Յանցաւոր եմ քո առաջ, բայց չեմ կարող ուրիշ կերպ վարել...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գալիս է առաջայ պէս հագնւած, զըլ-խարկը գլխին. Նիկոլին տեսնելով զարմանում է եւ շփոթւում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Աչքերն արցունքով լի, շտապ դիմում է դէպի իւր սենեակը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա... մամա...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ի՞նչ է... դու վերադարձել ես: Այսպէս շուտ... թէ չեմ գնացել դեռ:

ՆԻԿՕԼ. Գնացի և եկայ... Բօժոժուր, մազամ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Քեզ ի՞նչ է պատահել... Լաւ չէ տրամադրութիւնդ:

ՆԻԿՕԼ. Պահ, դու ի՞նչ ես իմանում թէ տրամադրութիւնս վատ է: Ընդհակառակը:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Դու գիշերս կլուրում բաւական փող ես տարել... երկու հազար ամբողջ. չափ:

ՆԻԿՕԼ. (Գունատւում է) Շտապել է լուր տալ քեզ—նա՛ ծաշա կամարովը: Մի առանձին հաճոյք է զգում քեզ այդ տեսակ պիքանտ տեղեկութիւններ հաղորդելուց: Երբեք

չի ուշացնում, ոչինչ չի մոռանում... քո այդ հաւատարիմ զինակիցը:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Բայց ինչո՞ւ ես հեգնում... գրգռած ես խօսում նրա մասին: Ես ոչ մի յանցանք չեմ նկատում նրա վարմունքի մէջ...

ՆԻԿՕԼ. Ի հարկէ, մարամ. Եակով Գրիգորիչը մի անսխալական, մի անզուգական անձնաւորութիւն է՝ արտա-կանգ:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կոշտ) Յամենայն դէպս՝ հետաքրքրա-կան անձնաւորութիւն: Նրա հետ կարելի է առանց ձանձ-րոյթի գրոցել՝ թայտոնի մասին, երաժշտութեան մասին, գրականութեան մասին... Ես ճաշակի տէր մարդ է... կար-ծեմ, իրաւունք ունեմ՝ ազատ կերպով արտայայտելու ազա-ւորութիւններս, չէ՞: Ով էլ որ լինի. Եակով Գրիգորիչը կամ մէկ ուրիշ մարդ՝ եթէ ես նրա մէջ գտնում եմ որեւէ ար-ժանիք... ի հարկէ...

ՆԻԿՕԼ. Իրաւունք ունէք, մաղամ, կատարեալ իրա-ւունք:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Գրգռւած) Դու չես ցանկանում ընդու-նել, որ Եակով Գրիգորիչը... առհասարակ... Դուք, ամու-սիններդ, չէք կարողանում տանել, երբ ձեր կանայք բարե-կամական յարաբերութիւններ են հաստատում ուրիշ ազա-մարդկանց հետ:

ՆԻԿՕԼ. Մի խաղայ ինձ հետ: Ես քո փողերի ստրուկը չեմ... (Շրթունքները դողում են, դէմքը սփրթնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ի՞նչ է...

ՆԻԿՕԼ. Ես այլ ես տանել չեմ կարող, հասկանում ես... խեղդում եմ այս վիճակից...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Շփոթ) Նիկոլ... ի սէրն Աստուծոյ... խնդրում եմ...

ՆԻԿՕԼ. Մի սախի, որ ես տեսն քեզ... Ինձ երաշ-խիք տուր, որ դու դեռ սիրում ես ինձ առաջւայ պէս: Միայն մի խօսք ասա՝ ես կհաւատամ քո խօսքին, որով-հետեւ ես սիրում եմ քեզ... Ահա, վարսենիկ: Մի հատիկ

հարց եմ տալիս, և դու միայն մի՛ հատիկ պատասխան տուր, որ հոգիս հանգստանայ... այո կամ ոչ: Ասա, ապա՝ դու... Լամդարովի հետ... Բռնն ես կնկծալից). Օ, ի՞նչ տեղն ես հասցրել, որ թիշլ եմ տալիս ինձ այսպիսի հարց ուղղել քեզ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Խնդրեմ... խնդրեմ...

ՆԻԿՕԼ. Ինչպէ՞ս դու այնպակեցիր, այնպակե-ցիր... Ժեր է քո առաջւայ սիրտը...

(Չանգի ծայն է համում)

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Հետուն) Նիկոլ, հանգստացիր... և եթէ նա հիմա գալու լինի... Եակով Գրիգորիչը... խնդրում եմ՝ զուսպ պահիր քեզ. կոտիտ խօսք հասնա... խնդրում եմ...

ՆԻԿՕԼ. Ի՞նչ հարկաւոր է խնդրել. տունը քոն է և հիւրը քեզ մօտ է գալիս: Ես չեմ խանդարի (վնասկան շուտ է գալիս, որ իւր սննեակը գնայ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ո՛չ, մի՛ հեռանայ, հետս եզիր...

ՆԻԿՕԼ. Ես աւելորդ եմ: (Գնում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Անորոշութեան մէջն է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Յայտնում է շէմքին): Կարելի է:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Զի կարողանում պատասխանել. վար է առնում զիւարկը): Եւփրաքի՛

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Գալիս է իսկայն):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ներս է գալիս: Յուզած է, գրգռած, զինովցած. սակայն լաւ տիրապետում է ինքն իրան). Բարե... (Հեռուց է զրուխ տալիս):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Բարե ձեզ... (Նստում է):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Գլխարկը ներս է տանում):

(Լ ո ու թ ի լ ն):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ինչո՞ւ երկար սպասեցիր, չես գալիս: Մենք երէկ պայմանաւորել ենք՝ ուղիղ տասնութէկ ժամին դու պէտք է—որ ինձ մօտ լինէիր:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ես խօսք չեմ ասած... ոչ: Ես միայն այնպէս... ձեռի համար... գուցէ և իբրեւ կատակ... այո:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Օ՛ր ապա!... (Խէթ նայում է Եւփրաքսին):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Վերադառնում է եւ հեռանալ շուգենա-
լով՝ զբաղած է ծնւածնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Նստեցէք, խնդրեմ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժխտախոտ է վարում):

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Իսկոյն սեղանիկ է առաջը բաշտում եւ
մոխրաման բերում):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Անհամբոյր) Շնորհակալ եմ:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Կնիքս է անում եւ կանգնում):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Համբերահատ) Ազախիսների համար
պէտք է որ առանձին սենեակ կամ խոհանոց լինի այս
տանը: Հիմա դու այստեղ գործ չունես:

ԵՒՓՐԱՔՍԻ. (Սիրտը ցաւած, բայց ժպտում անց-
նում է սեղանատուն):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Դու ինձ խաղացնել ես կամենում: Բայց
ես խաղալիք չեմ: Այո կամ ոչ: Ես սովոր չեմ, որ ինձ խա-
բեն: Այժմ արդէն պահանջում եմ քեզանից:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Եակով Գրիգորյեվիչ, դուք այնպիսի մի
պահանջ էք դնում, որը ես չեմ կարող կատարել:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Կկատարես: Միայն շատ ես երկարաց-
նում: Կկատարես: Դու, ինչ է, կուսակաւն բացառութիւն
ես ուզում կազմել կանանց մէջ: Ինձ ոչ մի կին չի մեր-
ժել: Դու էլ նրանցից մէկը:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Նրոնք ծածկում է ձեռքերով):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Գազազուն) Ձուր տեղը չեմ հազարներ
ծախսել քեզ համար... Բաւական է վերջապէս: Տասնուչորս
ամիս է անցել... բարկութիւն է գալիս. և բարկանալուց՝
սկսել եմ երկար-երկար մտածել քո մասին, որովհետեւ դու
շատ գեղեցիկն ես... Սիրում եմ կուրծքդ, բերանդ, ձեռ-
քերդ, ուսերդ, ոտքերդ... քո ողջ մարմինն եմ սիրում...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ձգոյ՛... մաման ներսն է:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Սիրում եմ և պէտք է որ կամքս կա-
տարի: Մէկ շաբաթ առաջ էլ խոստացար՝ չեկար: Ձորբորդ
անգամն է խոստանում ես... վեր կաց, աւտոմոբիլս դռան
առաջ՝ նստենք, գնանք... (Բռնում է ձեռքից):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ոչ:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Երէկ հապա հետս լսե՛ համբուրեցիր,
այ հէնց այստեղ... (Շոյում է կզակը): Մոռանում ես:

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Ոտքի ելած). Չգիտեմ... չգիտեմ ինչ-
պէս եղաւ երէկ... ոչինչ չգիտեմ: Միայն թէ հեռացէք
խնդրեմ... (Դարձնում է երեսը: Յուսահատ է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Մօտենում է, ձեռքերը դնում է ուսե-
րին): Ես այնքան աշխատեցի, որ դու հարստանաս: Քեզ
համար երջանկութիւն ստեղծեցի: (Փորձում է համբուրել
պարունոցը):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Սթափում, ջղայնանում է): Հանգիստ
թողէք... յանուն մեր բարեկամութեան:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Յանձն... Առանց այլապաշխանց!...
Գեղեցիկ կանայք միշտ այդպէս են ասում՝ յանձն... (կա-
նացի ծայրով) յանուն բարեկամութեան. յանուն բարոյա-
կանութեան... Այո, կանէջնը... Տիկին Մանասեանց! Վար-
սենիկ Մանասեանց!... հա-հա-հա... (Բզում է կողքին):
Ամբողջ գիշեր քէֆ եմ արել, բորբոքել-ուրախացել եմ, որ
այսօր ընդունեմ քեզ իմ սենեակում՝ մեն-մենակ, առօր-
փառօր... իրբե մի տեսիլ սրբազան... Մօնա-Վաննա... հա-
հա-հա... Շքեղ հագուստով... Դա իմ ընտրած կտորն է. ես
հիմաւի ճաշակ ունեմ... նայիր հայելու մէջ, նայիր (Փոր-
ձում է քաշել նրան դէպի հայելին). մարմնիդ շունչը կար-
ծես թէ դուրս է ցայտում այդ կապոյտ-կապոյտ արանք-
ներից... Եւ երբ քեզ տեսնեմ այդպէս՝ ուղիղ, կուրծքդ
դուրս, դուրսդ վեր... ուղիղ ու կենդանի կանգնած իմ ա-
ռաջ՝ մերկ, բոլորովին մերկ... (Կրքով ընկնում) Գնանք,
ասում եմ...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Հեռացէք:

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Կոշտ քաշում է թնից: Գրգռում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Ոչ, ոչ, ոչ... այլեւ իրաւունք չունե-
նաք... այլեւ համարձակէք... արգելում եմ այսուհետեւ...
(Կոկորդը հուպ է դալիս):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Պաղ, արհամարհոտ). Այս գիշեր, ժա-

մը տասին, ուղիղ տասին, քեզ կապահեմ գետափի փոքրիկ հիւրանոցում: Կապահեմ: Եւ դու կգաս ի հարկէ: Երկու անգամ երկու՝ չորս, համոզւած եմ... (Նկատում է Նիկոլին) Կապահեմ... այս գիշեր...

ՆԻԿՕԼ. (Գալիս է եւ կանգնում):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ա՜. Նիկոլայ-բէկ... ըրը... Այ, հարցրէք ձեր ամուսնուն, տիկին Վարսենիկ... Նիկոլայ-բէկ, ես ասում եմ կնոջը, որ այս ծաղկամանը ոչ թէ այս անկիւնում, այլ... ահա, այ այնտեղ պէտք է որ լինի գրած... Ես եմ ծաղկամանը բերել և գիտեմ թէ որտեղ է յարմար... Այ, պատուհանից արևի ճառագայթը երբ ներս է ընկնում, այ... (Ժիծաղում է): Դուք չէք ուզում հասկանալ, սիրելի Վարէշկա, որովհետև կամակոր կին էք... առանց այլեայլութեանց...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ (Պապանձուն է, խօսել չի կարողանում):

ՆԻԿՕԼ. (Նայում է լուռ, հարցական):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժիծաղում է նրա երեսին): Դու ես պակաս կամակորը չես, Նիկոլայ-բէկ: Տես՞, անցեալ գիշեր նորից շատ փող տարւեցիր, որովհետև խաղի մէջ կամակորութիւն ես անում, հոգի ջան: Երբ թուղթը չի գալիս, դու պէտք է որ քեզ պահես՝ քիչ-քիչ, քիչ-քիչ գնաս, թղթի աչքը կապես: Թուղթն էլ ունի իրա կապրիզները՝ իսկ և իսկ երես առած գեղեցիկ կնոջ պէս: Թուղթն ու գեղեցիկ կինը միմեանց խիստ նման են. նա էլ է խոսկում, սա էլ. նա էլ է խաբում, սա էլ. նա էլ է վշտացնում, սա էլ. նա էլ—սա էլ, նա էլ—սա էլ... հա-հա-հա...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Շտապ մօտենում է նստալիսի սենեակին, բայց դուռը կողպել է ներսից: Յետ դառնում, իր սենեակն է անցնում):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժխախտ է վառում եւ արագ-արագ ծխում): Հը՞, Կօլեայչիկ: Դու շատ մի մտածի. այս գիշեր նորից գնա կուր, օրինաւոր խաղա և կորցրածդ յետ կստանաս: Անպատճառ գնա, այսինքն արի... ես այնտեղ կլինեմ: Առայժմ ցտեսութիւն (Հանդիսաւոր եւ զարթ մեկնում է ձեռքը):

ՆԻԿՕԼ. (Ձեռք չի տալիս):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժպտում) Ախ Նիկոլայչիկ, ախ Նիկոլայչիկ... Ինձ հման անկեղծ բարեկամ չես դառնի ոչ մի տեղ: Տես՞ ձեռքդ, եղբայր... միթէ ես կարող եմ չսիրել իմ գեղեցիկ ազգական Վարսենիկի ագնիւ ամուսնուն ..

ՆԻԿՕԼ. (Պահում է իրան, որ չզարկի):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Լռում է եւ շփոթւած ու վախկոտ յետ-յետ է քաշում):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն:

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Գալիս է):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. (Ժպտում է կրկին ու կրկին): Ա՜... ա՜... բարև ձեզ... երիտասարդ բանաստեղծ: Ե՞րբ... ըրը... բարի էք եկել արտաքանմանից... Դ՞ու էիք ուրեմն... այն, որ մէկը տելեֆօնով բարկացաւ...

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. Այո ես... և դուք մի սրիկայ մարդ էք, այո... (յուզում է):

ՆԻԿՕԼ. Արտիկ!...

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. Սրիկայ!... (Աչքերը լցում են արտասուքով):

ԼԱՄԴԱՐՈՎ. Ցաւում եմ... այո... Ցտեսութիւն Մենք երեւի գեւ կտեսնենք... Բարեներս յայտնեցէք Վարսենիկին... (Գնալով զարկում է Վարսենիկի սենեակի դուռը). Առայժմ ցտեսութիւն, այս գիշեր Նիկօլը կուրում թուղթ է խաղալու... (Զուպ-հանդիսաւոր գլուխ է տալիս եւ գնում) Օլ ուայ!

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. (Պոռում է Նիկօլի երեսին). Ձի կարելի հանդուրժել, Նիկօլ. Բնչ ես այդպէս թուլացել, ձեռք է քո պատառախրութիւնը: Ձեռք առ կտրուկ միջոցներ:

ՆԻԿՕԼ. (Շարունակ մտածում է): Սպանեմ ինչ է՝ օրան էլ, Վարսենիկին էլ, ինձ էլ...

ԱՐՏԱԽԱՋԴ. Չդիտեմ... Բայց թէ հարկաւոր է պատ-մել այս անպիտան արարածին: Դու, երեւի, շատ անարդ հասկացողութիւն ունես անհատական արժանապատւութեան մասին:

ՆԻԿՕԼ. Լոկը, երեխայ: Դու դիտեա թէ ինձ համար
ինչ է Վարսենիկը... Սիրտս է փրտում: Ե՛ս դիտեմ թէ ինչ-
պէս է հարկաւոր վարել: Բո խրատներն ինձ պէտք չեն:
Դու գնա դասերդ պատրաստիր... Մամա: Բաց արա, մա-
մա... ասում եմ, բաց արա (ծեծում է դուրը):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Երեսում է շէմքին: Դէմքը ողորդած է
արտասուքով. մազերը խոխ փունջերով դուրս են ընկել
զլիսակապի տակից: Կուրծքը քանդում է):

(Քիչ յետոյ զգոյշ բացում է Վարսենիկի սենեկի
դուռը. նկատելի է, որ Վարսենիկը ականջ է դնում):

ՆԻԿՕԼ. Մամա, իսկոյն հաւաքիր ինչ ունեւ-չունեա:
Դու էլ Արաիկ... հաւաքէք ձեր իրերը, միայն ձերը...
կգնաք Աշխէնի մօտ... Ասում եմ և կատարէք... (Շարժում
է անում, որ գործի սնցնի, բայց չգիտէ ինչից սկսել):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ձէ, որդի, չէ... էդ բանը մի անի: Դեռ
հալա համբերի: Լաւ ա, վատ ա՝ քու օջախն ա, որդի:

ՆԻԿՕԼ. Իմ օջախը քանդւեց:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Մի ասի, մի ասի էդպէս...

ՆԻԿՕԼ. Խօսելու ժամանակը չի, մամա. շուտ արա...
շարժւիր...

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Այո, հեռանանք, մամա: Այստեղ մթնո-
լորաբ անտանելի է դարձել:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Համբերիր, Նիկօլ, դեռ հալա...

ՆԻԿՕԼ. Մի հակառակի մամա, եթէ ինձ սիրում ես:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ծերութեանս ինայիր...

ՆԻԿՕԼ. Հօրս գերեզմանով պարտաւորեցնում եմ քեզ...
Ինձ թաղի, թէ որ չհամաձայնեա... Պատրաստւիր իսկոյն:
Ես իմ թղթերը հաւաքեմ, գամ... Այլևս չեմ կարող ապրել
այս տանը. Վարսենիկի տանը... (Սենեակն է գնում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ժնկները թուլանում են):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Թեւն է մտնում): Գնանք, մամա... Ես
մի թունդ նամակ պիտի գրեմ Վարսենիկին, երեսովը կտամ
ամեն ինչ: Որքան փող որ նա ինձ ուղարկել է, ես այժմ

մուրհակ կտամ, որ ապագայում յետ վճարեմ բոլորը...
Գնանք:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Ուժաւաղաւ նստում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Յուշիկ աննկատ կանգնում է շէմքին):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Դէ, մամա...

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լուռ խորհում է):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. Միևնոյն է, վաղ թէ ուշ պիտի հեռա-
նաս: Նիկօլն ու Վարսենիկը չեն հաշտւի: Վարսենիկը շեղ-
ւել է ճանապարհից... Վեր կաց, գնանք, իրերդ հաւա-
քենք... Մամա, դէ վեր կաց:

ՆԱՏԱԼԻԱ. Ձէ... ես Վարսենիկից հեռացողը չեմ: Նրա
սրտին հաւատում եմ, ինձ չի խաբի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա! (Գիշտ է նետում, հեկեկում):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Զան, որդի...

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Երդում եմ մօրս գերեզմանով, չեմ
կործանի քո հաւատը, մամա... մամա... (գնում է):

ՆԱՏԱԼԻԱ. Զան, որդի. ջան, իմ սիրած հարս... ես
քու արեւիդ մատաղ... ջան... (Արտասում է):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Նիկօլը թող չհեռանայ, մամա... (Երեսը
թաղում է նրա կրծքին): Ես սիրում եմ նրան... ինչպէս
որ առաջ:

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Չեղքով է անում Արտասազին, որ Նի-
կօլին կանչի):

ԱՐՏԱԻԱՋԴ. (Նիկօլի սենեակն է գնում):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. Մամա, ես չգիտեմ ինչու այսպէս եղաւ:
Ձէ որ ես ուրիշ բան էի կարծում... Հիմա, ահա այս բո-
ւպէին, քո մայրական կրծքին՝ զգում եմ, որ թե առած
թուչէի պիտի և... ընկնէի ինչ որ անդունդի մէջ. ու կմեռ-
նէի իսկոյն... կխեղդէի առանց քեզ... Մամա, իմ հարա-
զատ, իմ փրկութիւն... (Ակնածութեամբ համբուրում է
նրա ծունկը եւ ոտքի ելնում): Ապրենք, ինչպէս որ առաջ...

ՆԻԿՕԼ. (Գալիս է դանդաղ, անհաստատ):

ՎԱՐՍԵՆԻԿ. (Կարօտով եւ խորունկ). Նիկոլ... Նիկոլ...
(2րդ կարողանում արտայայտել):

ՆԻԿՕԼ. (Անարդշ նայում է յատակին):

ՆԱՏԱԼԻԱ. (Լուռ է զրուխք կախ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՆԱՏԱԼԻԱ. Աշխարհ ա, հազար կողմից հազար տեսակ
հողմ կփչի: Մարդ կընկնի էլ, կկանգնի էլ: Քաջ սիրտը
պինդ կենայ, մաքուր կենայ... Սիրտը որ փչացա՛ւ մարդն
էլ կանպէտքանայ, աշխարհն էլ...

Վարագոյր

Վ Ե Ր Ջ

1917 թ. յուլիս

Արդին

Վ. ՎԱԼԱԴԻՍՆԻ. նախորդ բաժնական գրք-
ւածֆմերն են.

1. «ԲԺԻՇԿԸ», դրամա 3 գործողութեամբ: Ներկա-
յացւած է առաջին անգամ՝ 1912 թ. մայիսի
5-ին: Լոյս է տեսել առանձին գրով (հրա-
սարակութիւն Կովկասի Հայոց Հրատ. Ընկե-
րութեան):
2. «ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ». դրամա 4 արարւածով:
Ներկայացւած է առաջին անգամ 1912 թ.
նոյեմբերի 19-ին: Լոյս է տեսել «Նոր-Հոսանք»
ամսագրի հրատարակութեամբ (սպառւած):
3. «ՕԺԻՏ». դրամա 4 արարւածով: 1914 թ. փե-
սովարի 3-ին: Անտիպ:
Քոյր երեք պիէսաներն էլ խաղացել են Թիֆ-
լիզում, Արշիսական Ընկերութեան բաժնունմ,
դերասան Ա. Արմէնեանի ռեժիսստորութեամբ:

500

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0362947

56-968